

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Леся ПОБОЧЕНКО
«__» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Зміни трендів міжнародної інвестиційної діяльності Китаю під впливом війни в Україні»

Виконавець: Пахомова Ольга Юріївна,
група МЕВ-203М

_____
(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., професор, професор кафедри
міжнародних економічних відносин і бізнесу
ФМВ НАУ
Татаренко Наталія Олексіївна

_____
(підпис керівника)

Нормоконтролер: Панікар Герман Юрійович

_____
(підпис нормоконтролера)

Київ – 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Леся ПОБОЧЕНКО
«__» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Пахомової Ольги Юріївни

1. Тема роботи «Зміни трендів міжнародної інвестиційної діяльності Китаю під впливом війни в Україні» затверджена наказом ректора «22» вересня 2023 р. № 1903/ст.
2. Термін виконання роботи: з 25 вересня 2023 року по 24 грудня 2023 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання прямих іноземних інвестицій в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: Ernst&Young, KPMG, World Investment Report, BCG, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку (СБ).
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи інвестиційної діяльності КНР та роль в економічному розвитку України, оцінка ринку інвестування КНР в Україну, проблеми та пріоритетні напрямки залучення іноземних інвестицій в економіку України, перспективи розвитку інвестиційного співробітництва України та Китаю.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 8 таблиць та 30 рисунків.
6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Power Point, складає 18 слайдів.

7. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	28.08.2023	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	29.08.2023	Виконано
3.	Дослідити міжнародну інвестиційну діяльність Китаю як процес розбудови національної економіки	25.09.2023-15.10.2023	Виконано
4.	Проаналізувати міжнародну інвестиційну діяльність Китаю	16.10.2023-05.11.2023	Виконано
5.	Визначити та обґрунтувати перспективи розвитку інвестиційного співробітництва України та Китаю	06.11.2023-26.11.2023	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	27.11.2023-04.12.2023	Виконано
7.	Передати кваліфікаційну роботу для перевірки на плагіат	05.12.2023	Виконано
8.	Оформити кваліфікаційну роботу	06.12.2023-10.12.2023	Виконано
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	11.12.2023	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	15.12.2023	Виконано
11.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	18.12.2023	Виконано

8. Дата видачі завдання: «29» серпня 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис керівника)

Татаренко Н.О.

(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання

_____ (підпис випускника)

Пахомова О.Ю.

(П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Зміни трендів міжнародної інвестиційної діяльності Китаю під впливом війни в Україні»: 120 сторінок, 8 таблиць, 30 рисунків, 117 літературних джерел.

Перелік ключових слів (словосполучень): МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА КИТАЮ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ КИТАЮ, СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КИТАЮ, КИТАЙСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА ЕКСПАНСІЯ, КРАЇНИ-ІНВЕСТОРИ КИТАЮ, ГЕОГРАФІЯ КИТАЙСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ, ЗМІНИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ КИТАЮ.

Об'єкт дослідження: особливості міжнародної інвестиційної політики Китаю та фактори, що визначають її параметри і тренди.

Предмет дослідження: зміни трендів міжнародної інвестиційної діяльності Китаю, спричинені війною в Україні.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження зміни трендів міжнародної інвестиційної діяльності Китаю під впливом війни в Україні та визначення перспектив інвестиційного співробітництва України і Китаю в повоєнний період.

Методи дослідження: наукової абстракції, теоретичного узагальнення, системного підходу, структурно-функціонального аналізу і синтезу, економіко-математичного моделювання, порівняльних та експертних оцінок, статистичний метод.

Отримані результати та їх новизна: визначено особливості міжнародної інвестиційної діяльності Китаю; досліджено механізми диверсифікації китайських інвестицій; досліджено зміни в інвестиційній діяльності Китаю, зумовлені війною в Україні; визначено перспективи відновлення та подальшого розвитку інвестиційної співпраці Китаю та України у повоєнний час.

Значущість виконаної роботи та висновки: запропоновано шляхи розвитку енергетичного ринку України, як невід'ємної складової міжнародної енергетичної системи.

Рекомендації щодо використання результатів роботи: аналітичні і прикладні рекомендації і узагальнення, можуть бути використані при розробці міжнародної інвестиційної стратегії України і програми відбудови економіки України у повоєнний час з використанням інвестицій, залучених з Китаю в економіку України.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КИТАЮ ЯК ПРОЦЕС РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	10
1.1. Методологічні підходи до організації міжнародної інвестиційної діяльності КНР	10
1.2. Інституційно-правове забезпечення міжнародної інвестиційної діяльності КНР	21
1.3. Пріоритети розвитку національної економіки КНР і її міжнародної інвестиційної діяльності.....	32
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КИТАЮ.....	38
2.1. Динаміка і сфери залучення іноземних інвестицій до економіки Китаю	38
2.2. Експорт інвестицій з КНР	55
2.3. Структурні зміни в експортно-імпортних інвестиційних потоках Китаю в контексті глобальних зрушень.....	64
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І КИТАЮ.....	77
3.1. Стан інвестиційного співробітництва України і Китаю.....	77
3.2. Вплив війни на міжнародну інвестиційну діяльність України.....	89
3.3. Попит на іноземні інвестиції для повоєнної відбудови економіки України і перспективи залучення інвестицій з Китаю.....	98
ВИСНОВКИ.....	106
СПИСОК БІБЛЮГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	110

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що міжнародна інвестиційна політика Китаю стала визначальним фактором високих темпів економічного зростання, технологічних та соціальних змін в країні, тому вивчення досвіду впровадження її принципів, починаючи з засад національної інвестиційної стратегії, формування автаркічної економічної системи, державного регулювання інвестиційних потоків і створення на цій базі розвиненого народногосподарського комплексу до особливостей і механізмів залучення іноземних інвестицій і розміщення національних інвестиційних ресурсів за кордоном – надзвичайно важливе завдання, вирішення якого може стати відправною точкою для удосконалення внутрішньої і зовнішньої економічної політики України, і не лише в частині інвестиційної діяльності, а й розбудови національної економіки в цілому.

Водночас актуальність теми полягає у необхідності акцентувати увагу на виключній якості інвестиційної стратегії Китаю – вона є досить чутливою до змін, що відбуваються як в національній економіці, так і в глобальному економічному середовищі, яке розглядається цією країною виключно як додаткове джерело для забезпечення внутрішнього економічного розвитку: інвестиційна політика Китаю завжди була спрямована на залучення іноземних інвестицій, але лише тією мірою, яка не дозволяла їм впливати на запрограмовану структуру національної економіки та конкурувати із національними виробниками. Країна швидко реагує на трансформації в міжнародній економіці, як викликані пандемією, так і поточною турбулентністю, новими трендами у глобальній екологічній політиці. Під впливом загальних і часткових змін у міжнародному інвестиційному кліматі та на світовому ринку Китай переглядає свою стратегію інвестування, уточнює географію розміщення інвестицій і удосконалює власну структуру сектору інвестицій, зосереджуючись на ризик-управлінні та пошуці нових партнерів. До уваги також беруться репутаційні ризики, пов'язані з ненадійністю зарубіжних партнерів, а також докладаються зусилля для підтримки довіри до китайських компаній.

Особливе місце серед факторів, що вплинули на параметри міжнародної інвестиційної діяльності Китаю посіла війна в Україні, яка суттєво змінила пріоритети зовнішньої і внутрішньої інвестиційної політики Китаю. Тому дослідження механізмів її потужного корегуючого впливу на модифікацію інвестиційних трендів Китаю також вимагає особливої уваги, оскільки його міжнародна інвестиційна політика адекватно відображає економічні реалії і є повчальним прикладом для інших країн.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження зміни трендів міжнародної інвестиційної діяльності Китаю під впливом війни в Україні.

Досягнення означеної мети передбачає **вирішення наступних завдань:**

- аналіз фундаментальних принципів формування інвестиційної політики КНР, як чинника побудови ефективної і інноваційної національної економіки;
- встановлення зв'язку між пріоритетами розвитку національної економіки КНР і політикою її міжнародної інвестиційної діяльності;
- аналіз особливостей економічної політики Китаю щодо залучення іноземних інвестицій та розміщення національних інвестицій за кордоном;
- визначення змін у секторальних стратегіях залучення і розміщення китайських інвестицій в контексті загальної стратегії розвитку внутрішнього ринку;
- дослідження механізмів впливу війни в Україні на напрями і інтенсивність міжнародних інвестиційних потоків Китаю;
- оцінка політичних, економічних та безпекових ризиків, пов'язаних з міжнародною інвестиційною діяльністю Китаю, що формуються під впливом війни в Україні;
- визначення перспектив інвестиційного співробітництва Китаю і України з метою відновлення і забезпечення стабільного розвитку національної економіки в повоєнний період.

Об'єктом дослідження є особливості міжнародної інвестиційної політики Китаю та фактори, що визначають її параметри і тренди.

Предметом дослідження є зміни трендів міжнародної інвестиційної діяльності Китаю, спричинені війною в Україні.

У роботі використано наступні **методи наукового дослідження**: наукової абстракції, теоретичного узагальнення, системного підходу, структурно-функціонального аналізу і синтезу, економіко-математичного моделювання, порівняльних та експертних оцінок, статистичний метод.

Теоретичною основою дослідження стали концепції та теорії міжнародних інвестицій, сформульовані зарубіжними і вітчизняними авторами, серед яких М. Портер, Д. Стігліц, А. Відліх, К. Фарлі, Д. Гілман, Д. Френк, Е. Поснер, що характеризують загальні закономірності інвестиційної діяльності в добу глобалізації. Серед вітчизняних дослідників цієї проблеми – В. Адамчик, І. Єгорова, А. Задоя, Д. Лук'яненко, Н. Татаренко, А. Поручник, А. Філіпенко, Л. Побоченко, А. Прокоп'єва, І. Набок, В. Швед та інші, чії теорії міжнародних інвестицій лягли в основу цілої низки досліджень.

Тренди та особливості внутрішнього режиму інвестування і залучення іноземних інвестицій до Китаю досліджують в своїх працях Н. Арді, Л. Бранстеллер, Г. Вонг, Н. Вонг, М. Лю, С. Сей, З. Чжін, Х. Чжанг, Н. Чжанг; китайська інвестиційна експансія висвітлюється в роботах П. Ле Корре, А. Сепульчре, Ю. Лі, Л. Тухейя, С. Пікера та інших. Їхні роботи взяті за основу низки допущень і узагальнень.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки кваліфікаційного дослідження висвітлено у трьох наукових публікаціях автора:

1. Пахомова О.Ю. Трансформація завдань української економічної дипломатії у воєнний час //Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Дипломатія в міжнародних відносинах: ретроспекція і сучасність», Київ, 24 лютого 2023 року. – К.НАУ, 2023. – Науковий керівник – к.е.н., проф. Татаренко Н.О.

2. Пахомова О.Ю. Іноземна інвестиційна діяльність в Україні під час війни //Тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів

вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки», Київ, НАУ, 2023. – К.: НАУ, 2023. – 337 с. – Науковий керівник – к.е.н., проф. Татаренко Н.О.

3. Пахомова О. Ю. Зміни трендів китайського ринку залучення прямих іноземних інвестицій // ІХ міжнародна науково-практична конференція «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи», Одеса, 22-23 вересня 2023 р. – Одеса, Одеський національний економічний університет, 2023. – 234 с. – Науковий керівник – к.е.н., проф. Татаренко Н.О.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань на використані джерела. В роботі на 120 сторінках розміщено 8 таблиць та 30 рисунків. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 117 найменувань на одинадцяти сторінках.

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КИТАЮ ЯК ПРОЦЕС РОЗБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Методологічні підходи до організації міжнародної інвестиційної діяльності КНР

Інвестиційна політика КНР як частина політики реформ та відкритості багато в чому визначає високі темпи економічного зростання та соціальних змін в країні. Вона постійно знаходить продовження у зовнішньоекономічному курсі країни, і істотно впливає на економіку сусідніх держав, у зв'язку з чим актуально аналізувати зростаючу роль Китаю у світовій економіці. Позиціонування китайської економіки створює нову ситуацію в глобальній економіці – сьогодні на Китай припадає близько п'ятої частини світового промислового виробництва у реальному виразі. Водночас, завдяки правильно вибудованій міжнародній інвестиційній політиці Китай не лише динамічно розвиває національну економіку і внутрішній ринок, і не лише зміцнює свої позиції, як країна-виробник – він перетворюється на країну, яка активно використовує ресурси інших країн та диктує свої правила на світовому ринку капіталів, тобто, він є країною-імпортером і країною-експортером капіталу, що в свою чергу вимагає постійної підтримки балансу через систему міжнародних інвестиційних угод, зважаючи на спротив інших конкурентоспроможних країн світу.

Конкурентоспроможність, збалансованість і стійкість економіки Китаю до глобальних впливів забезпечується державним управлінням інвестиційними і фінансовими потоками. Увага держави зосереджена на якісній стороні інвестування у реальний сектор економіки, яке забезпечується низкою урядових програм і регулятивних інструментів, що сфокусовані на найбільш ефективних напрямках інноваційного, промислового та інфраструктурного розвитку Китаю.

Регулювання потоків іноземних інвестицій в Китаї спирається на ґрунтовну інституційну базу, яка, в свою чергу створена і контролюється державою на основі певних підходів, що витікають із стратегії розвитку економіки країни.

Зокрема, залучення іноземних інвестицій до економіки Китаю базується на п'яти принципах:

Перший принцип – закон вартості. Товарно-грошові зв'язки відіграють важливу роль як у межах країни, так і у взаємовідносинах з іншими країнами.

Другий принцип – взаємовигода та рівність. Китай ставитися до іноземних інвесторів на рівних, як до внутрішніх інвесторів. Це означає, що іноземні інвестори мають ті права та обов'язки, що й внутрішні інвестори. Законодавство та політика Китаю гарантують рівень прав та захисту для всіх інвесторів, незалежно від їх походження. Цей принцип сприяє створенню справедливої та недискримінаційної інвестиційної системи. Китай бере участь у міжнародному обороті капіталу з метою отримання позитивних результатів розвитку в економічних сферах, що спричиняє реалізацію чотирьох модернізацій. Зі сторони партнерів інвестування є інструментом отримання вигоди від діяльності у КНР, хоча це надає стимулів процвітанню соціалізму.

Третій принцип – використання національних переваг. Для того, щоб брати активну участь в міжнародних відносинах та використовувати міжнародні ресурси важливо визначити власні переваги та переваги іноземних інвесторів. Головною перевагою для інвесторів є те, що Китай – це величезний ринок, забезпечений великими ресурсами робочої сили. Велика кількість робочої сили означає зниження витрат та збільшення прибутку для іноземних інвестицій. Через високу конкуренцію Китай готує достатньою кількістю висококласних спеціалістів. Через постійних розвиток у сферах науки, техніки та освіти, постійно підвищується і кваліфікація робітників, зростає якість людського капіталу.

Четвертим принципом є використання іноземних інвестицій як доповнення економіки. Китай прагне використовувати іноземні інвестиції як додатковий ресурс для розвитку своєї економіки, що дає фінансову подушку для непередбачуваних ситуацій. Цей принцип враховує такі аспекти:

- технологічний трансфер, який передбачає залучення іноземних інвестицій з доступом до новітніх технологій, знань, тощо. Це надає можливість підвищити якість виробничих процесів та продукції, збільшити та вдосконалити технологічну базу;
- розвиток конкурентоспроможних галузей. Спрямування іноземних інвестицій на малодосліджені та недосліджені галузі з метою диверсифікації і стійкості економіки Китаю. Також це дає можливість залучення нових видів виробництва та послуг, підвищить конкурентоспроможність країна на світовому ринку;
- іноземні інвестиції сприяють підтримці та розвитку міжнародного партнерства Китаю, що дає можливість створювати спільні підприємства, співпрацювати у проектах та реалізації спільних ініціатив. Це сприяє не лише розширенню впливу, але й поглибленню економічного співробітництва Китаю з іншими країнами.

П'ятий принцип передбачає використання іноземних інвестицій в повному обсязі та з максимальною ефективністю. Ефективне використання іноземних інвестицій для розвитку економіки Китаю враховує такі аспекти, як:

- вдосконалення правової бази регулювання іноземних інвестицій. Створення чітких правил та законодавств гарантують права іноземних інвесторів та захищають власні й договірні зобов'язання;
- інвестиційний клімат грає важливу роль для залучення іноземних інвестицій, він включає спрощення бюрократичних процедур, зниження адміністративних бар'єрів, покращення доступу до ринків та забезпечення прозорості управління;
- забезпечення рівних умов для іноземних та внутрішніх інвесторів, що означає надання таких самих пільг для іноземних інвесторів й усунення дискримінації.

Ці принципи прямо декларуються урядом, але можна також стверджувати, що основою для них є принцип сильної держави, державного управління економікою.

Як основні заходи щодо підвищення інвестиційної привабливості Китаю визначено:

- підвищення прозорості діяльності уряду, боротьба з корупцією;
- скорочення економічного втручання з боку держави;

- нарощування темпів реалізації реформи ринку капіталу.

Загалом в основі інвестиційної стратегії Китаю – розвиток та вихід на нові ринки через посилення і поступове підпорядкування торговельних зв'язків, отримання доступу до природних ресурсів країн-партнерів. Шляхом реалізації цієї стратегії є інтенсивна зовнішньо орієнтована інвестиційна діяльність. Інвестування капіталу в розвиток зовнішніх, зарубіжних промислових секторів та географічних регіонів, які є недостатньо розвинутими, є одним з напрямів інвестиційної стратегії Китаю. З цією метою країна прагне:

- інвестувати в інфраструктуру інших країн. Для розширення ринків, Китай активно вкладає капітал в будівництво та розвиток інфраструктури інших країн. Проєкти варіюються від будівництва доріг до будівництва аеропортів, портів і залізниць. Ці інвестиції сприяють розвитку торговельних шляхів і зв'язків, забезпечують доступ до природних ресурсів та розширюють можливості для економічного зростання країн-інвесторів;

- активізувати інвестування в розробку та комерціалізацію нових технологій. Потенційною ціллю є місце лідера у сферах штучного інтелекту, кібербезпеці, виробництві електромобілів, сонячної енергії та інші. Китай інвестує не лише у вже наявні галузі, але й стартапи, які сприяють інноваціям та утворенню нових ринків;

- інвестувати в розвиток економічних зон та спеціальних економічних районів на власній території та за їхніми межами. Такі зони дають переваги та пільги потенційним іноземним інвесторам, спрощують процедури реєстрації, а головне заохочують інвесторів вкладати капітали в контрольовані урядом виробництва;

- інвестувати в розвинуті країни, здійснювати інвестиції з метою отримання доступу до нових ринків та технологій, через придбання акцій або готових підприємств, укладання стратегічних угод з місцевими партнерами, створення власних підприємств на чужих територіях;

- інвестувати в країни, що розвиваються: Китай активно спрямовує свої інвестиції в країни, що розвиваються, особливо Африки, Азії та Латинської Америки. Він вкладає кошти в розвиток інфраструктури, енергетики, транспорту,

сільського господарства та інших галузей для створення нових ринків і отримання доступу до природних ресурсів;

– створювати власні торговельні мережі, які включають експортно-імпортні компанії, торговельні центри, дистрибутивні мережі та інші підприємства. Це дозволяє Китаю контролювати постачання товарів і послуг, розширювати свою глобальну присутність і зміцнювати торговельні зв'язки з іншими країнами;

– надавати фінансову допомогу: кредити, гарантії задля доступу до інвестиційних фондів та фінансових механізмів інших країн і глобального економічного простору.

Важливу роль у розвитку економіки, соціальних програм і стратегічних проектів в Китаї відіграють державні інвестиції (фінансування) соціально-економічної сфери. Інвестиції в соціальні програми розглядаються через призму соціально-економічної ефективності. Китай використовує різні джерела державного фінансування, включаючи бюджетні асигнування, державні позики, фонди та використовує і інші механізми. Джерело державного фінансування – державний бюджет, який формується за рахунок податків, зборів, мит та інших надходжень держави розглядається як інструмент нарощування соціальної ефективності китайської економіки і важіль соціального регулювання. За рахунок державного бюджету фінансуються соціальна сфера – освіта, охорона здоров'я, соціальні програми, інфраструктури, оборона, культура, наука, тощо.

Крім того, Китай як одну з форм соціальних інвестицій, використовує розвинуту систему державних позик. Уряд витрачається на фінансування таких великих проектів, як будівництво інфраструктури, розвиток промисловості, енергетики та сільського господарства. Державні позики надаються підприємствам, місцевим урядам та іншим суб'єктам економіки для реалізації стратегічних проектів і стимулювання економічного зростання, як основи зростання майбутніх інвестицій.

Різноманітні фонди також використовуються як джерело державного фінансування. Наприклад, Національний фонд соціального страхування, створений за участі держави, інвестує в соціальні програми, включаючи пенсії, медичне страхування та безробіття. Крім того, Китай має підконтрольні фонди, які

спрямовують кошти на розвиток науки і технологій, енергоефективність, екологічну безпеку та у інші сфери. Для дотримання балансу в системі використовують не лише стратегічне планування, що захищає залучення інвестицій та сам процес інвестування, а й проведення заходів з урахуванням національних інтересів і регіональної інтеграції, що обумовлене сприянням зростанню та розвитку міжнародної інвестиційної системи.

Щодо інвестиційних стратегій КНР, можна простежити наростаючу експансію як стратегічну ціль інвестиційної політики, започаткованої у ході економічних реформ, що передбачає реалізацію тактики поступової інтервенції з метою захоплення сировинних ринків, необхідних для подальшого зміцнення національної економіки. Реалізація сучасної політики залучення інвестицій – це інновація у розвитку інвестиційних процесів на території Китаю, особливо це стосується стимулювання їхнього припливу до окремих провінцій країни з метою розвитку внутрішнього ринку стала кроком до вирівнювання і забезпечення стабільного зростання його економіки [9].

Історично ставлення Китаю до залучення іноземного капіталу на власну територію завжди було особливим. В основу цієї політики завжди покладалась стратегія автаркії: китайська економіка будувалась як самодостатня, з раціональною структурою, яка не сумісна з іноземною інвестиційною експансією.

Існує низка сталих економічних обмежень, які або стримують процес залучення інвестицій, або ставлять його під контроль держави. Так, зокрема, іноземний інвестор, який вклав у виробництво гроші, обладнання, устаткування, технології, може повернути вкладені інвестиції в основному у формі виробленого товару, також, повернення інвестованого капіталу іноземних інвесторів значно ускладнено. Згідно із законодавством щодо підприємств з іноземним капіталом 70 % виробленої продукції обов'язково має бути експортовано з Китаю і тільки 30 % може бути реалізовано за юані на внутрішньому ринку. Таким чином, за кордон вивозиться переважно кінцевий продукт, тоді як фактори виробництва, виробничий капітал і технології залишаються в Китаї. Особливо це актуально для вільних економічних зон Китаю, де частка підприємств з іноземним капіталом переважає.

Держава, також здійснює жорстке валютне регулювання: законодавством не обмежене ввезення валюти в Китай і її конвертація в юань, проте вивезення валюти за кордон фізичними і юридичними особами ускладнено довготривалою процедурою надання дозволу і суворо контролюється державою. Більшість розрахунків і транзакцій здійснюються тільки в юанях.

Дозволивши іноземним інвесторам у 2002 році портфельне інвестування у розвиток китайської економіки, уряд реалізовував спеціальну програму інвестиційної інтернаціоналізації Qualified Foreign Institutional Investor (QFII). Суть програми полягала у дозволі компаніям, які відповідали поставленим умовам, купувати акції китайських фірм, які були зареєстровані на внутрішніх ринках капіталу. Проте, для іноземних інвесторів були введені обмеження щодо участі в цій програмі, наприклад, квоти на рівні країни та на інституційному рівні. Також вводилась ціла низка обмежень щодо характеристик інвесторів (мінімальний досвід, вимоги до ринкової капіталізації, тощо). Такі обмеження повністю виключали ліберальні підходи до неконтрольованої іноземної участі в інвестуванні китайської економіки.

Прямі іноземні інвестиції у Китаї регулюються ще більш жорстко. Якщо вивіз прямих інвестицій з Китаю стимулюється законодавством, то залучення прямих інвестицій контролюється державою і часто стримується, якщо існує загроза стійкості економічної структури, або безпосередньо національним виробництвам.

У КНР прямі іноземні інвестиції поділяють на заохочувані, дозволені, обмежені та заборонені. Заохочуються іноземні інвестиції у сільське господарство, текстильну, нафтохімічну, аерокосмічну, електронну галузі промисловості. Усього налічується близько 260 заохочуваних напрямків.

Обмеження на іноземні інвестиції встановлено для окремих секторів гірничодобувної, хімічної, харчової, текстильної тютюнової промисловості, нафтопереробки, енергетики.

Заборонені іноземні інвестиції у підприємства, які виробляють зброю, у розвідку, видобуток та збагачення радіоактивних та рідкісноземельних руд, у будівництво та експлуатацію електромереж, а також у телебачення, видання книг та газет.

У межах реформ відкритості залучення іноземного капіталу до економіки країни стає пріоритетом внутрішньої економічної політики, водночас інструкції для іноземних інвесторів коригуються в залежності від обставин – вводяться нові пункти у розділі заохочуваних виробництв, такі як нові види продукції текстильної, нафтопереробної, машинобудівної галузях. Виключено з цього списку виробництво автомобілів, продукції вуглепереробної промисловості, яких ці галузі вже страждають від зовнішньої конкуренції.

Уряд також визначив сферу послуг як пріоритетну для інвестицій, насамперед це створення інвестиційних компаній, центрів підготовки кадрів. Іноземним інвесторам надано свободу під час вкладення коштів у медичні установи, фінансові лізингові компанії [39].

Експорт інвестицій з Китаю свого часу стримувався, оскільки інвестиції були необхідні для формування її базових основ, проте в процесі стабілізації національної економіки і набуття нею стійких темпів розвитку інвестиційна експансія починає розглядатись як складова боротьби за зовнішні ресурси.

Зі зростанням власного промислово-інноваційного потенціалу країни політика експорту інвестицій стала дещо ліберальнішою, але в цілому структура торгово-промислового потенціалу Китаю все ще орієнтована на експорт товарів. Так, експорт товарів з Китаю склав у 2017 р. 2263 трлн дол. США (12,8 % світової частки), а із США — лише 1546 трлн дол. США (8,7 %).

Китай перший стикнувся з вірусною інфекцією, що стало значним викликом для економічної, енергетичної та продовольчої сфери країни, а міжнародна торгівля у 2020 році скоротилася на 8 %, експорт – на 21 % [32].

Під час пандемії COVID – 19 у 2020 – 2022 роках основним двигуном зростання Китаю був стрімко зростаючий експорт. Виробничі сектори Китаю працювали на повну потужність, щоб задовольнити глобальні потреби, що зросли під час карантину.

Однак після послаблення карантину ситуація почала змінюватися, оскільки країни з розвинутими економіками почали сповільнювати зростання через

підвищення процентної ставки центральними банками заради зменшення ризиків високої інфляції.

Через зменшення зовнішнього попиту зростання експорту Китаю у 2020 році позначка впала до 14,5 %, а у серпні – 8,8 %. Скорочення торкнулося не лише експорту, але й імпорту: у серпні він сповільнився до 7,3 %, а у на кінець року – на 12,4 % [39].

Структура внутрішнього використання ПІІ у Китаї змінювалася протягом останнього десятиліття, що певною мірою було результатом зусиль уряду, спрямованих на трансформацію економіки, в структурі якої тепер переважають галузі з високою доданою вартістю і яка орієнтована на потреби внутрішнього ринку та на сектор послуг як джерела зростання, що регулюється урядом і попитом.

Зростання інвестицій у секторі послуг Китаю вказує на те, що закордонні інвестори все частіше розглядають Китай як ринок «кінцевого призначення», а не джерело дешевої робочої сили. Зі свого боку, підприємства поступово відмовляються від виробництва дешевих експортних товарів і все частіше випускають товари, які є кращими за якістю та розроблені спеціально для задоволення потреб китайського споживача. Таке зростання обсягів ПІІ в третинний сектор є результатом зміни економічної моделі КНР, оскільки ще 30 років тому робився акцент на залучення ПІІ у виробництво.

Для створення сприятливого клімату для залучення ПІІ в Китаї було здійснено низку заходів, таких як:

- активна національна інвестиційна політика;
- підтримка високого рівня стабільності в соціально-економічній та політичній сферах життя;
- постійне вдосконалення та лібералізація юридичної бази, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних держав;
- створення адміністративно-економічних районів, де функціонують пільгові режими, які спрямовані спеціально для стимулювання притоку іноземних інвестицій.

Китай продовжує ставити завдання реформування інвестиційної сфери та всієї фінансової системи з метою розширення можливості накопичення капіталу для розвитку реального сектору економіки, а також забезпечення багатоканального

інвестування будівництва. Актуальним напрямом інвестування залишаються великі та середні державні підприємства. Проте останніми роками сформувався новий тренд – створення спільних підприємств з іноземним капіталом, при чому, наголошується, що держава має володіти контрольним пакетом акцій лише тих підприємств, які стосуються «командних висот» народного господарства, тобто мають стратегічне значення. Щоправда, якщо у другій половині 2008 та 2009 років спостерігалось скорочення припливу до КНР прямих іноземних інвестицій через надмірно жорстке регулювання, то на сьогоднішній день Китай не бачить конкурентної загрози у ПШ – ні надмірна пропозиція ПШ, ні навіть значне скорочення припливу іноземного капіталу не стало серйозною проблемою для економіки КНР.

Збільшення обсягів вкладень в розвиток підприємництва продовжилося і в 2020 р., але ще одним трендом стало те, що серед новостворюваних підприємств – підприємства з іноземними капіталовкладеннями, а за їхньою кількістю переважають повністю іноземні (приблизно 80 %) [110, с. 121].

Підприємство з іноземним капіталом як правило із відносно невеликим капіталом, що повністю належить зарубіжному підприємцю, який працює в обробній промисловості та при цьому тісно пов'язаний із зовнішнім ринком. Ці підприємства не становлять загрози для національного капіталу і створюються тому, що пропозиція іноземного капіталу перевершує попит, а країна позиціонує себе як відкрита [110, с. 124].

Щодо великих спільних підприємств, то і як протягом перших двох десятиліть відкритої політики, вони належать до сфери монопольної співпраці китайського державного сектору із закордонним капіталом. Це дозволяє зберігати лідируючу і структуроутворюючу роль держави, яка не допускає безконтрольного зростання обсягів іноземного капіталу, технологічного рівня та вільного доступу на зовнішній ринок.

Державне регулювання ринку інвестицій у Китаї виступає у нинішній ситуації гарантією захищеності економіки від можливих потрясінь на глобальних фінансових ринках. Спеціалізована банківська система обмежує утворення «економіки мильної бульбашки» [107, С. 187-188]. Держава нівелює загрозу спекулятивних тенденцій у

фінансовому секторі, а також здійснює активну боротьбу з нелегальним притоком фінансових коштів у китайську грошову систему.

Виважені дії регулятора дозволяють врівноважувати економічну структуру, а також створювати стабільність в економіках країн, які тісно співпрацюють із КНР. Водночас регулятор та інвестори у Китаї продовжують приділяти увагу високому рівню автономності економіки.

На даний час Китаю вдалося подолати проблеми перехідного періоду. Стрімке зростання темпів ВВП та перехід економіки від екстенсивного до інтенсивного типу посилили дозволили врегулювати існуючі диспропорції і надати їй стабільності.

Перша диспропорція полягала у дисбалансі зовнішнього та внутрішнього попиту. Економіка Китаю насамперед була орієнтована на зовнішній ринок, і тому внутрішній ринок не розвивався належним чином. У разі скорочення зовнішнього попиту Китаю могли призупинитись зростання внутрішнього попиту. Протягом довгих років темпи приросту рівню споживання населення були вдвічі повільнішими, ніж темпи зростання експорту. Проте нинішня національна стратегія інвестування орієнтована на розвиток внутрішнього ринку і покликана усунути цей дисбаланс. Причому, іноземні інвестиції вписуються у її контекст.

Друга диспропорція – залежність економіки від інвестицій у основний капітал, і навіть порівняно невелика роль споживання населення. Темпи приросту інвестицій у основний капітал 2000-ті роки не опускалися нижче 25 %, у роки навіть перевищували 30 %, але його використання було орієнтоване на нарощування обсягів експорту [107, с. 183]. Подолання цих диспропорцій пов'язується з іноземними інвестиціями у підтримуючі сектори національного господарства.

Отже, Китай активно використовує комплексну систему стратегій та інструментів, що відповідають інвестиційним інтересам країни. Аналізуючи методологічні підходи до організації міжнародної інвестиційної діяльності, можна сказати, що Китай акцентує свою діяльність на інноваціях, технологічному розвитку та створенню сприятливих умов для іноземних інвесторів. Стратегія Китаю базується на підтримці та покращенні інвестиційного середовища, що в свою чергу прискорює економічний зростання і свідоме формування національної економічної

структури, яка забезпечить йому міжнародну конкурентоспроможність та розвиток нових ринків у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Важливим орієнтиром державної інвестиційної політики є соціально-економічна ефективність, яка вимірюється у показниках: вирівнювання рівнів розвитку регіонів, формування раціональної інноваційної економічної структури і розгалуженої соціальної сфери, зростання доходів населення і їхньої стабільності (в Китаї, навіть у період реформування економіки (зокрема у 1979–2019 рр.) завжди було гарантовано збереження заощаджень громадян Китаю, що зміцнювало довіру населення до уряду і до проведених економічних реформ), а також забезпечення національної безпеки.

Окремо слід акцентувати увагу на тій обставині, що міжнародна інвестиційна діяльність Китаю знаходиться під абсолютним контролем держави, і особливо це стосується структуроутворюючих галузей національної економіки. Причому, в сфері реалізації інвестиційної політики держава, ставлячи національні інтереси вище приватних, відіграє роль організатора і виконавця – визначає національні стратегічні пріоритети розвитку і водночас виступає стратегічним інвестором

1.2. Інституційно-правове забезпечення міжнародної інвестиційної діяльності КНР

Державна інвестиційна Політика в Китаї виступає найважливішим елементом забезпечення сталого розвитку його економіки. Формування нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в країні виступає найголовнішою державною функцією, яка передбачає прийняття законодавчих актів та норм, що регулюють даний вид діяльності та контролюють процес їхньої реалізації. Нормативно-правова база узаконює юридичні положення роботи економічної системи, дотримуватися які повинен будь-який суб'єкт інвестиційної діяльності на території країни і за її межами.

Відповідно до основних принципів, на які спирається інвестиційна політика Китаю, у 2013 році в Китаї була скорегована міжнародна інвестиційна стратегія,

прийнята на зміну попередній, що досягла своїх цілей. Зовнішня і внутрішня інвестиційна політика Китаю реалізується у рамках цієї стратегії і підпорядкована Закону КНР «Про інвестиційну діяльність» у якому чітко прописані норми взаємодії з інвесторами, як внутрішніми (їхня діяльність всередині і за межами країни), так і зовнішніми.

У рамках реалізації нової стратегії було ухвалено низку нових нормативних актів у сфері регулювання діяльності закордонних інвесторів всередині країни. Зокрема, було затверджене Положення про спрощення правил здійснення прямих іноземних інвестицій (прийнято Державним управлінням валютного контролю КНР). Документ передбачав скасування обмежень на обмін валюти при здійсненні платежів за міжнародними операціями, пов'язаними з рухом капіталу, таким як кредити, прямі та портфельні інвестиції. Також Міністерством Комерції КНР у 2013 році були затверджені Керівні орієнтири щодо залучення іноземних інвестицій. Ними передбачалось стимулювання і залучення іноземних інвестицій у наступні сектори економіки, які пов'язані із завданням інтенсифікації розвитку внутрішнього ринку (рис. 1.1.):

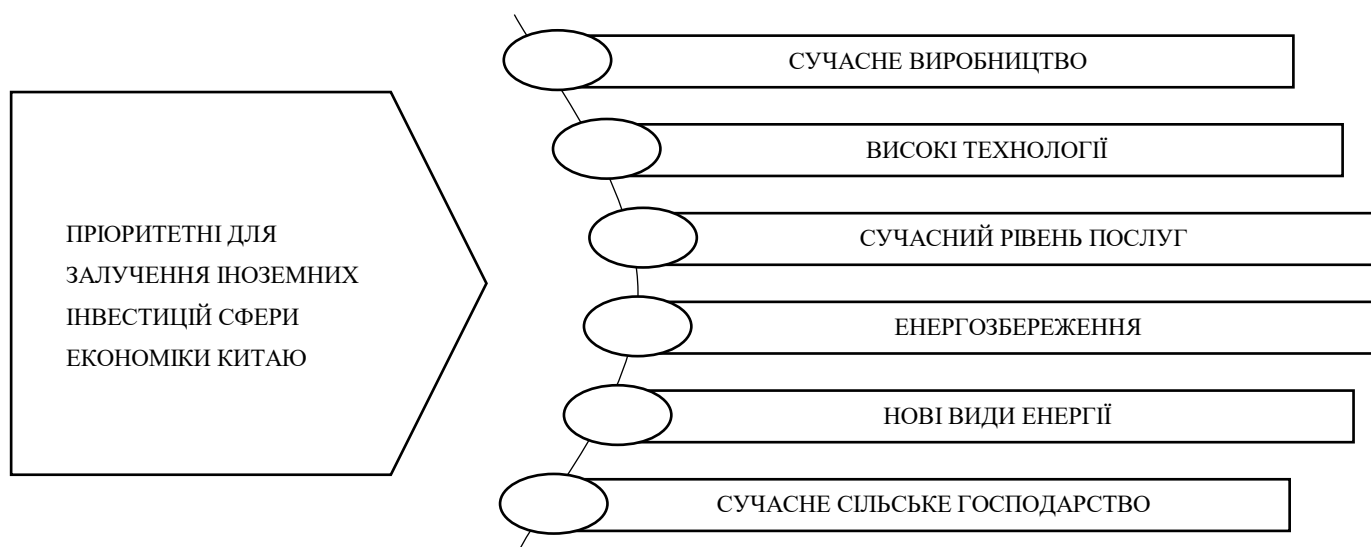

Рис. 1.1. Пріоритетні для залучення іноземних інвестицій сектори економіки, визначені інвестиційною стратегією Китаю у 2013 році.

Примітка. Побудовано автором за даними Яценко О. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України та Китаю Міжнародна економічна політика – 2021, № 2 (35). – С. 195.

З набранням чинності у 2022 році оновленого Закону КНР «Про іноземне інвестування» втратили чинність відразу три закони КНР, які регулювали відносини щодо створення і функціонування підприємств з іноземними інвестиціями – окремих законів щодо підприємств з іноземними інвестиціями, які були прийняті наприкінці 70-х – у 80-х роках. Це було необхідним з огляду на нові пріоритетні цілі державної економічної, інвестиційної та інноваційної політики. Серед них Закон «Про спільні підприємства китайсько-іноземного капіталу» (1979 р.) [8] та спеціальних підзаконних актів його імплементації [9], такі спільні підприємства в обов'язковому порядку повинні були набувати правовий статус юридичної особи та могли бути створені виключно у організаційно-правовій формі компанії з обмеженою відповідальністю. При цьому реалізація комплексу корпоративних прав підлягала здійсненню виключно на засадах пропорційності відповідно до розмірів часток китайських та іноземних засновників (учасників). Правовий статус другого виду спільних підприємств, а саме – контрактних китайсько-іноземних визначав Закон КНР «Про спільні контрактні китайсько-іноземні підприємства» 1988 р. [10] та норми підзаконного акту – Положення Державної Ради і Міністерства зовнішньої торгівлі та економічного співробітництва КНР «Детальні правила застосування Закону КНР «Про спільні контрактні китайсько-іноземні підприємства» 1995 р. [11]. Правила створення спільних підприємств (СП) повністю відповідали основній вимозі – державного контролю над їхньою діяльністю: по-перше, вони створювались як юридичні особи і без набуття такого статусу, що давало можливість здійснення спільної діяльності на підставі договору; по-друге, китайським та іноземним інвесторам було надано право непропорційності часток інвестицій і самостійність прийняття рішень щодо управління, розподілу прибутків і збитків, майна при ліквідації тощо. Але СП може існувати лише у організаційно-правовій формі компанії з обмеженою відповідальністю.

Загальні засади і особливості створення третього виду підприємств з іноземними інвестиціями визначались Законом КНР «Про підприємства повного іноземного капіталу» 1986 р. [12] та відповідними підзаконними актами [13]. Вони могли бути створені як у формі компанії з обмеженою відповідальністю, так і

акціонерної і їхня діяльність регулювалась Законом КНР «Про компанії», який було прийнято у 1993 році (останні зміни було внесено у 2018 р.) та нормами які регулюють увесь комплекс відносин щодо двох видів компаній – компаній з обмеженою відповідальністю (КОВ) та акціонерних компаній (АК). Водночас, у законодавстві Китаю не передбачено створення компаній, аналогічних командитним.

Серед підприємств з іноземними інвестиціями найбільшого регулятивного тиску Закону КНР «Про іноземне інвестування» та Закону КНР «Про компанії» зазнають саме спільні підприємства.

Протягом тривалого періоду законами вимагалось від іноземних інвесторів внесення активів у розмірі не менше 25 % зареєстрованого капіталу, проте у Законі КНР «Про іноземне інвестування» відсутні.

До 2020 року діяльність СП регулювалась більш жорстко, проте із зміною пріоритетів – курсом Китаю на розвиток внутрішнього ринку, іноземні інвестиції регулюються у контексті завдань розвитку галузево-територіальної структури економіки – відбулось поєднання загальних засад корпоративного законодавства та специфічних положень спеціальних законів щодо підприємств з іноземними інвестиціями, спрямоване на заохочення притоку інвестицій у розвиток обслуговуючих галузей, які створюються державою у регіонах з низькими показниками економічної діяльності. У цьому контексті Закон КНР «Про іноземне інвестування» – єдиний кодифікований акт інвестиційного законодавства, положення якого не суперечать положенням існуючих законів та підзаконних актів корпоративного законодавства, враховує і врегульовує всі аспекти, пов'язані з присутністю іноземних інвесторів в китайській економіці. Він відіграє стабілізуючу роль і є невід'ємною складовою інвестиційної політики Китаю, що важливо з точки зору її передбачуваності і, відповідно, це позитивно впливає на інвестиційний клімат в країні.

Ухвалені у 2013 р. уповноваженими органами Китаю нормативні документи стали логічним продовженням спеціальної державної політики щодо вдосконалення інвестиційного клімату, формування якої припадає на 2002 та 2012 роки.

Нова стратегія передбачає застосування низки превентивних і стимулюючих заходів щодо іноземних інвесторів, наприклад:

- вхід на китайський ринок корелюється «негативними списками» країн, що означає обмеження або і повну заборону іноземних інвестицій у визначені сектори;

- спеціальні адміністративні заходи щодо доступу іноземних інвестицій до пілотних зон вільної торгівлі («Негативний список» ЗВТ») застосовуються до 20 ЗВТ Китаю та одного порту вільної торгівлі [68];

- з 2022 року набули чинності спеціальні адміністративні заходи щодо доступу іноземних інвестицій («Загальнонаціональний «Негативний список»») [67];

- галузевий каталог заохочених іноземних інвестицій (опублікований 27 грудня 2020 р.) заохочує приплив ПІ до ключових секторів, зокрема напівпровідників та інших високотехнологічних галузей [69];

- промисловий каталог заохочених іноземних інвестицій у західному регіоні – «Заохочувальний список» підрозділяється на міжгалузевий загальнонаціональний каталог і окремий каталог для західних і центральних регіонів, найменш розвинених регіонів Китаю [70];

В обмежених секторах іноземні інвестори стикаються з обмеженням капіталу або вимогами, що дає забезпечує контроль з боку КНР та підприємств. Результатом таких обмежень є вступ інвесторів у партнерські відносини з широким спектром вимог. Однак навіть у «відкритих» секторах КНР доступ до роботи на ринку Китаю, отримання можливості закупівель іноземним компаніям дозволявся лише через спільні підприємства СП [93].

«Негативні списки» Китаю представляють собою документ, який визначає галузь, у які заборонені або обмежені приватні інвестиції іноземних і китайських компаній – список для доступу до китайського ринку однаково стосується як іноземних, так і вітчизняних інвесторів. Будь – яка галузь, не включена до списку, вважається відкритою для інвестицій без додаткових адміністративних дозволів.

2022 року Національна комісія з питань розвитку та реформ і Міністерство торгівлі спільно опублікували оновлену версію негативного списку. Оновлений список, який негайно набув чинності, охоплює 117 галузей промисловості,

порівняно із 123 у списку 2020 року. Зміни в новому негативному списку в першу чергу стосуються фінансового сектора, що демонструє поступове відкриття більшої кількості галузей для приватних інвестицій. Це є продовженням тенденції поступового зменшення обмежень, адже у 2019 році він включав 131 та 151 у 2018 році, коли список було задіяно вперше – тоді китайські регулятори запровадили «Негативний список», щоб консолідувати та впорядкувати регуляторні обмеження та забезпечити більш відкриту перспективу обмеженого за правилами решти ринку (рис. 1.2.):

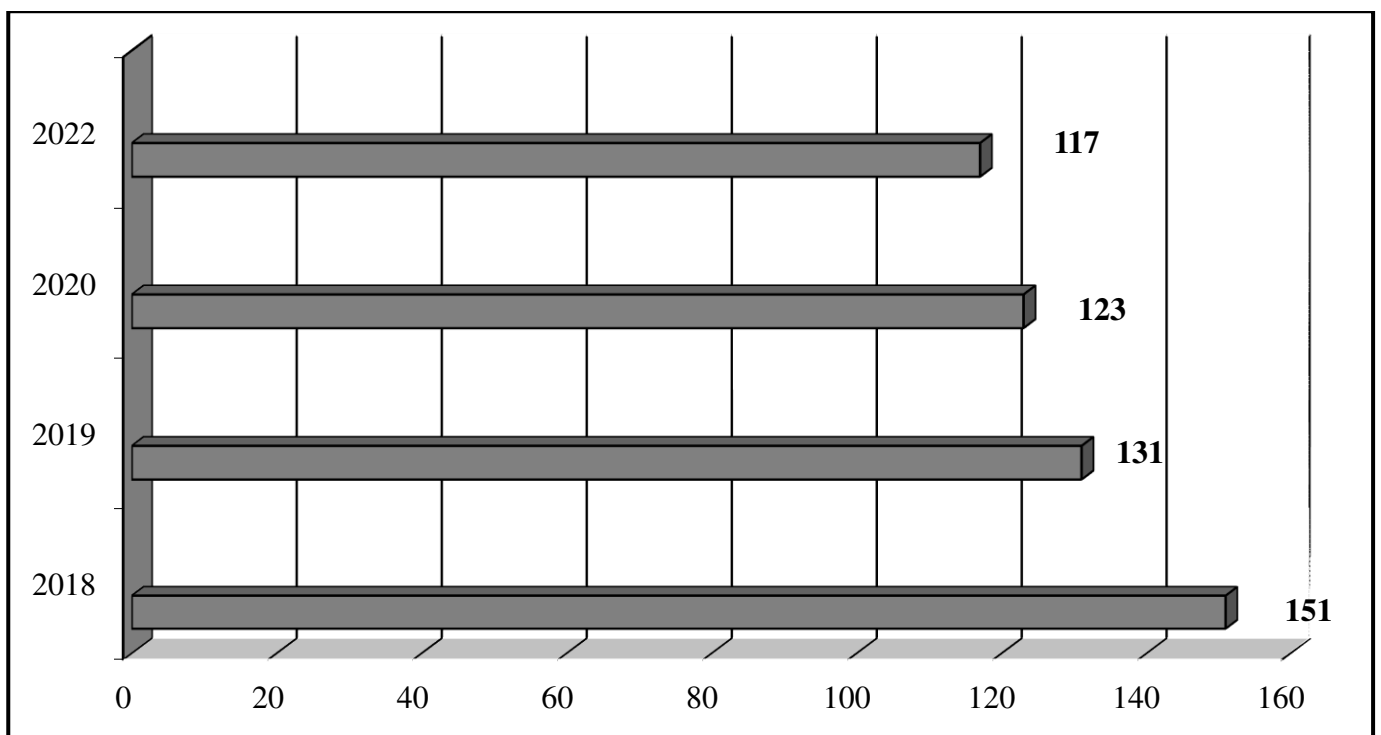

Рис. 1.2. «Негативний список» доступу інвесторів до ринку Китаю у 2018-2022 рр., (кількість позицій).

Примітка. Побудовано автором за даними China's 40 Years of Reform and Development: 1978–2018 URL: <https://press – files.anu.edu.au/downloads/press/n4267/html/ch29.xhtml?referer=&page=41>.

Оновлений «Негативний список» скасовує обмеження на випуск акцій, злиття та поглинання компаній, зареєстрованих на біржі, а також послуги фінансової інформації в Інтернеті. Тепер інвесторам більше не потрібен попередній дозвіл для участі в цих галузях.

Внесення змін до негативного списку означають, що всі суб'єкти ринку мають рівний доступ до цих галузей і не потребують спеціального дозволу для входу. Однак вони все одно мають відповідати нормам, які залежать від галузі.

Ще однією інституційною формою регулювання потоків інвестицій є реалізація спеціальних програм, які продовжують використовуватись у рамках оновленої інвестиційної стратегії. Так, крім згаданої програми інвестиційної інтернаціоналізації 2002 року Qualified Foreign Institutional Investor (QFII), у 2011 році була розроблена ще одна програма портфельного інвестування – Renminbi Qualified Foreign Institutional Investor (RQFII). Різниця між минулою програмою та новою полягала у методі інвестування. Власники квот QFII для інвестування в китайські цінні папери повинні були конвертувати іноземну валюту в юані, а власники квот RQFII могли інвестувати на внутрішніх ринках Китаю з офшорних рахунків, і також у юанях.

З 2013 року система квот QFII та RQFII зазнали змін. Загальна квота інвестування через програму QFII зросла з 80 млрд. дол. США до 150 млрд. дол. США. Крім того, програма RQFII поширилася на гонконгські дочірні компанії китайських банків і страхових компаній, а також фінансові установи з місцем реєстрації та основним бізнесом у Гонконзі і Китаї. Також поширення RQFII почалося з Великої Британії та Сінгапуру поступовим включенням інших країн.

До 2014 року QFII та RQFII були єдиними схемами за допомогою яких іноземні установи змогли купувати цінні папери, зареєстровані в материковому Китаї, тому почалося активне розширення фондових ринків Китаю для іноземних інвесторів. Того ж року було ухвалено впровадження програми “Stock Connect”, що передбачало підключення материкового Китаю до Гонконгу. “Shanghai-Hong Kong Stock Connect” було запущено в листопаді 2014 року, “Shenzhen-Hong Kong Stock Connect” було запущено в грудні 2016 року.

За цими програмами інвестори можуть торгувати акціями на інших ринках, але за допомогою місцевих брокерів і під контролем розрахункової палати: міжнародні інвестори, інституційні та роздрібні, можуть інвестувати у відповідні акції, які котируються в материковому Китаї через Гонконгську фондову біржу

(HKSE). Китайські інвестори можуть отримати доступ до гонконгських акцій через біржі Шанхая та Шеньчженя. Більше половини китайських акцій, що котируються на внутрішніх фондових ринках, були підключені через ці програми. Пов'язані акції передусім включали акції, що входять до складу місцевих еталонних індексів (індекс SSE 180, індекс SSE 380 та індекс компонентів SZSE), а також акції, які котируються на внутрішньому (Шанхай чи Шеньчжень) і ринках Гонконгу, Китаю.

Індекси MSCI є найбільш широко використовуваними інституційними інвесторами в усьому світі еталонними показниками фондового ринку. У червні 2013 року MSCI опублікував перший офіційний документ про потенційне включення вітчизняних китайських акцій, так званих “A shares”, до еталонних індексів MSCI. До того часу єдиними китайськими акціями, які відстежувалися за допомогою індексів MSCI, були переважно ті, що котирувалися в Гонконгзі, Китаї та за кордоном, іншими словами, іноземні акції. Серед основних причин, наведених MSCI для підтримки цієї потенційної інкорпорації, були посилення зусиль китайської влади відкрити внутрішні ринки акцій для іноземних інвесторів, зокрема через програми Stock Connect.

MSCI провела кілька офіційних консультацій зі своїми клієнтами щодо можливого включення “A shares” до індексу MSCI Emerging Markets Index. Ці зібрання були частиною щорічних оглядів класифікації ринку MSCI. Після програм Stock Connect та позитивних відгуків і підтримки інвесторів MSCI завершила четверту консультацію та публічно оголосила в червні 2017 року про включення китайських акцій до індексу MSCI Emerging Markets Index. Враховуючи великий розмір китайського ринку акцій A, у період з травня 2018 року по серпень 2018 року спочатку були включені лише акції з великою капіталізацією (з коефіцієнтом включення 5 %) Консультації щодо включення акцій із середньою капіталізацією та збільшення коефіцієнта включення до 20 % було розпочато у вересні 2018 року та підтверджено у 2019 році. Збільшення коефіцієнту включення відбувалося в три етапи: у травні 2019 року він піднявся до 10 %, у травні 2019 року – до 15 %. у серпні 2019 р. і, нарешті, до 20 % у листопаді 2019 р. [30].

Застосування методу управління інвестиційними активами через спеціальні інвестиційні програми створює видимість того, що ринок інвестицій лібералізується, але ці програми знаходяться у полі дії «Закону про інвестиції» та інших нормативних актів і тому є підконтрольними державі.

Так, відповідно до запровадженої в Китаї державно-приватної моделі партнерства, міжнародні потоки капіталу спрямовуються в напрямках реалізації інвестиційних проектів з найвищою рентабельністю. Об'єктивною основою інтернаціоналізації продуктивних сил є поглиблення міжнародного поділу праці та високий ступінь усупільнення виробництва.

Ще одним важливим каналом управління і планування інвестиційних процесів, який активно використовується країною, є транснаціональні корпорації (ТНК) і транснаціональні банки (ТНБ), які перетворились на інструменти глобалізації економіки і основний чинник розвитку не лише світового господарства, а й економіки Китаю, який активно використовує їхні технології і представництво в різних країнах світу для експорту інвестицій, товарів і послуг [30].

Варто також акцентувати увагу на тому, що особливою інституційною формою управління інвестиціями в Китаї є створення СЕЗ – уряд Китаю розробив систему стимулювання та підтримки розвитку, через спеціальні економічні зони і створення національних і регіональних парків, де компанії можуть закріпитися на преференційних умовах. До стимулів, які використовуються в цих зонах, належать:

- податкові пільги;
- послаблення обмежень на іноземну власність;
- субсидії та фінансування досліджень і розробок [30].

Китай загалом ретельно контролює експортно-інвестиційну політику країни, що є стандартною міжнародною практикою, і передбачає заборонні чи обмежувальні заходи (поряд з обмеженням експорту товарів подвійного призначення, продукції військового призначення, ядерних матеріалів та інших товарів, технологій і послуг, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки та національних інтересів), інші обмеження, пов'язані з невиконанням інвестиційних зобов'язань, які беруть на себе інші країни. Він продовжує вдосконалювати свою

правову та нормативну системи експортного контролю дотримуючись загальних принципів управління в усіх аспектах. Щоб забезпечити правову основу системи експортного контролю з урахуванням китайської специфіки, Китай стабілізував базову системи експорту з скоординованими законами, адміністративними постановами та збалансованою структурою. Була розроблена низка базових законів, які забезпечують регулювання експорту в різних сферах: Закон Китаю про зовнішню торгівлю, Закон про національну безпеку, Закон про безпеку даних, Закон про ядерну безпеку, Закон про митне законодавство, Закон про адміністративне ліцензування, Закон про адміністративні покарання, Кримінальний закон.

На основі цих законів у Китаї діє організована правова система експортного контролю з скоординованими законами, адміністративними постановами, відомчими правилами та збалансованою структурою, що складає базу для розробки та вдосконалення сучасної системи експортного контролю.

До системи модернізації експортного контролю за потоками інвестицій можна віднести чотири основні напрямки:

1. Покращення управління ліцензійною мережею. Для ефективного функціонування системи Китай використовує міжнародний досвід, що включає в себе управління ліцензіями, сертифікати використання за призначенням, а також загальне ліцензування. Дотримання вимог відповідності привело до створення механізму міжвідомчих консультацій і дворівневої моделі управління, оптимізації процедур ліцензування та розширення типів ліцензій. Зокрема, щоб класифікувати та вести ретельний нагляд за товарними інвестиціями, Китай впровадив таку систему та оптимізував процедуру ліцензування, розширивши коло типів ліцензій за участю різних міністерств. Співпраця відповідних міністерств і відомств допомагає розглядати заявки на вивіз інвестицій, враховуючи такі фактори, як національна безпека та національні інтереси, міжнародні зобов'язання, вигоди кінцевих користувачів. Використання дворівневої моделі управління значно полегшує подачу заявок для отримання ліцензії на експорт інвестицій. Така система допомагає знайти рівновагу між стимулюванням експорту та експортним контролем,

регуляцію у відповідності вимогам. Ліцензування є одним з головних критеріїв експортного управління.

2. Посилення можливостей правозастосування. Китай вдосконалює та зміцнює механізм примусового контролю за експортом інвестицій, забезпечуючи точне та неухильне виконання відповідних законів та нормативних актів. З 2014 року при Міністерстві торгівлі діє наглядова група, що веде нагляд за експортом в цілому і, в тім числі, інвестицій.

Ефекти примусу та регулювання орієнтовані на відслідковування поточних даних експорту, їх якості та призначення. Для посилення контролю покращуються контролюючі функції ІТ – додатки та банківський нагляд.

3. Розвиток систем відповідності експортного контролю пов'язується збільшення інвестування в сфері політики, реклами та навчання. Така система забезпечує уряду гарантію виконання вказівок дотримання правил експортного контролю інвестицій. Дотримання вимог приватним бізнесом значно полегшує діяльність уряду з керівництва потоками інвестицій, включення їх в контекст стратегій.

4. Дотримання міжнародних зобов'язань. У планах інвестиційної експансії Китаю дуже чітко проглядається негативне ставлення до закордонних господарюючих суб'єктів, які залучають інвестиції. Порушення домовленостей, або міжнародного законодавства тягне за собою повну відмову від співпраці з ними і судові позови [55].

Таким чином, принципи, на яких базується інвестиційна діяльність Китаю і інституційні форми забезпечення її міжнародної складової чітко орієнтовані на створення привабливого інвестиційного клімату – стабільного і прогнозованого, гарантованого законодавством. Системність та керованість інвестиційної діяльності Китаю забезпечує стійкість та розвиток економіки, а іноземні інвестиції не загрожують національній економічній безпеці завдяки окресленню сфер їхнього застосування за ступенем «відкритості» для іноземних інвестицій на «забороняючи», «дозволяючи» та «заохочуючи» і існування різних форм власності, зручних у використанні для іноземних інвесторів. В свою чергу інституційно-правова база

інвестиційної діяльності, враховуючи рівень «відкритості» тієї чи іншої сфери, дозволяє китайській економіці залишатися незалежною і захищеною, оскільки китайське законодавство гарантує стабільні, ясні і чіткі «правила гри» на інвестиційному ринку.

1.3. Пріоритети розвитку національної економіки КНР і її міжнародної інвестиційної діяльності

Стабільне і стале економічне зростання є одним із головних пріоритетних напрямів розвитку економіки Китаю, як і підвищення життєвого рівня населення, модернізація виробництва та підтримка інновацій.

Китайський уряд спрямовує свої зусилля на внутрішнє стимулювання споживчого попиту з метою збалансування економіки та поступове зниження відсотка впливу експорту на формування внутрішньої економічної структури.

Стимулювання споживання передбачає впровадження низки заходів:

- збільшення доходів населення та їх купівельну спроможність. Уряд Китаю зосереджує дії на підвищенні заробітної плати та соціальних виплат населення, що сприяє зростанню доходів і фінансову спроможність;
- забезпечення соціальної безпеки населення, підвищення медичного рівня страхування, пенсійних виплат та соціальної допомоги, що стимулює споживання;
- впровадження розвиток сервісного сектора, який включає роздрібну торгівлю, готелі, туризм, ресторани та інші послуги. Це створює нові робочі місця та сприяє зростанню споживчого попиту;
- зміцнення соціальної інфраструктури, що потребує інвестування в такі сфери, як освіта, охорона здоров'я, культура та дозвілля, що поліпшують якості життя населення.

Інновації є потужним двигуном зростання, конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Для стимулювання інноваційного середовища та розвитку науково – технічного потенціалу вживаються різноманітні заходи та політики.

Основними передумовами інноваційного розвитку в Китаї вважають:

- високотехнологічна промисловість та науково-дослідні центри;
- інвестиції в дослідження та розвиток;
- привабливе інноваційне середовище;
- інноваційні кластери;
- розвиток нової індустрії;
- екологічна сталість та зелений розвиток;
- міжнародне співробітництво.

Перехід Китаю до зеленої, низьковуглецевої та замкнутої економіки також є стратегічним пріоритетом і має далекосяжні соціально-економічні, промислові та бізнес-впливи, оскільки економічна та споживча поведінка безпосередньо пов'язується з прогресом країни у боротьбі зі зміною клімату та погіршенням навколишнього середовища [119].

Зокрема, розвиток зеленої, низьковуглецевої економіки є одним з пріоритетів найближчих десятиліть, і у 2021 року Державна рада оприлюднила затверджений план енергетичного переходу, який реалізовуватиметься до 2025 року, ще до того, як Китай сформує інноваційні систему виробництва, систему обігу та систему споживання, що передбачають екологічний розвиток, низький рівень викидів вуглецю та переробку відходів, а також фундаментально покращить екологічне середовище для досягнення до 2035 року мети «Гарний Китай».

Зелений і низьковуглецевий план Китаю є стратегічними документами, які фіксують шляхи та заходи для зменшення впливу промисловості на навколишнє середовище і забезпечують перехід до сталого розвитку. Китай зобов'язувався зменшити викиди парникових газів по відношенню до валового внутрішнього продукту (ВВП). План включає в себе заходи по підвищенню енергоефективності, заміні вугілля на менш забруднюючі види енергії та використанню відновлюваних джерел енергії.

Інвестиції у відновлювану енергетику, зокрема в сонячну, вітрову та гідроенергетику надають можливість зменшити викиди в атмосферу та використовувати електроенергію з відновлюваних джерел. Початковим етапом є впровадження заміни старого обладнання та технологічної бази на більш

енергоефективні, підтримку та надання коштів на інновації й енергозберігаючі практики.

Через велику населеність території, якість і кількість будівництва потребує змін, тому впровадження проєкту зеленого будівництва в Китаї передбачає використання більш екологічно чистих і відновлюваних будівельних матеріалів, таких як бамбукові вироби, дерева, штучних матеріалів з відновлених джерел, екологічно чисті покриття та фарби, а також матеріали з низьким вмістом шкідливих речовин. Через можливий дефіцит водних ресурсів програма передбачає використання ефективних систем збереження води, встановленням сантехніки з обмежувачами споживання води, збиранням та повторним використанням дощової води, а також розробкою джерел відновлюваної води.

Детальні плани дій з декарбонізації можна очікувати для багатьох секторів, включаючи енергетику, промисловість, транспорт, залізо та сталь, кольорові метали, нафту, нафтохімію, природний газ, розвиток міст і села, сільське господарство та сільські райони, а також будівельні матеріали. За допомогою кліматичної політики «1+N» Китай координує та консолідує вуглецеві реформи в масштабах всієї економіки (рис. 1.3.):

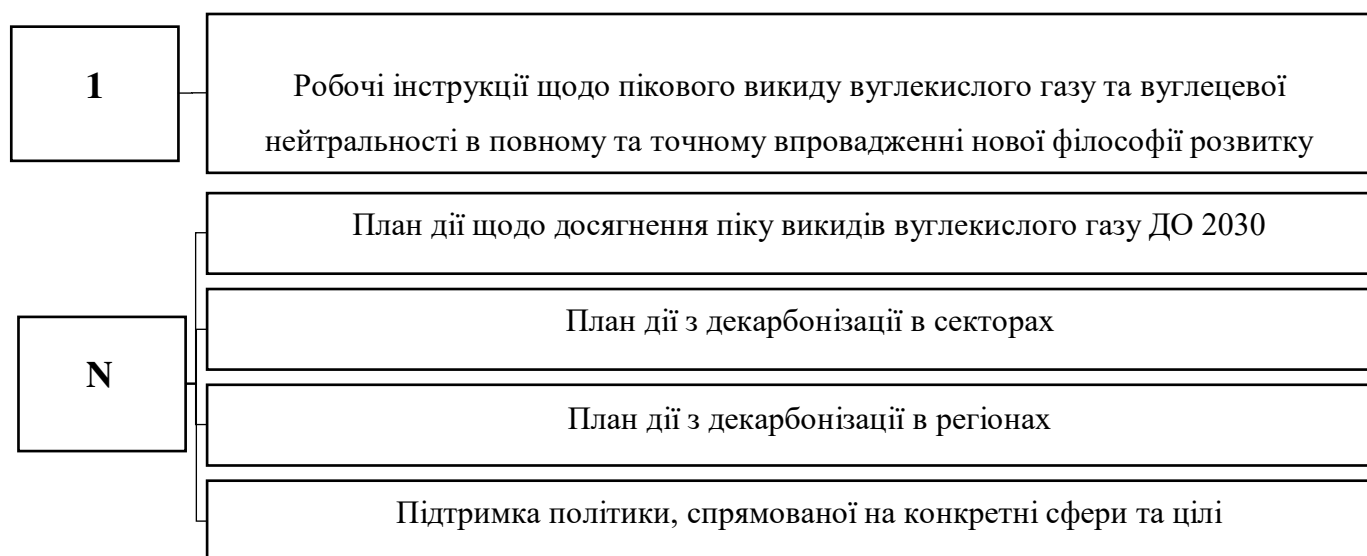

Рис. 1.3. Програма політики декарбонізації Китаю «1+N».

Примітка. Побудовано автором за даними Zhang, H. China's Outward Foreign Direct Investment: Theories and Strategies. – Hong Kong: Enrich Professional Publishing. – 2020. – P. 212.

Щодо міжнародної інвестиційної діяльності, Китай спрямовує зусилля на контрольоване залучення інвестицій для прискорення економічного розвитку, зміцнення глобальної конкурентоспроможності та сприяння сталому зростанню. До стратегічних сфер, визначених у стратегії розвитку Китаю-2035, як пріоритетних, віднесено інформаційні технології, біотехнології, штучний інтелект, електромобілі, альтернативні джерела енергії, промислова робототехніка та інші.

Для розвитку галузі високих технологій Китай співпрацює з іноземними партнерами для обміну технологіями, спільного дослідження та розробки інноваційних продуктів. Це гарантує лідерські позиції у сфері високих технологій та забезпечить конкурентні переваги на світовому ринку.

Значні іноземні інвестиції направляються в розвиток енергетичного сектору, зокрема в області альтернативних джерел енергії. Сюди входять встановлені сонячні панелі, вітрові електростанції, гідроелектростанції та інші проекти зеленої енергетики. Китай став одним із найбільших світових виробників та споживачів енергії з використанням нових джерел, а залучення іноземних інвестицій збільшить обсяги продукції та розширить ринки збуту.

Китайська ініціатива «Один пояс, один шлях» (One Belt, One Road, OBOR), також відома як «Ініціатива поясу та шляху» (Belt and Road Initiative, BRI), є ключовим геополітичним та гео економічним проектом Китаю, спрямованим на покращення глобальної інтеграції та співпрацю з різними регіонами світу.

Започаткована в 2013 році програма розвитку та інвестицій спочатку була розроблена для зв'язку між Східною Азією та Європою через фізичну інфраструктуру. За десять років після цього проект поширився на Африку, Океанію та Латинську Америку, значно розширивши економічний і політичний вплив Китаю.

Основним принципом цієї ініціативи є зближення країни за допомогою торговельних та інфраструктурних зв'язків, сприяння економічному розвитку, створення нових ринків та збільшення потоків товарів і послуг.

Міжнародна інвестиційна діяльність Китаю тісно пов'язана з процесом розвитку його національної економіки. Китай активно залучає іноземні інвестиції за рахунок забезпечення твердих гарантій інвестиційному капіталу, розвитку

технологій, знань та ринків, що сприяє зміцненню його конкурентоспроможності, розширенню виробництва, створенню робочих місць та підвищенню життєвого рівня населення. До методів розвитку міжнародної інвестиційної діяльності Китаю відносять: залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) через використання різноманітних інституційних форм організації економічної діяльності, промоцію торговельних відносин, розвиток інфраструктури, розвиток сільського господарства, розвиток високотехнологічних промисловості, розвиток енергетичного сектору.

Проаналізувавши тенденції розвитку національної економіки Китаю, можна сказати, що країна активно розвиває сферу інновацій, зелену економіку, інфраструктуру та стимулювання споживання. Інвестиційна стратегія Китаю розрахована на створення стійких та конкурентоспроможних фундаментів, що сприятимуть зростанню його економіки у глобальних масштабах. Високий рівень амбіцій та системність підходів свідчать про спадковість традицій Китаю в досягненні своїх стратегічних цілей через використання світового інвестиційного потенціалу.

Висновки до розділу 1

Китай активно використовує комплексну систему стратегій та інструментів, що відповідають інвестиційним інтересам країни. Аналізуючи методологічні підходи до організації міжнародної інвестиційної діяльності, можна сказати, що Китай акцентує свою діяльність на інноваціях, технологічному розвитку та створенню сприятливих умов для іноземних інвесторів. Стратегія Китаю базується на підтримці та покращенні інвестиційного середовища, що в свою чергу прискорює економічний зростання і свідоме формування національної економічної структури, яка забезпечить йому міжнародну конкурентоспроможність та розвиток нових ринків у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Важливим орієнтиром державної інвестиційної політики є соціально-економічна ефективність, яка вимірюється у показниках: вирівнювання рівнів розвитку регіонів, формування раціональної інноваційної економічної структури і

розгалуженої соціальної сфери, зростання доходів населення і їхньої стабільності (в Китаї, навіть у період реформування економіки (зокрема у 1979 – 2019 рр.) завжди було гарантовано збереження заощаджень громадян Китаю, що зміцнювало довіру населення до уряду і до проведених економічних реформ), а також забезпечення національної безпеки.

Окремо слід акцентувати увагу на тій обставині, що міжнародна інвестиційна діяльність Китаю знаходиться під абсолютним контролем держави, і особливо це стосується структуроутворюючих галузей національної економіки. Причому, в сфері реалізації інвестиційної політики держава, ставлячи національні інтереси вище приватних, відіграє роль організатора і виконавця – визначає національні стратегічні пріоритети розвитку і водночас виступає стратегічним інвестором

Інституційні форми забезпечення міжнародної складової інвестиційної стратегії Китаю чітко орієнтовані на створення привабливого інвестиційного клімату – стабільного і прогнозованого, гарантованого законодавством. Системність та керованість інвестиційної діяльності Китаю забезпечує стійкість та розвиток економіки, а іноземні інвестиції не загрожують національній економічній безпеці завдяки окресленню сфер їхнього застосування за ступенем «відкритості» для іноземних інвестицій на «забороняючи», «дозволяючи» та «заохочуючи» і існування різних форм власності, зручних у використанні для іноземних інвесторів. В свою чергу інституційно-правова база інвестиційної діяльності, враховуючи рівень «відкритості» тієї чи іншої сфери, дозволяє китайській економіці залишатися незалежною і захищеною, оскільки китайське законодавство гарантує стабільні, ясні і чіткі «правила» на інвестиційному ринку.

Країна активно розвиває сферу інновацій, інфраструктуру та стимулює споживання і розвиток внутрішнього ринку. Інвестиційна стратегія Китаю розрахована на створення стійкої бази конкурентоспроможності економіки з метою її позиціонування як глобально-домінуючої.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КИТАЮ

2.1. Динаміка і сфери залучення іноземних інвестицій до економіки Китаю

З 2010 року Китай займає другу за величиною економіку світу за валовим внутрішнім продуктом позицію, у той час як споживання та послуги були основним об'єктом уваги у її промисловій політиці. Тренди не змінюються, а обсяги внутрішнього інвестування суттєво збільшуються, і на даний час – уряд Китаю продовжує дотримуватись основного принципу інвестування – вкладення капіталів у інноваційне виробництво як основну, стратегічну складову розвитку його економіки.

Основним чинником нарощування обсягів інвестування є зростання ВВП країни і доходів (заощаджень) населення.

За даними Китаю цільові показники росту ВВП на 2023 рік прогнозуються в межах 5 %, і хоча задекларована на 2022 рік мета в 5,5 % не була досягнута і через пандемію щорічне економічне зростання склало лише 3 %, дані Національного бюро статистики Китаю за I кв. 2023 року свідчать, що економіка країни відновлюється і демонструє помітні показники зростання. Проте навіть попереднє зростання порівняно з світовою економікою було досить помітним, що виявилось у збільшенні реального ВВП Китаю на 4,5 % порівняно з I кв. 2022 р.

Орієнтування на п'ятивідсоткове зростання китайської економіки прив'язано до 14-го п'ятирічного плану Китаю (2021–2025 рр.), згідно якому ВВП на душу населення до 2035 р. має досягти показника країн із середнім рівнем економічного розвитку (23 тис. дол. США) [106]. Для реалізації цього завдання потрібно, аби щорічне зростання ВВП становило близько 5 %. У такому разі Китай до 2035 р. може стати найбільшою за розміром економікою світу, незважаючи на загальний тренд скорочення населення. Міжнародні рейтингові агентства та фінансові інституції [110] у 2023 р. переглянули свої прогнози щодо зростання ВВП Китаю

в бік збільшення – до 5,2–6,4 %, скорегувавши їх під впливом змін в пріоритетах інвестиційної політики.

Зростають також доходи населення: у макроекономічному виразі – це ВВП на душу населення. Тенденція росту ВВП на душу населення КНР з 2011 року до спрогнозованого у 2027 році вказує на те, що країна матиме у своєму розпорядженні значний інвестиційний ресурс (рис. 2.1.):

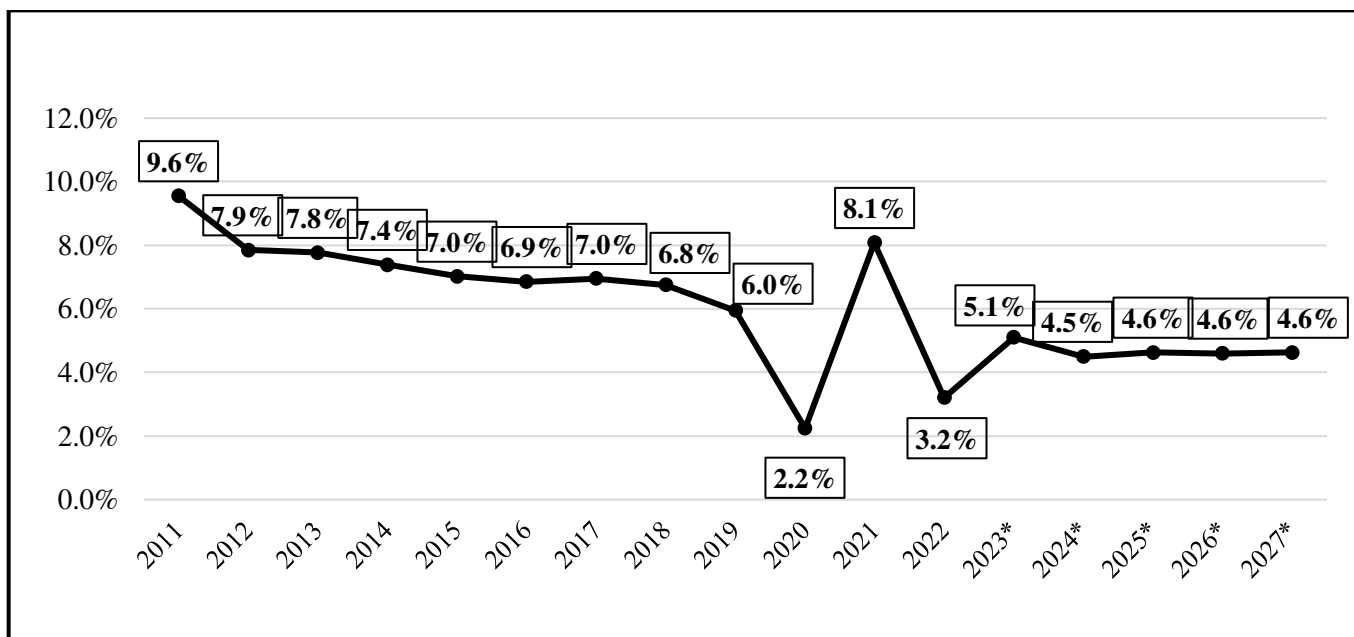

Рис. 2.1. Динаміка валового внутрішнього продукту на душу населення з 2011 по 2027 рік, (* - прогноз), (%).

Примітка. Побудовано автором за даними Національного бюро статистики КНР.

Згідно з даними уряду Китаю, в першому кварталі дохід на душу населення в Китаї у номінальному вираженні становив близько 1 579,6 дол. США (10 870 юанів), що на 5,1 % більше, ніж минулого року, а рівень міського безробіття у січні – березні знизився на 0,1 відсоткового пункту порівняно з четвертим кварталом 2022 року і склав 5,5 %.

Торговельні відносини між КНР з світом також характеризуються постійним зростанням, примножуючи експортні доходи і забезпечуючи зростання позитивного сальдо платіжного балансу Китаю (див. Рис. 2.2.) і сталість національної валюти, що

в свою чергу, позитивно впливає на формування сприятливого інвестиційного клімату.

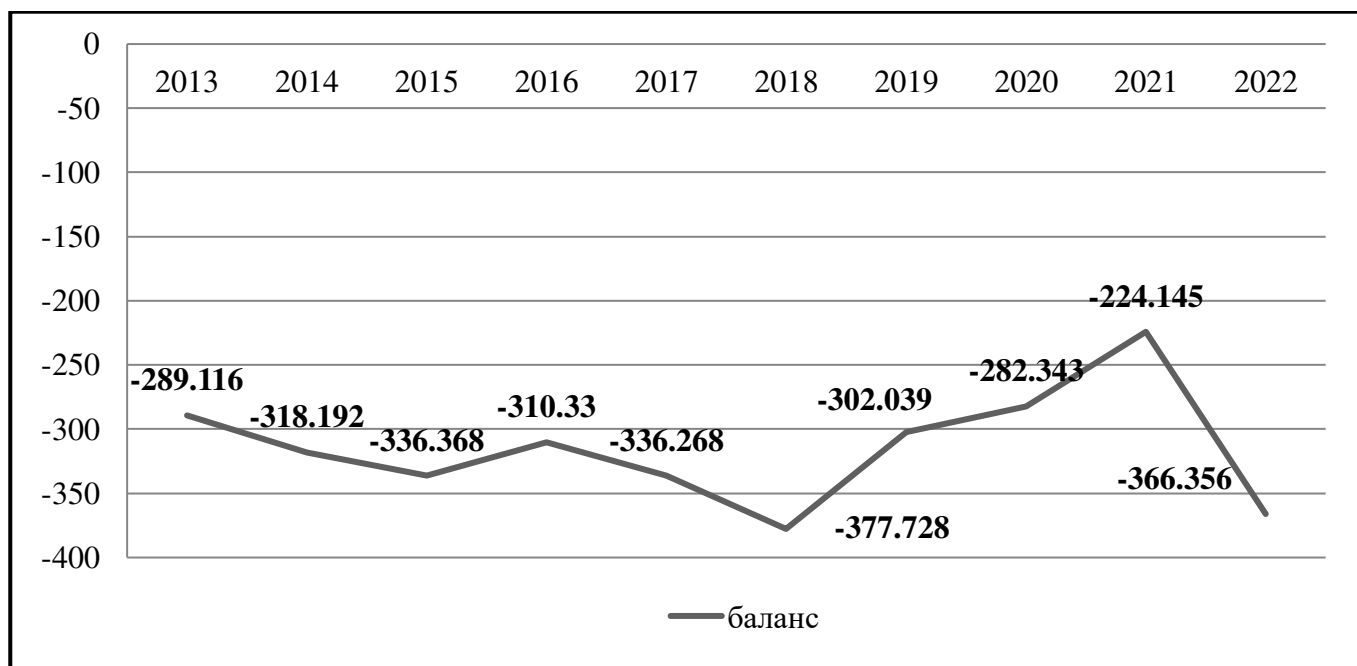

Рис. 2.2. Динаміка платіжного балансу Китаю, (млн дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. London: Routledge. – 2020. – Р. 48.

Разом з тим у Китаю в сфері міжнародної торгівлі намітилися суттєві проблеми з торгівлею із США. Найкраще це відчутно на прикладі відносин Китаю з США, як провідним торговельним партнером.

На рисунку 2.3. зображено загальні експортні та імпорتنі показники Китаю у відносинах із США за 2013 – 2022 роки.

Аналізуючи наведені дані, можна сказати, що у 2021 році експорт товарів і послуг США до Китаю становив 188,3 мільярда доларів США, що на 13,9 % більше, ніж у 2020 році, а імпорт із Китаю становив 527,6 мільярда доларів США, що на 17,1 % більше, ніж у 2020 році. У результаті дефіцит торгівлі з Китаєм зріс до 339,2 мільярда доларів США.

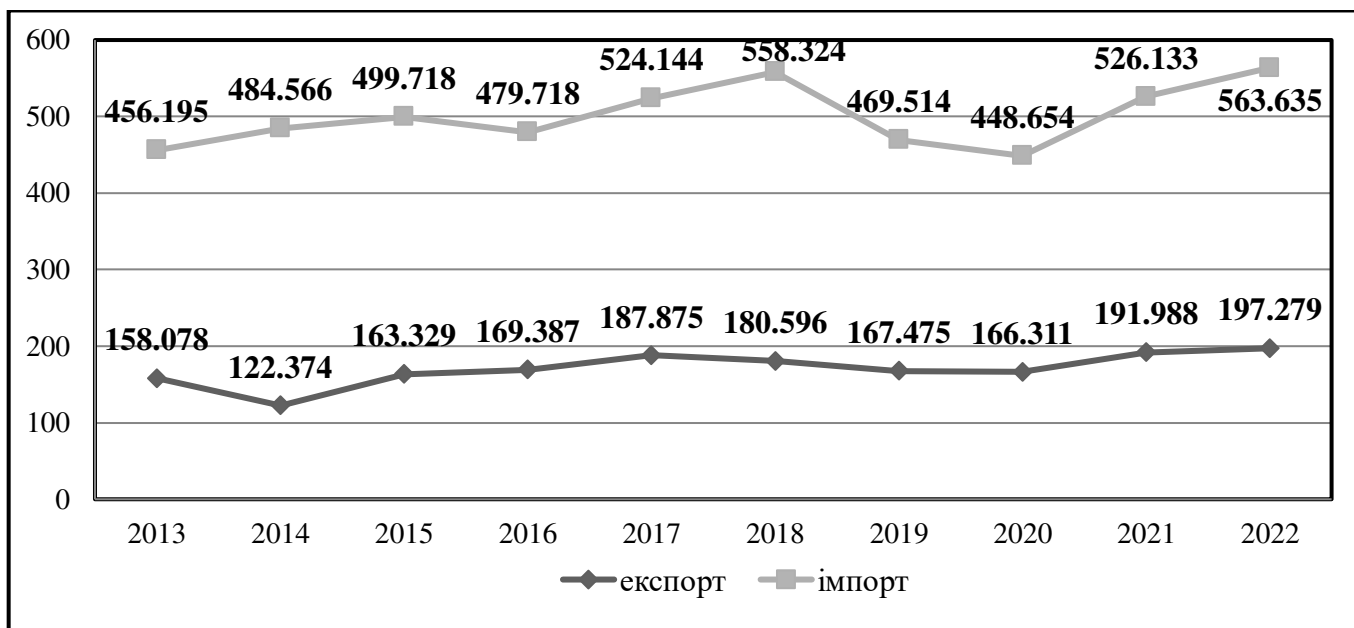

Рис. 2.3. Експорт та імпорт Китаю (млн. дол США).

Примітка. Побудовано автором за даними Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. London: Routledge. – 2020. – Р. 48.

У 2022 році експорт товарів і послуг США до Китаю становив 197,3 млрд дол. США, що на 2,8 % більше, ніж у 2021 році, а імпорт із Китаю становив 563,6 млрд дол. США, що на 7,1 % більше, ніж у 2021 році. У результаті дефіцит торгового балансу з Китаєм зріс до 366,4 млрд дол. США.

У 2021 році експорт до Китаю становив 7,4 % від загального експорту США, а імпорт із Китаю – 15,5 % від загального імпорту США. Експортувались переважно промислові товари та матеріали, на які припадало 26,3 % експорту США до Китаю, а імпорт очолювали споживчі товари, за винятком продуктів харчування та автомобілів, на які припадало 48,2 % імпорту США з Китаю.

Спираючись на досвід торговельних взаємовідносин із США, зробив певні висновки на користь змін у інвестиційній політиці і зосередився на інвестиціях для розвитку інноваційної продукції (імпортозаміщенні) та розвитку внутрішнього ринку.

Місцевим галузям промисловості надається державна інвестиційна підтримка – ресурси та регуляторна, і водночас реалізується широкий спектр промислових планів і відповідних політик, які забезпечують обмеження доступу

імпортованих товарів на ринок, іноземних виробників та постачальників послуг. Звичайно, відновлення економіки Китаю досі залишається нерівномірним, оскільки її зростання, що раніше підтримувалося зовнішніми інвестиціями, тепер здебільшого залежить від внутрішнього споживання.

На його доходах, а тому і інвестиційній спроможності, також позначились невирішені проблеми боргових зобов'язань місцевих органів влади і внутрішнього попиту на іноземні товари, який почав зростати після скасування обмежень, уведених під час пандемії, скорочення зовнішнього попиту та геополітична напруга. (Зараз зростання експорту Китаю відбувається через послаблення китайською владою жорстких протипандемічних обмежувальних заходів, що дало змогу постачальникам реалізувати невиконані минулорічні замовлення).

Водночас, спад у зовнішній торгівлі товарами у 2023 р. супроводжувався повільним зростанням експорту й різким падінням імпорту, відповідно стримуванням внутрішнього інвестиційного процесу, що може певною мірою зашкодити економічному зростанню.

Економіка КНР до цього часу сильно інтегрована зі світовою і залежить від зв'язків із такими країнами, як США та ЄС, які, незважаючи на посилення експортного контролю та обмеження щодо технологічного експорту, залишаються найбільшими торговими партнерами КНР. Не дивлячись на скорочення взаємної торгівлі протягом першого кварталу 2023 р. на 11,2 % – із США та 3,5 % – із ЄС товарообіг залишається на високому рівні та становить 480,5 млрд дол. США (із країнами АСЕАН – 304,6 млрд дол. США). Але Китай взяв курс на політику автаркії і нарощувати потенціал конкурентоспроможності як щодо внутрішнього, так і щодо зовнішнього ринку інноваційних товарів.

Водночас, спостерігається посилення політики КНР щодо нарощування впливу на інші держави, зокрема Глобального Півдня, від китайського експорту та інвестицій.

Але головним індикатором зміни тренду інвестиційної політики Китаю стають такі проєкти як «Зроблено в Китаї 2025» та 5 – річний план, який спрямований на розвиток 10 стратегічних секторів: передові інформаційні технології, автоматизовані

верстати та робототехніку, авіаційне та космічне обладнання, морське інженерне обладнання та високотехнологічне обладнання. технічні судна, сучасне залізничне транзитне обладнання, транспортні засоби з новою енергією (NEV), енергетичне обладнання, сільськогосподарська техніка, нові матеріали, біофармацевтика та сучасні медичні пристрої, становлять серйозну загрозу на шляху експорту США. Незважаючи на те, що ця політика нібито спрямована просто на підвищення промислової продуктивності за допомогою більш передових і гнучких технологій виробництва, вона пояснює підходи КНР до «місцевих інновацій», що проявляється в численних допоміжних і пов'язаних промислових планах.

Така політика спрямована на захоплення місцевого ринку шляхом створення компаній за рахунок (і на шкоду) іноземних компаніям, та розрахована на 10 – річний період.

Китай повною мірою використовує свій власний інвестиційний потенціал, але вже може собі дозволити залучення прямих іноземних інвестицій, які не становлять загрозу стратегії розвитку внутрішнього ринку.

За останніми тенденціями Китай є другим у світі за величиною одержувачем прямих іноземних інвестицій. Незважаючи на пандемію коронавірусу приплив ПІІ до Китаю зріс на 5,7 відсотка у 2020 році, а в 2021 році зріс ще на 21 %. Тенденція зростання у складному середовищі зберігається завдяки стабільному економічному розвитку та законодавству, яке регулює іноземні інвестиції в країні [36].

Загалом Китай являється досить закритою країною для іноземних інвестицій, порівняно з іншими. Основним фактором цього є конкуренція з боку вітчизняних компаній, які перешкоджали зростанню прямих іноземних інвестицій. У 2020 році уряд Китаю оновив Закон «Про іноземні інвестиції», зорієнтував його на покращення інвестиційного середовища. Цей закон включив такі нові положення:

- захист інтересів міжнародних інвесторів шляхом заборони примусової передачі технологій;
- захист прав інтелектуальної власності та сприяння рівному ставленню.

Кількість секторів, відкритих для іноземних інвестицій, також було збільшено, як і список галузей, привабливих для іноземних інвестицій. Використання

додаткових стимулів, таких як створення економічних зон, значно збільшило залучення іноземних інвесторів. Зважаючи на дані (див. Рис. 2.4.) можна прослідити тенденцію вартості прямих іноземних інвестицій в Китаї з 2000 по 2022 рік. Збільшення ПІІ у 2021 та 2022 роках значно відрізняється від попередніх років, що свідчить про поліпшення бізнес – середовища припливу ПІІ. Результатом стало створення компаній з іноземним капіталом, у першій половині 2021 року до 23 тис, що на 47,9 % більше від попереднього року.

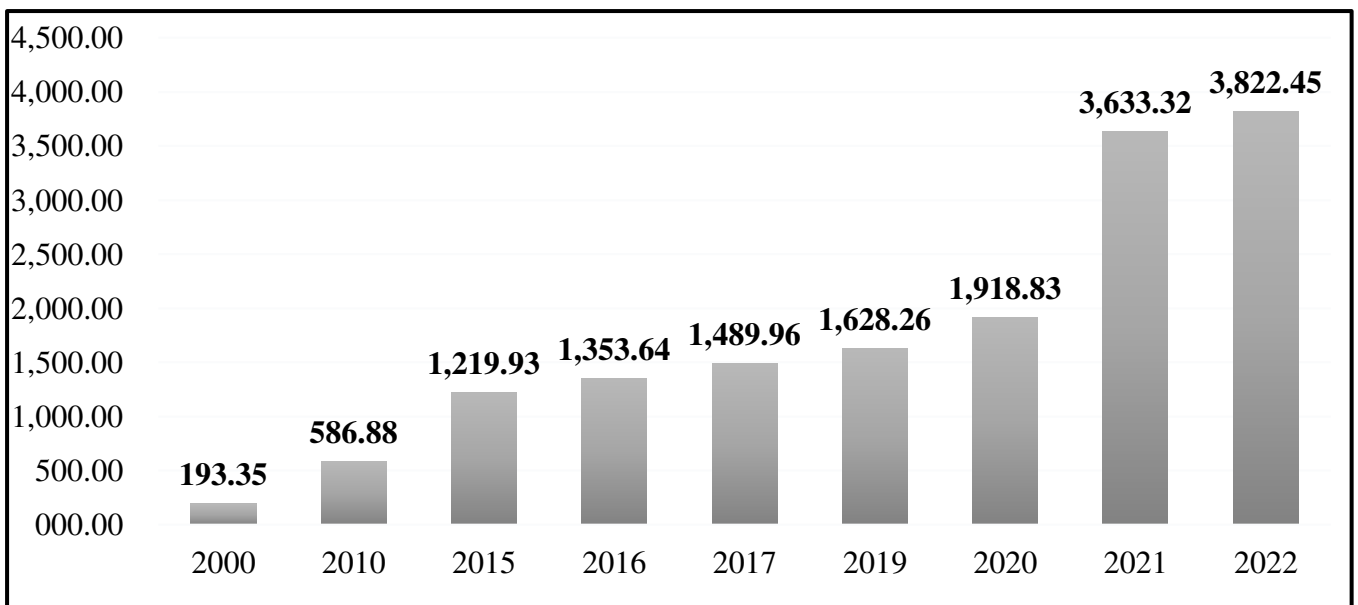

Рис. 2.4. Обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Китаї з 2000 по 2022 рік, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними [https://www.statista.com/statistics/1017011/china – foreign – direct – investment – inward – stock/](https://www.statista.com/statistics/1017011/china-foreign-direct-investment-inward-stock/).

Світова економіка змінюється, а невизначеність стану зовнішнього економічного середовища зростає, тому раціонально стає адаптація внутрішнього середовища і удосконалення політики залучення іноземних інвестицій в країну. Проблема високої інфляції, високих процентних ставок, високих ризиків та низького зростання впливає на світовий стан економіки, що тягне за собою наслідки сповільнення світового економічного зростання. Проблема попиту різних країн, зростання процентних ставок в розвинених країнах, результатом яких є високі

інвестиційні витрати – це також фактори негативного впливу на стійкість китайського юаню, що відповідно негативно відображається на здатності залучення іноземних інвестицій в Китай.

В той же час розміри китайського ринку забезпечують основу для залучення іноземних інвестицій у галузі, які визначають його розвиток. Створена економічна база в Китаї надає нові можливості участі в інвестуванні підприємствам високого рівня з усього світу. Її параметри включають такі переваги:

- промислова додана вартість Китаю становить понад 30 % від загальної світової;
- наявність найрозгалуженішої промислової структури у світі;
- країна з найбільшими обсягами торгівлі товарами;
- торгівля послугами по всьому світу;
- найбільший споживчий ринок у світі.

Людський капітал Китаю є однією з важливих переваг країни. Ринок праці не лише зазнав змін, але й поступово перетворив дивіденди від недорогої праці в дивіденди людського капіталу.

Водночас, і зусилля, які Китай докладає для відкриття своїх ринків іноземним інвесторам є досить значними.

За останніми тенденціями Китай є другою країною світу за величиною залучених прямих іноземних інвестицій. Незважаючи на пандемію коронавірусу у 2020 році приплив ПІІ до Китаю зріс на 5,7 відсотка, у 2021 році зріс ще на 21 %. Тенденція до зростання, незважаючи на складну економічну ситуацію, зберігається і понині завдяки фіксованій економічній стабільності – сталому економічному розвитку та прогнозованості законодавства, яке регулює ринок іноземних інвестицій в країні.

Зважаючи на обсяги і темпи приросту прямих іноземних інвестицій в економіку Китаю з 2000 по 2022 рік можна зробити висновок, що цей процес якісно відрізняється від процесів в інших країнах і в попередніх роках в самому Китаї, і це пояснюється поліпшенням бізнес-середовища, зростанням економічної свободи, можливостям і урізноманітненням потреб бізнесу, який вимагає припливу

додаткових ПШ. Зокрема, результатом і, водночас, показником покращення бізнес-середовища стало створення компаній з іноземним капіталом, яке в попередні роки ускладнювалось жорсткою регуляторною політикою. У першій половині 2021 року їх число вже становило 23 тис, що на 47,9 % більше від попереднього року.

Вдосконалення та впровадження нових концепцій розвитку китайської економіки прискорює побудову її нової моделі, орієнтованої на внутрішній ринок і відновлення галузей, що працюють саме на національну економіку та на загальне покращення щорічних цілей внутрішнього економічного та соціального розвитку. В той час, коли світова економіка структурно змінюється і невизначеність зовнішнього економічного середовища зростає, уявляється раціональною зміна умов залучення іноземних інвестицій у країну. Проблема високої інфляції, високих процентних ставок, високих ризиків та низького зростання впливає на світовий стан економіки, що тягне за собою, як наслідок, сповільнення світового економічного зростання, тоді як Китай формулює нові пріоритети – розвиток внутрішнього ринку, посилення економічної стабільності і забезпечення раціональності та стійкості економічної структури.

Китай докладает значні зусилля для відкриття своїх ринків іноземним інвесторам, що свідчить про зміни у внутрішній економічній політиці. Можна зробити висновок, що її основою стає лібералізація, яка поступово заміщує державне управління, яке виконувало мобілізуючу і корегуючу роль в процесі становлення національної економіки. Зокрема, створення нового каталогу галузей, до яких заохочуються іноземні інвестиції значно полегшило можливості вибору для інвесторів, які бажають вкладати кошти в стабільну і зростаючу економіку. А спрощення самої процедури інвестування свідчить про зростання доступності колись закритого ринку прикладення капіталів.

Так, на кінець 2022 року уряд Китаю оновив «Каталог галузей, які сприяють іноземним інвестиціям» – тепер їхня загальна кількість, включена в цей каталог, становить 1574 позиції [80].

Порівняно зі змістом каталогу 2020 року, новий каталог був розширений на 19 % порівняно з минули, та містить 519 позицій у національному та 955 у регіональному каталозі (рис. 2.5.):

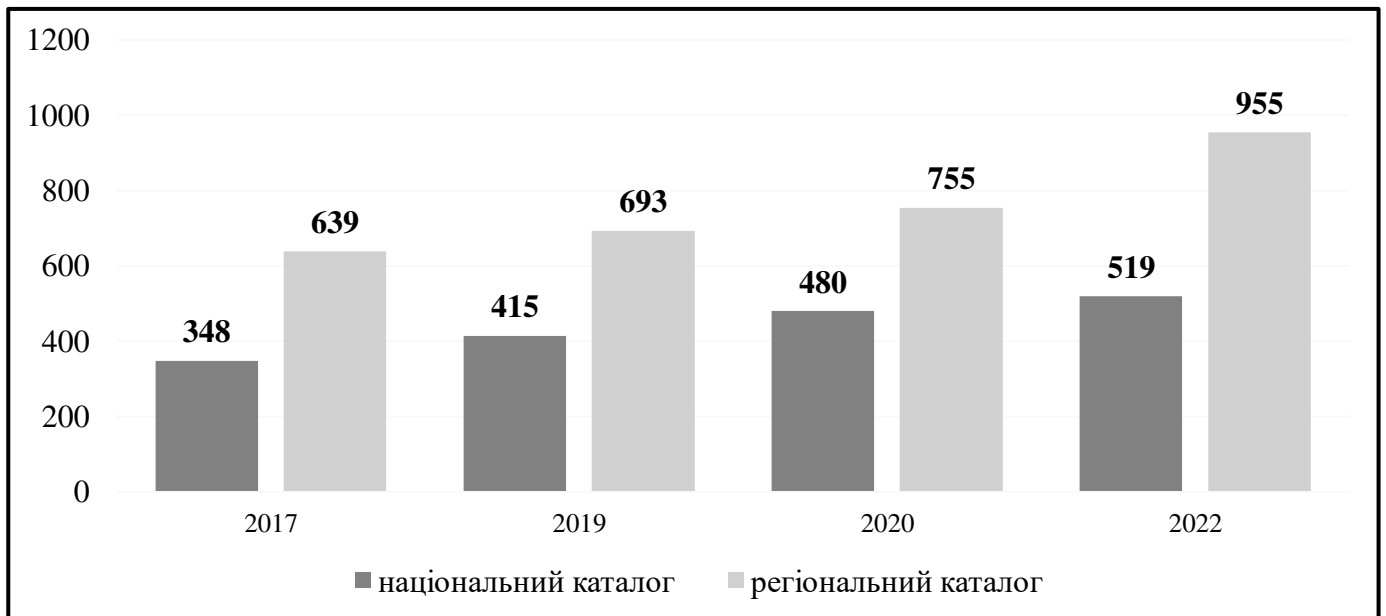

Рис. 2.5. Розподіл прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Китаї у 2017 -2022 рр. за Національним каталогом, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Національної комісії з розвитку та реформ Китаю.

Інновація, запроваджена Китаєм в цій сфері, полягає у розподілі сфер залучення ПІІ на підкатегорії:

- національний каталог (вся територія країни);
- регіональний каталог (центральні, західні та північно-східні регіони).

Це дає можливість зафіксувати рівномірність притоку іноземних інвестицій у різні регіони країни.

Проте, прослідковується тенденція, яка свідчить про те, що Китай дотримується твердої позиції щодо економічної і інституційної відкритості китайських ринків до ПІІ. Основними цілями оновлення та розширення каталогу 2022 року стало:

- збільшення іноземних інвестицій у виробництво з метою модернізації промислових ланцюгів та ланцюгів поставок Китаю;

- сприяння комплексному розвитку сфер послуг та виробництва;
- залучення іноземних інвестицій в центральні, західні та північно-східні регіони Китаю.

Надходження до галузей регіонального каталогу становить 84 % від всіх надходжень, що обумовлене акцентуванням уваги задля зменшення фінансової нерівності та збалансування рівня соціального та економічного розвитку в різних регіонах країни.

Водночас ретельний аналіз пріоритетів, які зафіксовані в Каталозі, дає підстави зробити висновок, що Китай не відмовляється від політики регулювання притоку прямих іноземних інвестицій в країну і й надалі контролюватиме цей процес з метою збереження ретельно вибудованої структури національної економіки.

Урядом, як вже зазначалось, чітко визначені заборонені для іноземних інвестицій сектори та ті сектори народного господарства, у які бажано залучати інвестиції.

Заборонені сектори – це ті, які пов’язані із забезпеченням національної безпеки Китаю та забороненими видами діяльності (рис. 2.6.):

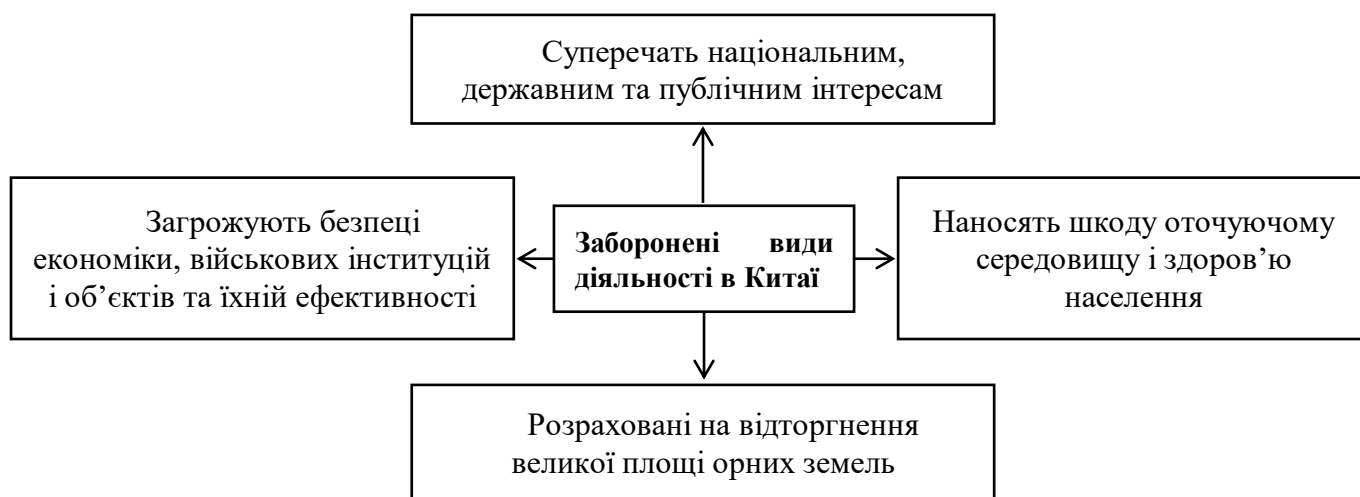

Рис. 2.6. Заборонені види діяльності і сфери іноземного інвестування в Китаї.

Примітка. Побудовано автором за даними Li, Y. Factors to be Considered for China's Future Investment Treaties. In W. Shan & J. Shu (Eds.), China and International Investment Law: Twenty Years of ICSID Membership. – 2020. – Leiden: Brill., - P. 23.

На рисунку 2.7. представлені основні сектори для іноземних інвесторів в Китаї, які відкриті для ПІІ, і для них створена система стимулів орієнтована на залучення інвестицій.

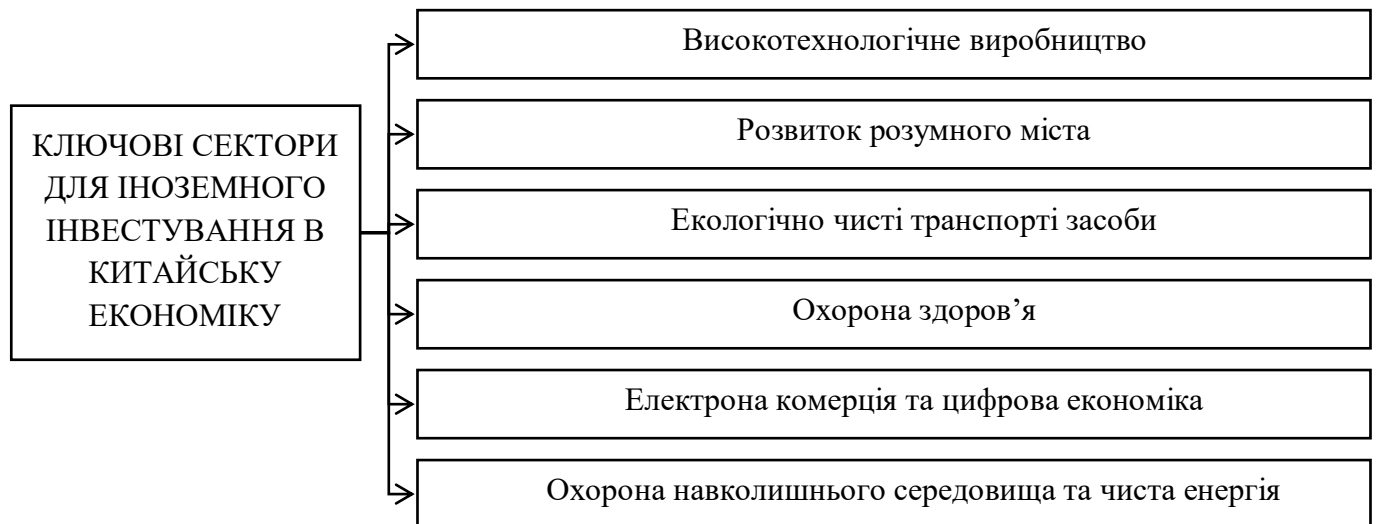

Рис. 2.7. Ключові сектори іноземних інвестицій в китайську економіку.

Примітка. Побудовано автором за даними Національної комісії з розвитку та реформ Китаю.

Сектор високотехнологічного виробництва. Цей сектор виробництва в Китаї є одним з найбільш прибуткових та стрімко розвивається. Розвиток цього сектору у рамках плану «Made in China 2025» має можливість перетворити країну на світового лідера в сфері передових технологій і висококласного виробництва. Структура цього сектору включає в себе такі галузі, як виробництво робототехніки; напівпровідників, розвиток біотехнологій, створення сучасних матеріалів, відновлювальних джерел енергії, розвиток аерокосмічної промисловості.

Розвиток розумного міста. Однією з головних проблем Китаю є урбанізація, тому уряд розробляє проєкт розумного та стійкого міста, яке здатне задовольнити вимоги сучасного життя. Метою цього проєкту є створення середовища з використанням передових технологій, інноваційних компаній та іноземних інвестицій.

Розвиток розумних міст став ключовим напрямком для уряду Китаю в останні роки з метою створення сталого, ефективного та придатного для життя міського середовища шляхом інтеграції передових технологій.

Нові енергетичні транспортні засоби. Через велику проблему викидів у повітря, уряд Китаю підтримує розробку нових екологічно чистих транспортних засобів і для підвищення їхньої енергоефективності використовує «технологічні» іноземні інвестиції. Популярності набувають гібридні та електромобілі, а також розробка інтелектуальних транспортних систем і пов'язаних технологій – це є об'єктами залучення іноземних інвестицій.

Охорона здоров'я. Великою проблемою цього сектора є старіння нації, яка посилилася останніми роками. Уряд активно сприяє розвитку охорони здоров'я в рамках своїх зусиль щодо покращення якості життя громадян. Інвестиції заохочуються до таких секторів, як фармацевтика, медичне обладнання та медичні послуги. Провідні проєкти включають в себе розробку нових ліків і методів лікування, виробництво медичного обладнання та надання медичних послуг. Також сферами інвестування є медичні дослідження та розробки, зосереджені на сферах регенерації, біотехнології та традиційної китайської медицини.

Електронна комерція та цифрова економіка. Китай є лідируючою країною в галузі електронної комерції. Розвиток цієї секції сприяло все більшому використанню смартфонів та інтернету, а також зростанню кількості онлайн – покупок і фінансових послуг. Іноземні інвестиції відкривають можливість виходу на величезний споживчий ринок Китаю компаніям та окремим особам. Основне заохочення іноземних інвесторів припадає на такі сфери, як мобільні платежі, хмарні обчислення та великі дані, а також доступ до передових технологій та передової цифрової інфраструктури.

Охорона навколишнього середовища та чиста енергія. Хоча Китай і не лідирує в рейтингу країн – забруднювачів атмосфери, він прагне покращити екологічну стійкість, тому уряд Китаю заохочує іноземні інвестиції та внески у розвиток цього сектору. Розвиток сектора чистої енергії стрімко росте завдяки зростанню попиту на відновлювані джерела енергії, такі як енергія вітру, сонця та гідроенергії. Також

спостерігається додатковий інтерес до сектору поводження з відходами. Інвестиції в проекти з охорони навколишнього середовища можуть допомогти Китаю пом'якшити вплив зміни клімату та сприяти сталому розвитку країни, мети, якої Китай буде прагнути досягти в найближчі роки.

Через постійні зміни у світовій економіці, список об'єктів застосування ПІІ також змінюється, тому у 2022 році було додатково розширено каталог заохочень іноземних інвестицій, для охоплення більшої кількості галузей, зокрема:

- у виробничий сектор: доповненні у цю галузь пов'язані з компонентами автономного водіння та наземним обладнанням для авіації. Розширення списку каталогу також включало сектори виробництва кінцевої продукції та сировини, наприклад водозберігаюче обладнання та високоякісні покриття;

- у сферу послуг: розширення у цій галузі стосувалися послуг, орієнтованих на виробництво. Особливо Китай заохочує інвестиції компаній у сферу технічних послуг. Орієнтація цих компаній повинна відповідати напрямкам передових технологій системної інтеграції та послуг з низьким вмістом вуглецю. Зміни також вплинули на сферу бізнес-послуг, а точніше чисту експлуатацію традиційної енергії, інженерно-будівельні та технічні послуги, а також мовні послуги;

- у сферу охорони здоров'я: орієнтовними напрямками залучення іноземних інвестицій є галузі, які займаються розробкою та виробництвом ліків, а також послуги для матерів і дітей після пологів, а також виробництво споживчих фармацевтичних препаратів і імплантатів;

- у розвиток зимових видів спорту: після проведення Олімпійських Ігор у 2022 році Китай розпочав інтенсивно інвестувати в індустрію зимових видів спорту;

- у відновлення села: проекти, орієнтовані на підтримку розвитку сільських територій були додані в каталог переліку галузей. Цільові сфери включають удосконалення логістичних мереж, відродження сільського господарства та поліпшення середовища для життя в сільській місцевості;

- у професійно-технічну освіта: підтримка та розвиток проєктів будівництва закладів мовної підготовки та мистецтва покращить професійно – технічну освіту в країні;

– у економічний розвиток в цілому: визначення галузей та сфер, які мають право на пільговий податковий режим та інші стимули, важливо для економічного зростання країни як з боку місцевої влади, так і державної влади загалом. Вигодою від інвестування у ці сфери є отримання більшого прибутку, порівняно з іншими галузями;

– у створення конкурентних переваг: цей каталог може надати можливість брати участь у ринку на рівні з місцевими компаніями, які можуть мати доступ до ресурсів і капіталу, недоступних іноземним компаніям. Також використовуються різні системи заохочення для інвестування в розробку інновацій – оскільки іноземні компанії не мають такої швидкості та доступу до ресурсів зі списку, то у цьому напрямку більше покладаються на вітчизняного інвестора, а іноземні інвестиції розглядаються у якості додаткового джерела;

– у трансфер технологій: іноземні фірми можуть використовувати свій досвід і знання, коли мова заходить про розробку нових технологій і процесів, тим самим допомагаючи китайським компаніям стати більш ефективними та конкурентоспроможними на світових ринках. Крім того, це дає китайським компаніям доступ до передових технологій, які потім можна використовувати всередині країни, а також експортувати в усьому світі для подальшого підвищення прибутковості.

Загалом китайський уряд на даному етапі розвитку всебічно сприяє іноземним інвестиціям в країну, розширюючи можливі сфери інвестування, але при цьому здійснює контроль над потоком інвестицій та регулює їх.

Завдяки впровадженню змін урядом, іноземні інвестори заохочуються до створення науково – дослідних центрів у Китаї для здійснення великих науково – дослідних проектів, особливо в галузі медицини. Так, уряд робить все, щоб прискорити реалізацію проектів у сфері біомедицини, тому активно залучає іноземні інвестиції у цю сферу – заохочує через систему стимулів компанії з іноземними інвестиціями проводити в Китаї клінічні випробування препаратів клітинної та генної терапії, які вже продаються за кордоном та оптимізує процедури реєстрації ліків, які продаються за кордоном і будуть вироблятися в Китаї.

В Китаї особливу увагу приділяють розвитку наукових проєктів розумних міст і на тлі закритості телекомунікаційної і цифрової сфери, надають низку додаткових телекомунікаційних послуг, роблячи цю сферу відкритою для іноземних інвестицій у пілотні програми.

Іноземні інвестори заохочуються брати участь у професійно-технічній освіті та навчанні в таких сферах, як передове виробництво, сучасні послуги та цифрова економіка, співпрацювати з професійними навчальними закладами.

Для того, щоб прискорити реалізацію проєктів розвитку конкурентоспроможності, впроваджується система фінансової та податкової підтримки компаній з іноземними інвестиціями, також планується заохочувати органи місцевого самоврядування для підтримки в рамках законних повноважень інвестиційним проєктам великих транснаціональних компаній.

Компанії з іноземними інвестиціями, які інвестують у сектори, які заохочуються державою, матимуть перевагу. Компанії з іноземними інвестиціями, які інвестують у галузі за Каталогом галузей, які заохочуються для іноземних інвестицій, мають право на пільги від місцевих органів влади.

Згідно зі звітом World Investment Report 2022 року, надходження прямих іноземних інвестицій до Китаю зросли на 5,74 % у 2020 році до 149,34 млрд дол. США порівняно зі 141,22 млрд дол. США у 2019 році, а потім збільшилися до 180,95 млрд дол. США у 2021 році. Це також стало результатом успішних заходів стримування пандемії та швидке одужання (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Характеристики ПІІ в Китайську економіку за 2020 – 2022 роки

Прямі іноземні інвестиції	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Внутрішній потік ПІІ	149,342	180,957	189,132
Фонд ПІІ	1 918 828	3,633,317	– 6 914 969
Кількість нових інвестицій	413	482	357
Вартість нових інвестицій	33,637	31,716	17,966

Примітка. Складено автором за даними UNCTAD, останні доступні дані.

Сума ПІ у 2020 році досягла 1 918 млрд дол. США, експоненціального зростання порівняно з 2010 роком, коли вона становила 587 млрд дол. США, перш ніж досягти 2 064 млрд дол. США у 2021 році.

Аналіз динаміки та сфер залучення інвестицій, дає можливість зробити висновок, що до економіки Китаю є постійний інтерес з боку потенційних інвесторів. Стабільність та постійний динамічний розвиток стосується сфер високотехнологічних галузей, інноваційних проєктів, зеленої енергетики та інфраструктури. Динаміка обсягів іноземних інвестицій свідчить про привабливість та залученість інвестиційного ринку Китаю до світового інвестиційного ринку, і він орієнтований на співпрацю та розвиток у міжнародному економічному середовищі.

Під час кризи COVID – 19 Китай показав позитивне глобальне зростання, і хоча останніми роки темпи сповільнилися і країна зіткнулася зі скороченням зайнятості робочої сили, реформами, які сповільнюють зростання, зростаючим боргом провінцій і торговими війнами із Сполученими Штатами, у 2023 році економіка і інвестиційна активність починають відновлюватись.

Зростання ВВП на душу населення в Китаї створює базу заощаджень і внутрішніх інвестицій, які «притягують», роблять економіку цікавою для іноземного інвестора, а стабільність законодавства і його імперативне дотримання гарантує йому сталість інвестиційного клімату.

Для того щоб ефективніше використовувати іноземні інвестиції, уряд робить все, щоб підвищити рівень гарантованості його інвестиційної діяльності, а у відповідь очікує від інвестора підтримку і включення на умовах країни у процес зміни трендів внутрішнього розвитку, який відбувається в економічному розвитку Китаю.

2.2. Експорт інвестицій з КНР

За історією більш ніж 40 років розвитку, ринок Китаю став одним з найбільшим за обсягами залучених прямих іноземних інвестицій. Проте Китай

також став одним з лідерів чистого експорту капіталу, що забезпечує основу для залучення на його територію високорозвинених іноземних підприємств.

Вдосконалення та впровадження нових концепцій розвитку прискорює розбудову нової інноваційної інвестиційної моделі Китаю, що в свою чергу сприяє оновленню національної економіки та загальному досягненню щорічних цілей економічного та соціального розвитку.

Зростання обсягів залучення іноземних інвестицій допомагає розбудові промислової структури та формуванню сучасної промислової системи Китаю.

Сповільнення темпів залучення іноземних інвестицій негативно впливає на економічне зростання та формування нової моделі розвитку, тому роль зовнішньої економіки (зовнішніх інвестицій) в стимулюванні економічного зростання Китаю розглядається ним двояко: якщо немає притоку іноземних інвестицій, створення інноваційної структури промисловості і економіки в цілому сповільнюється, що супроводжується зростанням рівню інфляції, зовнішнього попиту і зайнятості, а з іншого боку експорт створює умови для нарощування внутрішнього інвестиційного потенціалу. Уряд Китаю в раховує цю суперечність і реалізує програму залучення інвестицій у вигляді дотримання балансу імпортованих сировинних ресурсів, що веде до зростання сальдо торговельного балансу і відповідно до нівелювання негативного впливу іноземних інвестицій, і експорту інвестицій, який дозволяє наблизитись до джерел необхідних ресурсів, або взяти участь у їхньому видобутку на основі правила розподілу продукту.

З початку 2023 року тенденція до виходу китайських компаній на глобальний рівень зростає, а прямі іноземні інвестиції зберегли тенденцію до зростання. Економіка Китаю та суспільство повернулося до нормального функціонування.

Перша особливість експансіоністської інвестиційної діяльності полягає в тому, що Китайські інвестори вкладають кошти не в країну, як політичний проект, а саме в конкретні економічні проекти, які можуть бути успішними навіть у відсталих і нерозвинених економіках, якщо за ними стоїть держава та сильний менеджмент.

Зокрема, план розвитку та зростання обсягів експортованих інвестицій пов'язаний з розвитком приватного сектору економіки Китаю. Він орієнтований на спонукання приватних підприємств до виходу на іноземні ринки, залучення до розвитку проєкту «Один пояс, один шлях» та участі у інших закордонних проєктах.

Основна відмінність політики держави щодо приватного сектору у його експортній інвестиційній діяльності – це те, що вона базується на регулюванні діяльності вітчизняних інвесторів за кордоном: уряд пропонує «краще керівництво та підтримку для приватних підприємств для запобігання та реагування на зовнішні виклики, такі як торговий протекціонізм, односторонність та «юрисдикція довгої руки» [103]. Також причиною впровадження цього плану є мінімізація та запобігання ризикам особистої безпеки та безпеки майна китайських економічних агентів в інших країнах. Успіх, також, забезпечують надійні локальні партнери і консультанти, які можуть полегшити роботу інвестора.

Друга особливість інвестиційної експортної політики Китаю полягає в тому, що держава сама є експортером інвестицій, які дозволяють країні посісти позиції лідера на світовій економічній арені.

Одним із прикладів такого інвестування є глобальні, транснаціональні інвестування зарубіжних інфраструктурних проєктів. Як вже зазначалось, Китай вкладає кошти в інфраструктурні проєкти щоб збільшити свій вплив на інші країни – розширити ринки для збуту своїх товарів, потіснивши глобального конкурента – США. Використовуючи в основному власні інвестиції, які складають майже 1 трильйон доларів США, він будує мережу залізничних і морських шляхів, щоб зв'язати Китай з 70 країнами Європи, Азії, Африки та Океанії.

У першій половині 2023 року прямі іноземні інвестиції Китаю в уже охарактеризований проєкт «Один пояс, один шлях» становили 75,36 млрд дол. США, що становить на 9,6 % більше ніж минулого року. З цих 75,36 млрд дол. США 62,29 млрд дол. США – це прямі нефінансові іноземні інвестицій, які зросли на 14,8 %

порівняно з минулим роком. Прямі нефінансові інвестиції в країні вздовж країн «Один пояс, один шлях» становили 11,57 млрд дол. США, що на 15,4 % більше ніж у минулому році, і становило 18,6 % від загального обсягу за той самий період [88].

Лідерські позиції китайські інвестиції займають в Європі, в 2018 році вони в дев'ять разів перевищували обсяги інвестицій у економіку США, скорочення яких викликано зміною економічної політики США. Прямі іноземні інвестиції Китаю в Європу різко зросли в першій половині 2018 року та навпаки – прямі іноземні інвестиції з КНР в Північну Америку впали на 92 % в 2018 році – з 24 млрд дол. США до 2 млрд дол. США [94].

Слід зазначити, що на шляху китайських інвестицій в країнах світу вибудовуються серйозні бар'єри, тому основними об'єктами інвестування є країни Азії, причому китайська інвестиційна експансія на ринки цих країн з кожним роком посилюється. Так, навіть незважаючи на пандемію COVID-19, що призвела до падіння глобальних ПІІ на 35 % у 2020 році, інвестиційні потоки з Китаю до країн Азії не зазнали значних подій. У 2021 році потоки ПІІ до країн Азії зросли на 19 %, і сягнули історичного максимуму в 619 млрд дол. США.

Хоча тенденція до зростання у 2021 році спостерігалася в більшості субрегіонів, лише шість країн залучили понад 80 % надходжень ПІІ. Основними одержувачами є Китай, за ним йдуть Гонконг (Китай), Сінгапур, Індія, Об'єднані Арабські Емірати та Індонезія.

Як свідчать дані рисунку 2.8., зростання ПІІ в Китаї прискорилося в 2021 році, потужні інвестиції в секторі послуг та високих технологій збільшили ПІІ на 21 % до 181 млрд дол. США, а збільшення у 2020 році було на 6 %. Потоки ПІІ до Гонконгу (Китай) зросли на 4 % до 141 млрд дол. США, в основному за рахунок компаній, які реінвестували свої прибутки (108 млрд дол. США).

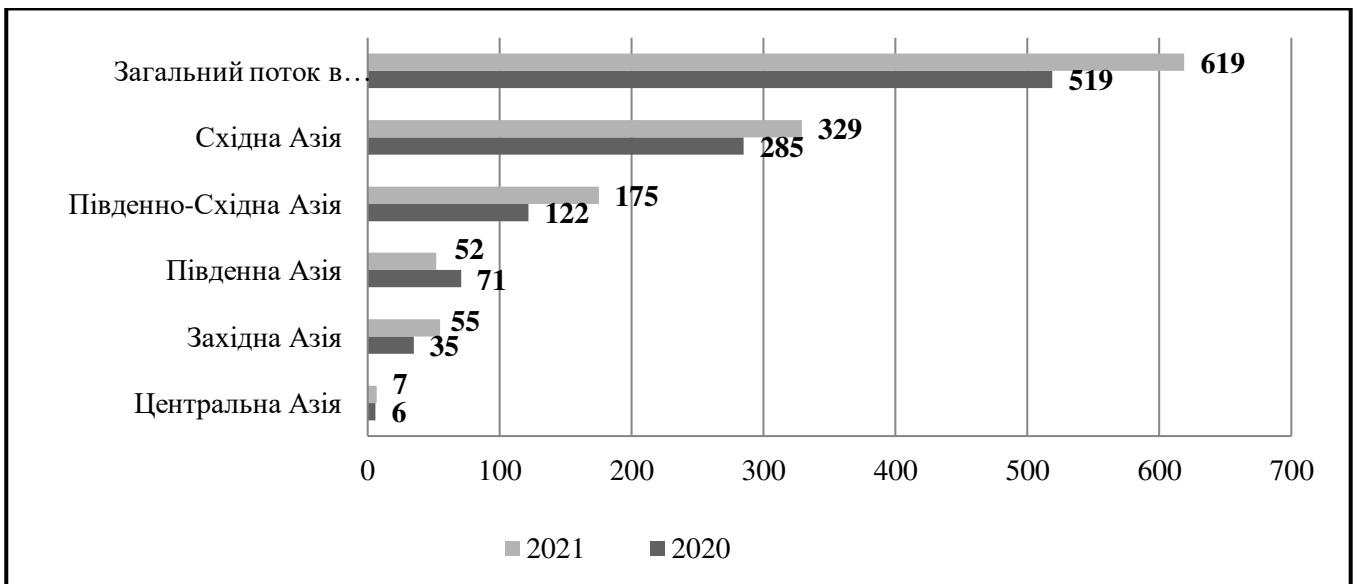

Рис. 2.8. Потіки ПІІ до країн, що розвиваються, в країни Азії та субрегіони в 2020-2021 роках, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними UNCTAD World Investment Report 2022.

У 2022 році сповільнилися глобальні потоки ПІІ, але нові інвестиції показали помірне зростання. За статистикою OECD “FDI in figures” [111] глобальні потоки впали на 24 % у 2022 році до 1286 млрд дол. США. І Китай, і США зафіксували зниження ПІІ, але незважаючи на це, вони все ще є найбільшими експортерами ПІІ у світі (рис. 2.9.):

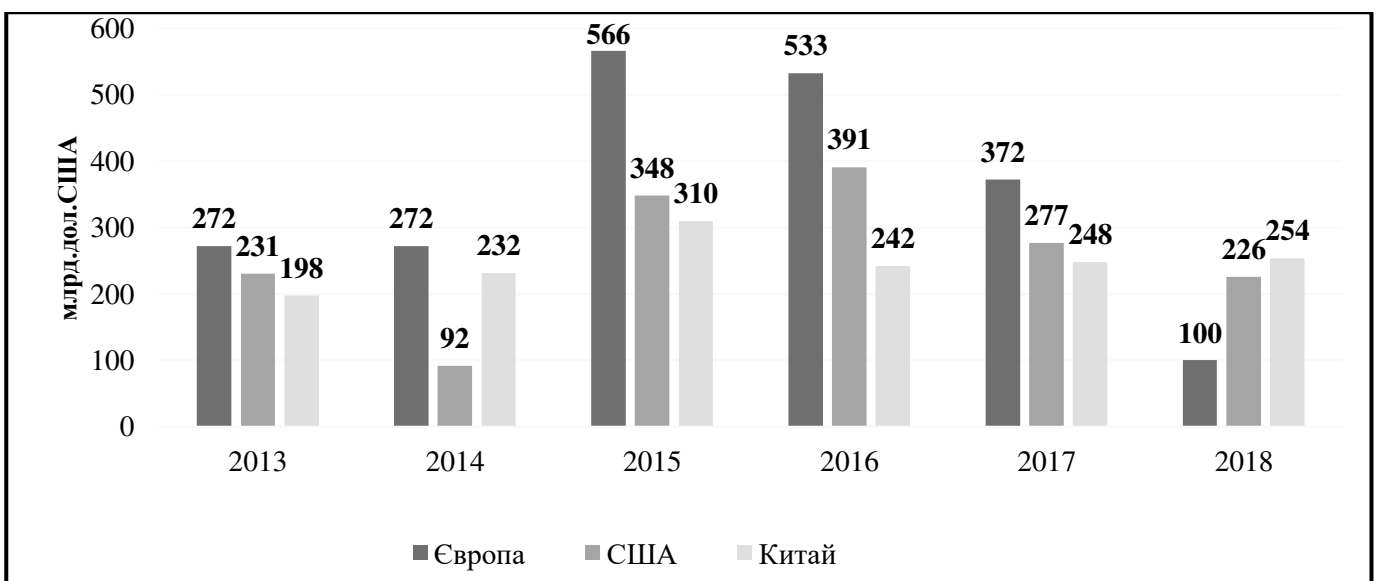

Рис. 2.9. Експорт прямих іноземних інвестицій Китаю в провідні країни і регіони світу, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Global Investment Trends Monitor.

На рисунку 2.10. наведено Топ-10 країн-реципієнтів китайських ПІІ. Звичайно, США очолює рейтинг країн-реципієнтів прямих китайських інвестицій, потіснивши Китай з Бразилією, проте Китай впевнено нарощує темпи експорту.

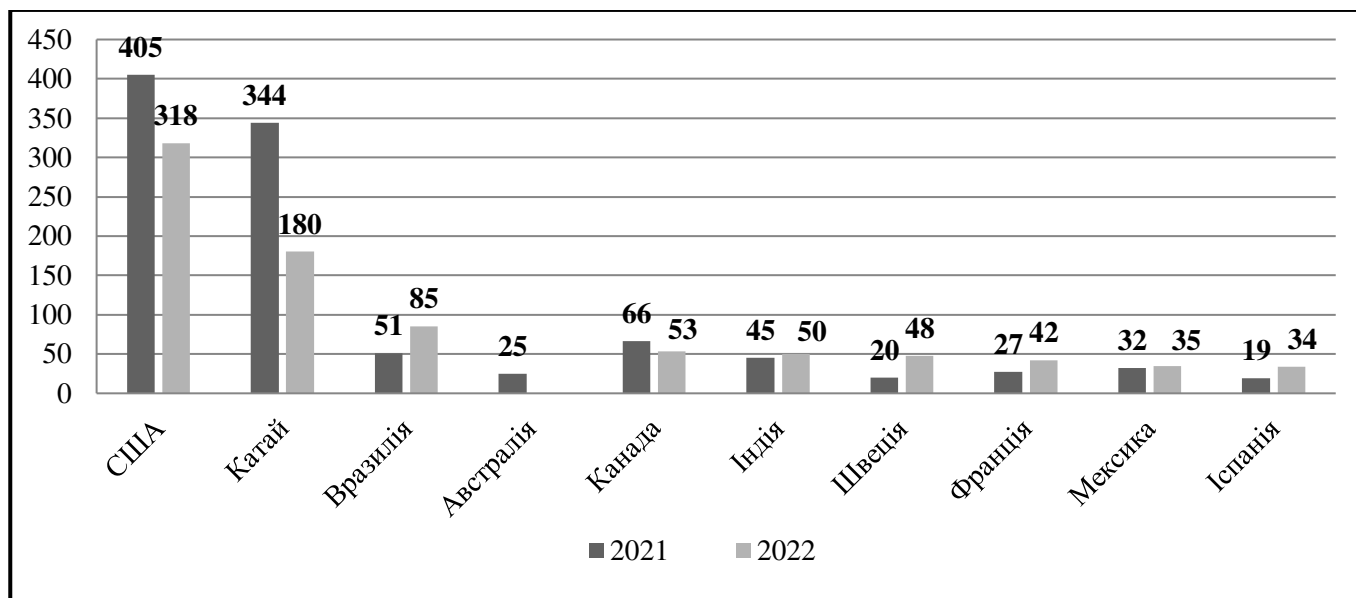

Рис. 2.10. Країни-реципієнти найбільших потоків ПІІ у 2021-2022 р.,
(млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними: UNCTAD World Investment Report 2022.

Завдяки масштабам інвестиційно-експортної діяльності країни, Китай прагне розвивати сфери міжнародного обміну та співпраці, тому заходи, які розробляє уряд, спрямовані на зміцнення довіри, взаємне навчання, підтримка міжнародної координації та стимулювання розвитку системи контрольованими інвестиціями і товарами, що сприяє більш відкритому та справедливому режиму міжнародної інвестиційної діяльності.

Такий режим спонукає країни до імпорту інвестицій, що посилює позиції Китаю в рейтингах країн-експортерів інвестицій (див. Табл. 2.2).

У першому кварталі 2023 року обсяг іноземних інвестицій Китаю склав 40,47 млрд дол. США, що на 18 % більше ніж минулого року.

Динаміка експорту прямих іноземних інвестицій з КНР в 2010-2020 рр.

Рік	Експорт ПІІ із КНР, млрд дол. США	Темпи зростання, %	Місце в глобальному рейтингу країн-експортерів ПІІ	Обсяги накопичених ПІІ, млрд дол. США
2006	21,16	43,8	13	90,63
2010	68,81	21,7	5	317,21
2011	74,65	8,5	6	424,78
2012	87,8	17,6	3	531,94
2013	107,84	22,8	3	660,48
2014	123,12	14,2	3	882,64
2015	145,67	18,3	2	1097,86
2016	106,15	34,7	2	157,39
2017	158,29	-19,3	3	1809,04
2018	143,04	-9,6	2	1982,27
2019	136,91	-4,3	2	2198,88

Примітка. Складено автором за даними Національного бюро статистики Китаю.

Прямі нефінансові інвестиції становили 31,54 млрд дол. США, зрісши на 17,2 %, тоді як ОДІ Китаю в країнах уздовж «Один пояс, один шлях» сягнув 5,76 млрд дол. США, збільшившись на 9,5 % у річному обчисленні (рис. 2.11.):

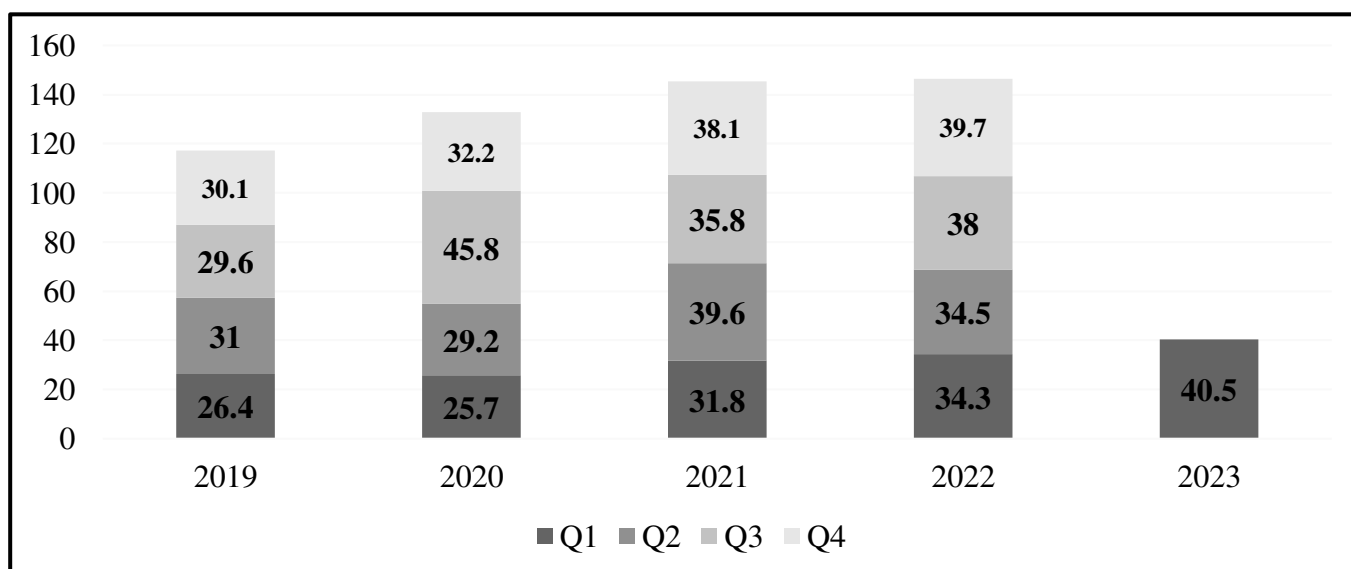

Рис. 2.11. Загальний ОДІ Китаю, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними місячної статистики Міністерства комунікацій Китаю.

Розподіл ODI Китаю охоплює такі сектори, як: виробництво та транспорт, нерухомість, будівництво та технології, медіа та телекомунікації. На ці сектори припадає 73 % від усіх прямих іноземних інвестицій Китаю.

За статистикою за останні 5 років в Китаї галузь машинобудування та транспорту стала провідною сферою інвестування: інвестиції у ці сфери збільшилося на 87 %. За кількістю торговельних операцій трійку лідерів складають ТМТ (Technology, Media & Telecom), виробництво та транспортування і фінансові послуги, на які припадає 61 % від загальної кількості транзакцій.

Щодо країн, в які найбільше інвестує Китай, то це країни азіатського регіону, які включають В'єтнам, М'янму, Оман, Японію та Південну Корею.

Підписання нових контрактів є необхідною умовою розвитку відносин між Китаєм та іншими країнами, тому сума нових контрактів для іноземних проєктів у 2022 році склала 43,15 млрд дол. США, що на 9 % менше ніж минулого року, але частка контрактів, підписаних з країнами «Один пояс, один шлях» зросла на 7,2 %, що свідчить про те, що попит на китайські інвестиції зростає (рис. 2.12.):

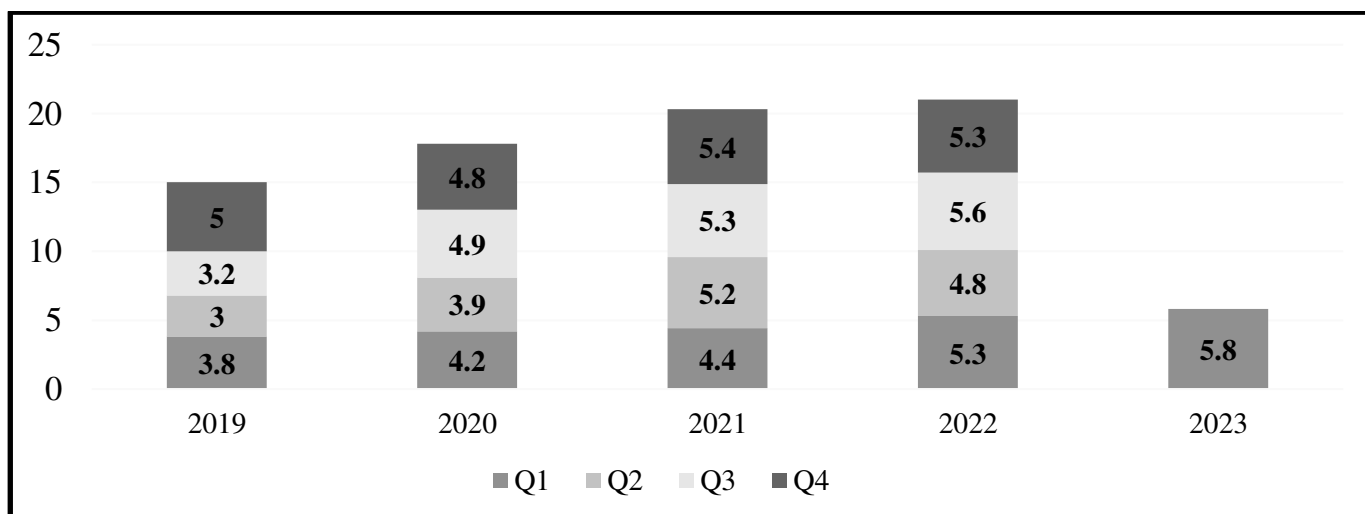

Рис. 2.12. Китайський нефінансовий ODI в B&R, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними місячної статистики Міністерства комунікацій Китаю.

За перший квартал 2023 року нефінансовий ODI B&R склав 5,8 млрд дол. США, що на 9,5 % більше ніж у минулому році та становить 18,3 % від загального обсягу за той самий період, головним чином інвестований у такі країни та регіони,

як АСЕАН, Сербія, Об'єднані Арабські Емірати та Казахстан. Фактично відбулась деяка корекція географічної карти експорту інвестицій (див. Рис. 2.13.), якою вона була до 2019 року: інвестиції з Китаю поступово переміщуються у регіони, де відбувається стрімкий розвиток економіки, або в країни, які є власниками сировини, необхідної Китаю для розвитку інноваційних виробництв.

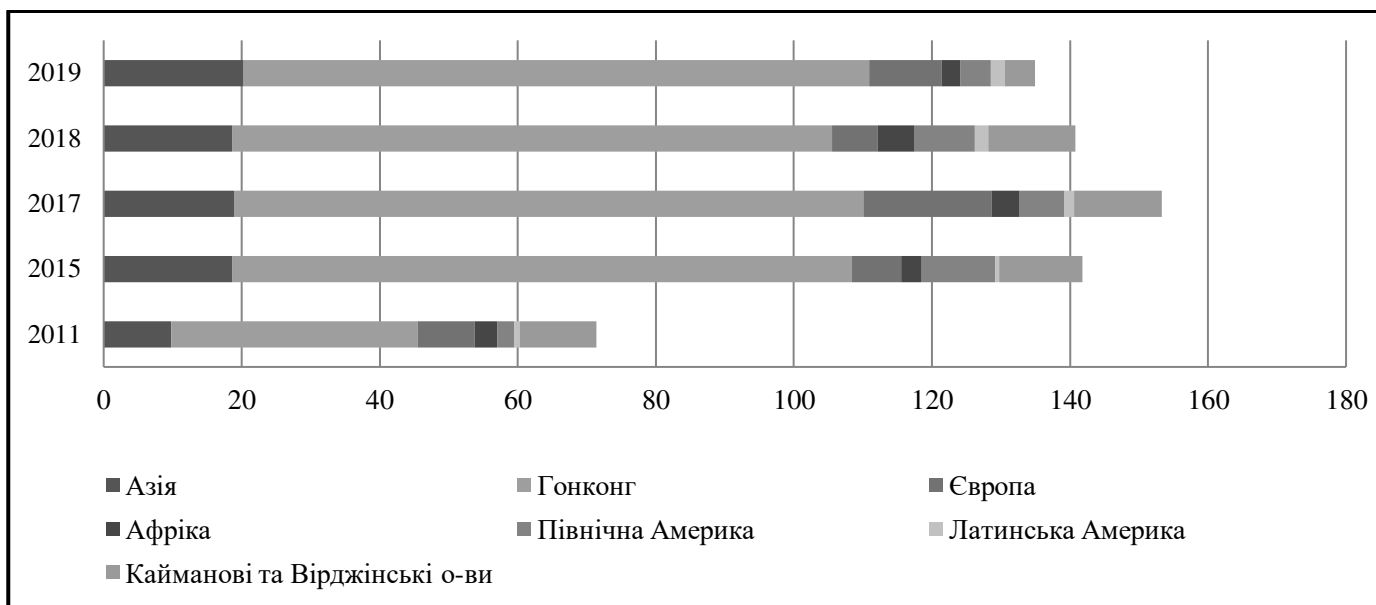

Рис. 2.13. Динаміка експорту прямих іноземних інвестицій з КНР у 2011-2019 роках по регіонах, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними джерела Guterres, A., Kituyi, M. World Investment Report 2020, UNCTAD, USA. Geneva, 2020. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf.

Водночас, спостерігається зниження обсягів експорту ПІІ у традиційну інфраструктуру – інноваційне технологічне оновлення економіки Китаю вносить корективи до якісних та кількісних характеристик інвестиційної діяльності за кордоном. Перерозподіл інвестицій за ознакою географічної концентрації доданої вартості у високотехнологічних галузях. Звичайно, китайські інвестиції спрямовуються в обробну промисловість та деякі галузі добувної промисловості, що зумовлено стратегічними пріоритетами розвитку економіки Китаю (залучення

дешевих ресурсів), проте експорт інвестицій у високорозвинені галузі дає можливість контролювати і запозичувати фактори технологічного оновлення.

Прикладом тому є поступове скорочення інвестування виробництв з низькою доданою вартістю і нарощування у виробництва розвиненою цифровою та транспортною інфраструктурою, як власних, так і за кордоном.

У 2019 році Китай значно скоротив інвестиції в видобувну промисловість – інвестиції у видобувні галузі знизилися з 14,5 млрд дол. США у 2011 р. (19,4 %) до 5,1 млрд дол. США у 2019 р. (3,7 %)

У 2019 році Китай спрямував 70 % ПІІ у 4 галузі: лізинг та ділові послуги, обробну промисловість, фінансові послуги, оптову та роздрібну торгівлю.

Крім того, відбувається процес зростання ПІІ у НДДКР з 0,7 млрд дол. США. У 2011 р. до 3,4 млрд дол. США, у сферу ІТ та ПО з 0,8 млрд дол. США до 5,5 млрд дол. США у 2011 та 2019 р. відповідно [57].

Таким чином, Китай посідає важливе місце у експортній структурі світових інвестицій. Стратегія експорту інвестицій Китаю за своїм характером є експансіоністською і орієнтована на широкий спектр сфер, галузей та регіонів країн, де формується інвестиційний потенціал, або існує потреба в інвестиційних ресурсах. Продуктивна інвестиційна політика Китаю сприяє зростанню економіки та розвитку інноваційних секторів як в самій країні, так і в інших частинах світу, виводячи Китай на передові позиції у глобальних інвестиційних процесах.

Тактика інвестиційної експансії Китаю спирається на кілька підходів, основними з яких є розгортання інфраструктурних і фінансових проєктів глобального, регіонального і субрегіонального рівню з метою створення умов для експорту товарів та пряме і портфельне інвестування проєктів, які дозволяють брати участь у видобутку і первинній обробці сировинних ресурсів. При цьому поза увагою не залишаються інші галузі і сфери, цікаві з точки зору розвитку національної економіки Китаю.

2.3. Структурні зміни в експортно-імпортних інвестиційних потоках Китаю в контексті глобальних зрушень

На кінець 2019 року Китай був третім, після США та Нідерландів, у сфері використання міжнародних інвестицій, зокрема поточні запаси ПІІ перевищували 2 трлн дол. США. Такі досягнення стали можливими завдяки новій стратегії доступу до зарубіжних джерел та залучення ресурсних активів, що використовувались для подальшого розвитку економіки Китаю. Особливо це стало можливим після оновлення змісту Закону про інвестиції у 2020 році.

Для забезпечення рівномірного розвитку всіх провінцій Китаю та інтернаціоналізації китайських компаній, інвестування здійснюється в будівництво доріг, залізничних ліній, портів, трубопроводів, енергетичних мереж і волоконно – оптичних ліній. Але останнім часом, у Китаї це розглядається як частина глобального проекту.

Проте, найголовніші трансформації, які відбулись у стратегії міжнародної інвестиційної діяльності Китаю були викликані переосмисленням ролі економіки Китаю в глобальному економічному просторі. На даний час Китай виходить з нової стратегії міжнародної інвестиційної діяльності – не відмовляючись від принципів, сформульованих раніше, він впливає на формування нових трендів глобального значення:

- у сфері залучення іноземних інвестицій перевага надається тим, які працюють на розвиток внутрішнього ринку і інноваційне оновлення економіки, в тім числі в контексті глобального порядку денного;

- у сфері експорту інвестицій ставить завдання переформатування глобального економічного простору і підпорядкування його національним економічним інтересам Китаю.

Тобто, сучасна китайська інвестиційна політика має свою специфіку, яка полягає у активному підході до розвитку глобальної стратегії. Використання інвестиційних діяльності як інструмент для виходу та розвитку нових ринків отримання доступу до природних ресурсів, посилення торговельних зв'язків та

співробітництва у різних країнах, передбачає розробку великих проєктів, націлених на інфраструктуру, технологічний розвиток, створення економічних зон, сприяння розвитку країн, які розвиваються, та інше.

Зокрема ініційований ним проєкт Нового Шовкового шляху – інфраструктурний проєкт, який активізує інвестиційну діяльність по всьому світу, зокрема, Індії, росії, Нової Зеландії, Польщі та інших країн (всього на початку включилися 71 країна – разом ці країни створюють третину світового ВВП), втягуючи їх в інвестиційне поле, на якому сам створює правила гри. А згодом, на початок 2023 року кількість країн, яка підписала Меморандум про взаєморозуміння з Китаєм сягнула 148 країн, розташованих на всіх континентах: 44 в Африці на південь від Сахари; 35 в Європі та Центральній Азії; 25 у Східній Азії та Тихому океані (включаючи Китай); 21 в Латинській Америці та Карибському басейні; 18 на Близькому Сході та в Північній Африці; 6 країн у Південно – Східній Азії.

Втягуючи у поле своєї діяльності провідних світових акторів, таких як Caterpillar, DHL, General Electric (заробила понад 5 млрд дол. на продажу обладнання для проєкту), та інших ТНК, якщо навіть їхній менеджмент знаходиться в США Китай вибудовує власну систему глобального економічного впливу. Інвестиції з Китаю динамічно впливають на структуру зовнішніх ринків і конфігурацію економічних зв'язків на зовнішніх ринках.

Проєкт є частиною зовнішньополітичної концепції китайського уряду, спрямованою на інтеграцію і підпорядкування економічних зон Азії, Європи та Африки. Розробка цього проєкту враховує також специфіку китайської інвестиційної політики в сфері підпорядкування нових іноземних ринків.

Проєкт з'єднує історичні континентальні торговельні шляхи між Азією та Європою (для порівняння проєкт «Морський шовковий шлях» 21 століття відкривав шляхи співпраці між Китаєм, Південною та Південно – Східною Азією, Африкою та Європою). Китай інвестував в інфраструктуру, транспорт і енергетику країн, що знаходяться на цьому шляху, наприклад, в газопровід в Пакистані, автомагістраль в Угорщині, залізницю в Таїланді – тепер вантажний

поїзд долає майже 9000 км між Китаєм і Польщею, забезпечуючи експортно-імпорتنу діяльність Китаю. Адже для Китаю – це, перш за все, проект торгової експансії.

Аналізуючи дані експортної торгівлі Китаю, спостерігається значне зростання експорту на основні ринки – країн, у яких реалізується цей проект. Сплеск експортних операцій Китаю припадає на 2021 рік, коли в дію було введено і запрацювали основні інфраструктурні проекти. Через розвиток ринку імпорту зростання експорту Китаю зазнало коливань, що є нормальною реакцією на стан ринку (див. Рис. 2.14.), проте з 2020 року ситуація змінюється.

Але найголовніше експорт інвестицій з Китаю переорієнтовує і підпорядковує економічний розвиток і експортно-імпорتنу діяльність інших країн.

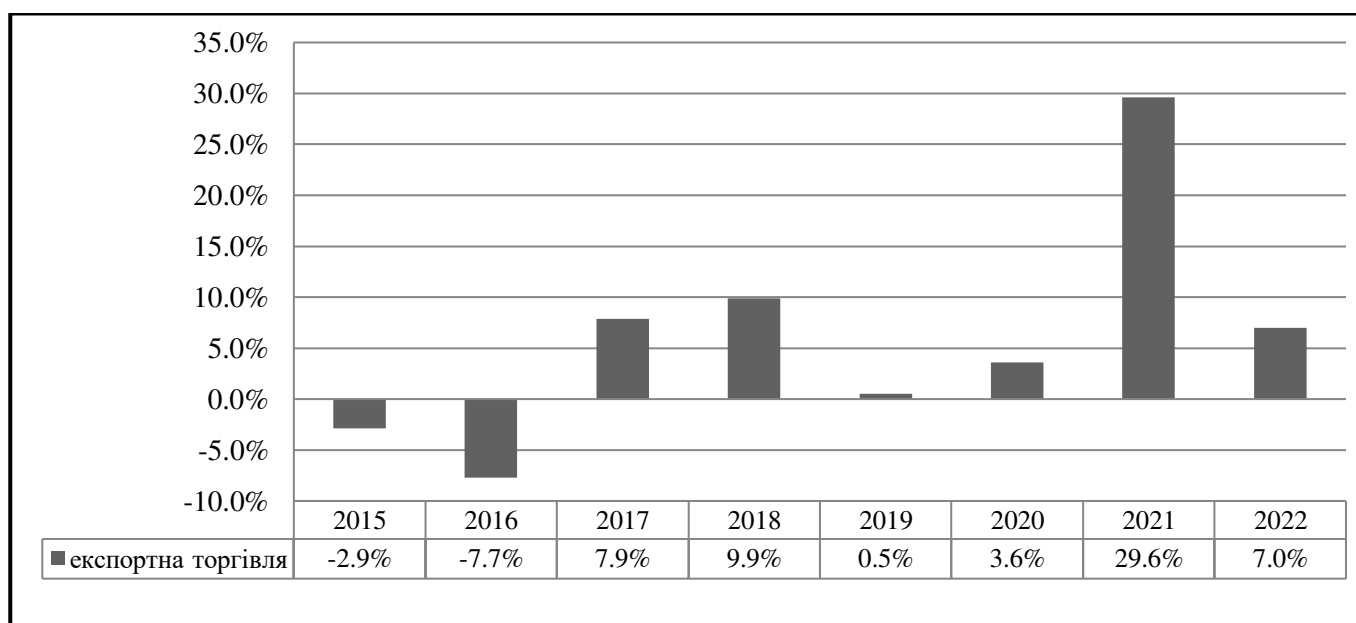

Рис. 2.14. Зміни в динаміці експорту у 2015 – 2022 роках, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними статистики Головного митного управління Китаю.

Протягом останніх п'яти років експорт до Азіатсько – Тихоокеанського регіону стрімко зростає. Спираючись на загальну статистику китайських митниць, загальний експорт Китаю до основних країн і регіонів Азіатсько – Тихоокеанського регіону представлений на рисунку 2.15.

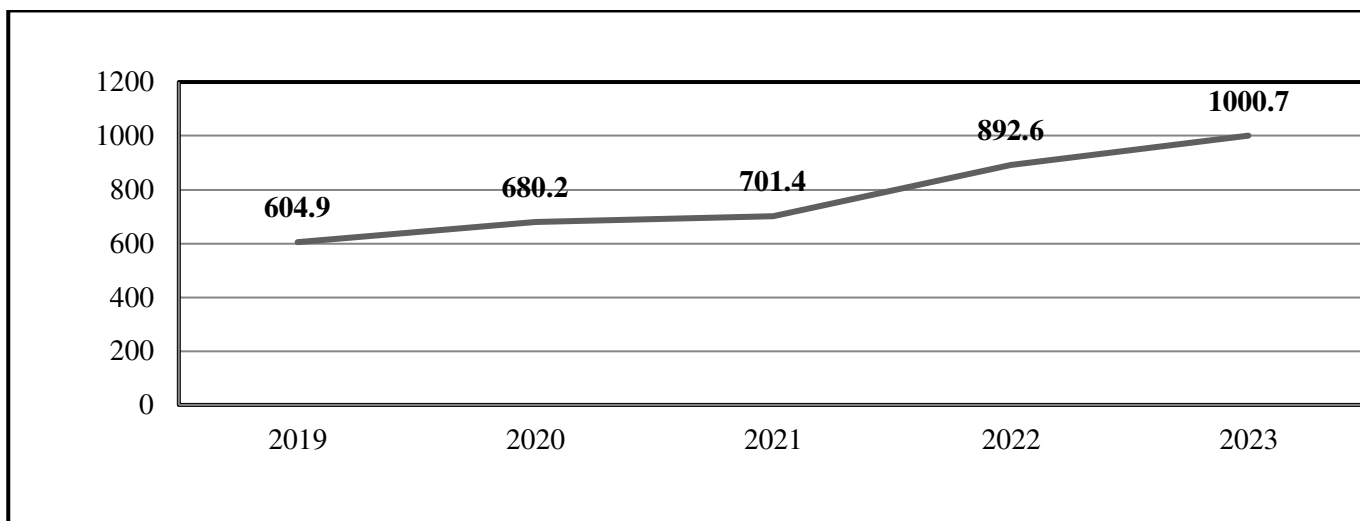

Рис. 2.15. Загальний експорт Китаю до основних країн і регіонів Азіатсько – Тихоокеанського регіону, (млрд. дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними статистики Головного митного управління Китаю.

Взаємовідносини Китаю з В'єтнамом та Таїландом стабільно покращуються, тоді як експортна торгівля з іншими країнами має тенденцію постійного коливання. Збільшуються не лише обсяги експорту, а і його товарна структура – товари, які експортує Китай у цей регіон, призначено для технологічного оновлення виробництв країн цього регіону. Завдання експорту інвестицій в цей регіон – важливий елемент стратегії Китаю. Він має на меті економічне підпорядкування цього регіону, поглиблення регіоналізації і формування анклавів держав-супутників Китаю. Китай активно інвестує в енергетику – за його кошти збудовано середньоазіатський газопровід, який з 2009 року прокачує до Китаю вже близько 300 мільярдів кубометрів газу, що дозволило йому заощадити біля 30 млн. тон вугілля. Цей газопровід також дозволив створити 10 тис. робочих місць в країнах Центральної Азії.

Спираючись на статистичні дані Головного митного управління за 2022 рік (див. Табл. 2.3) на ринки регіону припало 80,04 % загального обсягу експортної торгівлі. Не враховуючи ринок Гонконгу, Китаю та Сполученого Королівства, імпортна торгівля з Китаєм інших ринків значно збільшилася.

Тенденції експортної торгівлі Китаю на основних ринках з 2018 по 2022 рік

Ринок експорту	2018	2019	2020	2021	2022
ЄС	4086	3664	3910	5183	5620
США	5386	4491	4327	5049	5368
Гонконг, Китай	3037	2796	2755	3516	2975
Японія	1476	1432	1427	1659	1729
Південна Корея	1095	1110	1130	1506	1626
В'єтнам	842	980	1142	1380	1470
Індія	770	749	668	976	1185
Малайзія	461	525	569	789	937
Тайвань, Китай	487	551	602	784	816
Великобританія	573	623	727	871	815
Сінгапур	501	550	580	550	812
Таїланд	431	456	506	694	785
Австралія	476	481	535	665	788
Росія	481	495	506	676	761
Індонезія	434	457	411	607	713
Філіппіни	352	408	420	572	647
Бразилія	338	355	350	536	620
ОАЕ	301	335	323	439	539
Канада	357	368	421	516	537
Саудівська Аравія	178	239	282	304	380

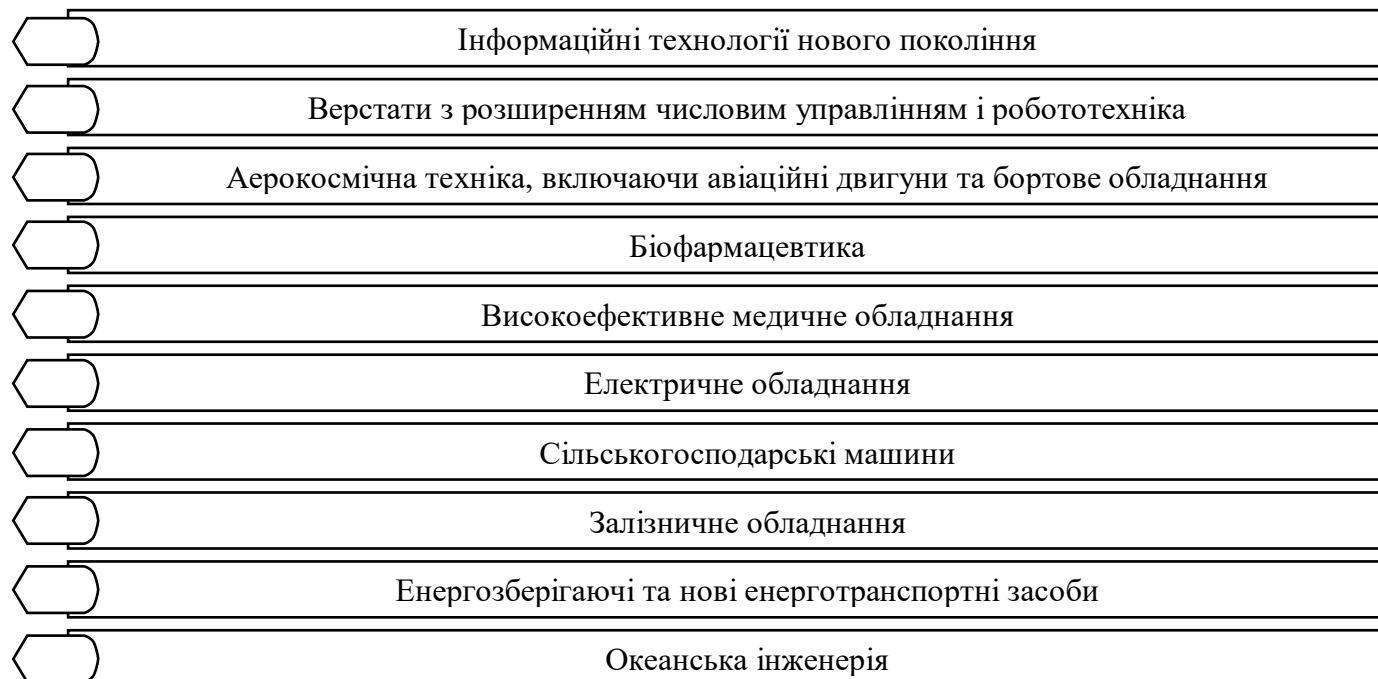
Примітка. Складено автором за даними Головного митного управління, база даних Міжнародної валютної організації.

У світлі цих завдань Китай започаткував проєкт глобального значення «Зроблено в Китаї 2025» (див. Рис. 2.16.). Його мета – зміна ставлення до китайської продукції як продукції низького класу.

Використовуючи свій потенціал, китайський уряд прагне не лише збільшити можливості країни, щоб відповідати стандартам розвинених країн, а й сформувати залежність інших країн від технологічного потенціалу Китаю. При посиленні технологічного потенціалу Китай буде мати самостійні ресурси для розробки нових технологій, зможе покращити свою траєкторію відповідно до своїх загальних цілей, та не буде залежати від інших країн.

Втілюючи стратегію «Зроблено в Китаї 2025», Китай дотримується методів Японії, Південної Кореї, Сінгапуру та Тайваню – ця «модель розвитку Східної Азії» характеризується промисловою політикою, спрямованою на стратегічні сектори, і

сильним урядом, який ефективно узгоджує інтереси бізнесу з національними цілями. Використовуючи цей шаблон, Китай планує успішно подолати пастку середнього доходу та зменшити свою залежність від іноземних технологій.

Інформаційні технології нового покоління
Верстати з розширенням числовим управлінням і робототехніка
Аерокосмічна техніка, включаючи авіаційні двигуни та бортове обладнання
Біофармацевтика
Високоєфективне медичне обладнання
Електричне обладнання
Сільськогосподарські машини
Залізничне обладнання
Енергозберігаючі та нові енерготранспортні засоби
Океанська інженерія

Рис. 2.16. Десять складових проєкту «Зроблено в Китаї 2025».

Примітка. Побудовано автором за даними Інституту безпеки та політики розвитку Китаю.

Китай використовує різноманітні джерела надходження грошових коштів для інвестиційної діяльності (див. Рис. 2.17.), використовуючи їх для реалізації цих інвестиційних проєктів та розвитку економіки в цілому. Спрямовуючи кошти на інвестування цих галузей, він збільшує стійкість країни та зменшує її взаємозалежність від інших.

Внутрішній ринок Китаю та його здатність власними силами акумулювати кошти через банки, державні фонди, приватні інвестиції та інші внутрішні джерела, має велику роль в процесі інвестування Китаю. Використовуючи гроші з цього сектору, Китай самостійно забезпечує прибуток в бюджет та розвиток економіки. Також залучення коштів передбачає використання державних фондів, таких як China Investment Corporation, які допомагають залученню коштів для інвестицій у проєкти всередині та за межами країни.

Рис.2.17. Структура і джерела інвестиційного бюджету Китаю.

Примітка. Побудовано автором за даними статистики МВФ Китаю.

Сектор іноземних інвестицій використовує різноманітні програми та проєкти для залучення іноземних грошових коштів. Для розвитку іноземного інвестування Китай впроваджує спеціальні економічні зони, інфраструктурні проєкти, та стимулювання іноземних компаній до вкладання коштів у проєкти.

Державні запозичення та розміщення облігації здійснюються як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку. За рахунок цих джерел часто фінансуються великі державні інфраструктурні програми.

Створення та постійна підтримка резервних валютних фондів забезпечує Китай проєктами та інвестиціями. Також це дає можливість отримати фінансування міжнародних фінансових установ, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та інші.

Через великий державний борг країни (за останніми даними, загальний борг державного та приватного сектору складає 51,9 трлн дол. США, що майже втричі перевищує розмір ВВП Китаю – (див. Рис. 2.18.) виникають певні ризики, але вони не впливають на реалізацію інвестиційної стратегії. інвестицій потенціал досить міцний, щоб витримати виклики зовнішньої економіки.

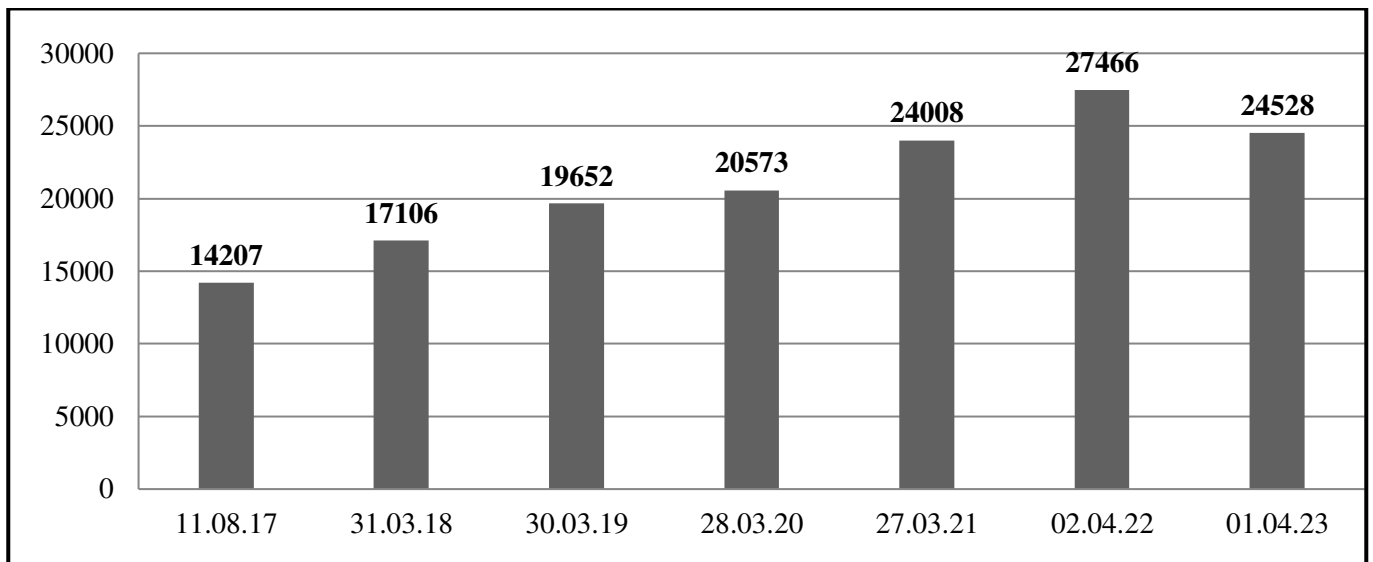

Рис. 2.18. Боргові позиції Китаю, (млн. дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними статистики МВФ Китаю.

Китай, керуючись принципами, описаними в Розділі 1, з 2020 року використовує нові глобально орієнтовані механізми регулювання міжнародної інвестиційної діяльності.

У концепцію глобального інвестиційного лідерства Китаю вписується нова тенденція – створення багатосторонніх банків, яка є свідченням того, що Китай вийшов на новий рівень у спробі підпорядкувати глобальний економічний простір. Світова фінансово-економічна криза 2008–2009 років, боляче вдарила по економіці Китаю, але стала відправною точкою для формування цією країною власного транснаціонального фінансового простору і посилення її ролі в системі глобального економічного управління.

Приєднання Китаю до багатосторонніх банків розвитку було спробою на рівних вписатися у міжнародну економічну систему, розширення взаємодії з міжнародними організаціями, отримання масштабної фінансової допомоги і інвестицій, що стало важливим фактором соціально-економічного розвитку країни. Завдяки цьому Китай зміг не тільки реалізувати численні інфраструктурні проекти, а й створити індустрію інфраструктурного планування та будівництва, отримав досвід роботи у цій сфері (від способів фінансування до проектного управління) і базу для переходу на новий рівень взаємодії із багатосторонніми банками розвитку.

По-перше, він зміцнив свою позицію у Світовому банку: з шостого місця у списку найбільших за розміром квот права голосу збільшив частку голосів – з 2,77 до 4,42% – і посів третє місце після США та Японії. Проте, зіткнувшись із протидією розвинених західних економік, які намагались не допустити Китай до важелів контролю над системоутворюючими фінансовими інститутами, почав створювати нові багатосторонні банки розвитку, інвестиційна діяльність яких була б підконтрольна йому. Серед них спроба створити Банк розвитку ШОС, що давало б йому можливість контролювати інвестиційну діяльність низки країн, серед яких країни Східної, Центральної Азії і росія. Китай просував також ідею створення Нового банку розвитку БРІКС (пізніше Новий банк розвитку – New Development Bank, 2014), причому розраховував бути найбільшим його інвестором і стати провідним розпорядником інвестицій.

По-Друге, за ініціативи Китаю на противагу ініціативам США і Японії, які створили АБР (Asian Development Bank, 1966), були створені АБІ, в якому у 2017 році Китай став найбільшим акціонером із часткою 32% [52]. Створення АБІ мотивувалося обставинами: зростаючими потребами азіатських країн, що розвиваються, в залученні інвестицій, зокрема, в інфраструктурне будівництво. За звітом 2017 р. АБР [Asian Infrastructure Investment Bank, 2017] потреби Азії в інфраструктурних інвестиціях у період з 2016 по 2030 р. оцінювалися у 26 трлн дол. США, або 1,7 трлн дол. США на рік. У порівнянні з оцінками НБР за 2009 р., щорічні потреби в інфраструктурних інвестиціях в Азії зросли більш ніж удвічі: з 750 млрд дол. США до 1,7 трлн дол. США.

Зацікавленість Китаю у створенні АБІ та НБР Китай, який ініціював створення таких великих фінансових структур, у підвищенні власного статусу Китаю на світовій арені як глобальної держави.

По-третє, якщо Китай має досі незначну частку голосів в багатьох міжнародних фінансових інституціях (так, у МБРР вона становить лише 4,59 %, в МАР – 2,21 %, в Азіатському банку розвитку – 5,46 %), або паритет з іншими засновниками (як у Новому банку розвитку), то в АБІ Китай має найбільшу частку голосів (у 2019 р. – 27,52 %), тобто має особливі преференції у процесі прийняття

рішень. Це надало Китаю статус основного реформатора глобальної системи управління, до якого він прагнув.

Крім того існують і інші цілі – Китай у перспективі, після досягнення певного рівня інтернаціоналізації АБП та НБР, розраховує, що китайська національна валюта буде інвестиційною валютою Банків і сприятиме подальшій інтернаціоналізації юаня.

По-четверте, через те, що АБП та НБР орієнтовані на фінансування інфраструктурних проектів, це сприятиме реалізації і інвестуванню великих об'єктів інфраструктури у країнах, і ці проекти будуть виконуватись китайськими підрядниками, а значна частина фінансових ресурсів банків піде на інвестування проектів у рамках «ОПОШ». Так, більшість схвалених у

По-п'яте, у широкому АБП здатний сприяти регіональній інтеграції в Азії на умовах Китаю (особливо на тлі суперництва американської та китайської моделей регіональної інтеграції). У більш вузькому значенні АБП покликаний сприяти субрегіональній інтеграції Китаю та країн АСЕАН за на базі інвестиційної взаємодії у транспортній, телекомунікаційній, енергетичній сферах.

Разом з тим, Китай не відмовляється від інвестицій багатосторонніх банків розвитку, продовжуючи залишатися великим кредитором МБРР, АБР та Північного інвестиційного банку. Поєднання у взаємодії з багатосторонніми банками розвитку двох функцій – позичальника та кредитора – дозволяє брати великі позики на вигідних умовах і вирішувати власні завдання розвитку, а з іншого боку, надаючи допомогу країнам, що розвиваються, зміцнювати свої позиції міжнародної арені.

У контексті проблеми глобального переділу світу цікава позиція Китаю щодо країни-агресора рф: війна в Україні мало вплинула на глобальну інвестиційну стратегію Китаю. У цій стратегії росії відводилось незначне місце. У 2022 р. Китай посідав лише 22 місце серед великих інвесторів у економіку агресора, хоча про деякі стратегічні інвестиції у інфраструктуру зараз не оголошується через побоювання звинувачень у порушенні санкційного режиму. Китай не підключився до запроваджених санкцій проти агресора, проте веде досить виважену політику. У 2018 році був створений російсько-китайський інвестиційний фонд регіонального

розвитку з цільовим капіталом у 750 млн дол. США з пріоритетом проектів у сфері енергетики, транспортної інфраструктури, логістики та сільського господарства. До 2023 року було спільно реалізовано 80 масштабних проектів із загальним обсягом інвестицій близько 70 млрд дол. США, у тому числі обсяги китайських інвестицій на Далекому Сході росії, який вже давно є об'єктом особливої прицільної уваги Китаю, на початок 2023 р. перевищили 13 млрд дол. США. Китай, як і раніше, неохоче інвестує в економіку сусіда, намагаючись не вирощувати собі конкурента.

Основні напрями китайських інвестицій спрямовані у галузі, в яких вони приходять на заміну інвестиціям від західних компаній, що покинули росію через санкції. Фактично Китай поступово заміщує Захід, перетворюючись на основне джерело технологій для росії – він отримав значну вигоду з так званого російського повороту на Схід після початку російської агресії в Україні, успішно заповнює вакуум, що утворився після їхнього виходу з російського ринку. Демонструючи нейтральну позицію щодо агресивних дій росії, він прагматично намагається повною мірою скористатись своєю позицією – за роки агресії в Україні, Китай удвічі наростив обсяги торгівлі (хоча з економічної точки зору це несуттєво, оскільки вони становлять лише 3% від загального світового обсягу торгівлі Китаю), отримавши усі вигоди від демпінгового ціноутворення на енергоносії і збільшивши удвоє свій інвестиційний потенціал. Щодо росії, то її переорієнтація на Китай несе їй економіці пряму, глобального масштабу загрозу – покрокова експансія Китаю вписується у його глобальний тренд.

Таким чином, зміни трендів у експортно-імпортних потоках інвестицій зумовлені його амбіціями глобальної держави. Саме з цією метою Китай адаптує країну до нових умов, глобальних зрушень. Це позначається на методах інвестиційної взаємодії Китаю з зовнішнім світом – Китай у внутрішній економічній політиці визначає інвестиційні пріоритети, виходячи з потреб розширення внутрішнього ринку і забезпечення високого рівню технологічності виробництва, а у зовнішній політиці через інвестиційні важелі впливу реалізує програму глобального лідерства. Ця позиція дозволяє йому не змінювати свої пріоритети під впливом війни в Україні.

Висновки до розділу 2

Як висновок, можна сказати, що тенденції міжнародної інвестиційної діяльності Китаю змінюються. Він є другим в світі за величиною одержуваних ПІІ, хоча і є досить закритою країною для них. Причиною цьому є конкуренція з боку вітчизняних компаній сприяли низьким темпам зростання прямих іноземних інвестицій і зменшенню нових інвестицій. Але задля змінення ситуації, уряд Китаю розробив інвестиційний закон, що дає інформацію про основні сфери можливих інвестицій, їх регулювання та підпорядкування. Вдосконалення та впровадження нових концепцій розвитку прискорює побудову нової моделі розвитку, що в свою чергу відновлює національну економіку та сприяє загальному покращенню щорічних цілей економічного та соціального розвитку.

Для розвитку інвестиційного середовища в Китаї було розроблено проєкт «зроблено в Китаї 2025», який дає можливість перетворити країну на світового лідера в області передових технологій і висококласного виробництва.

Внутрішня політика Китаю щодо експорту є досить агресивною щодо інших країн. Така політика спрямована на захоплення місцевого ринку шляхом створення компаній за рахунок і на шкоду іноземних компаніям, та розрахована на 10 – річний період.

План розвитку приватного сектору економіки закликає місцеві компанії виходити на міжнародні ринки, тим самим збільшуючи вплив Китаю на них. Держава стимулює його розвиток, частково інвестуючи в приватний сектор на умовах державно – приватного партнерства, а також створюючи пільгові умови для суб'єктів інвестиційної діяльності (в сфері оподаткування, кредитування, тощо).

Китай загалом ретельно контролює експортну політику країни, вона є стандартною міжнародною практикою, яка передбачає заборонні чи обмежувальні заходи щодо експорту товарів подвійного призначення, продукції військового призначення, ядерних матеріалів та інших товарів, технологій і послуг, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки та національних інтересів, інші обмеження,

пов'язані з виконанням зобов'язань щодо нерозповсюдження та інших міжнародних зобов'язань.

Китай продовжує вдосконалювати свою правову та нормативну системи експортного контролю дотримуючись загальних принципів управління в усіх аспектах. Цей контроль, у першу чергу, стосується експорту інвестицій. Якщо експорт товарів стимулюється державою, то експорт інвестицій, навпаки, постійно корегується.

Стратегія імпорту Китаю завжди передбачала контроль за притоком товарів і інвестицій. Нова тенденція закладена в основу внутрішньої економічної політики – концентрація уваги на внутрішньому споживанні і розвитку внутрішнього ринку – фактично визначає пріоритети інвестиційної політики, а саме: посилення контролю за відтоком національних інвестицій, особливо прямих, і регулювання притоку іноземних інвестицій, особливо портфельних.

Завдяки масштабам експортної діяльності країни, Китай прагне розвивати сфери міжнародного обміну та співпраці, тому заходи, які розробляє уряд, спрямовані на підтримку міжнародної координації та сприяння розвитку системи взаємного інвестування за принципами міжнародного поділу праці що, в кінцевому рахунку, сприяє притоку іноземних інвестицій до економіки Китаю, причому у ті галузі, які знаходяться не лише у ліберальній секторі національної економіки і не підлягають жорсткому контролю держави, а й у державний сектор, оскільки державні інвестиції відіграють системоутворюючу роль.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І КИТАЮ

3.1. Стан інвестиційного співробітництва України і Китаю

Система двосторонніх відносин між Україною та Китаєм базуються з самого початку на динамічних та розгалужених складових. Цим відносинам сприяли історична українсько – китайська співпраця в різних сферах.

Ще з 1990 – х років були визначені сфери, в розвитку яких зацікавлені обидві сторони:

- торгіві операції, переробка давальницької сировини, створення спільних підприємств, залучення технологій;
- поставки комплектного обладнання для електростанцій, окремих видів хімічного, металургійного, переробного обладнання, створення спільної асоціації з інжинірингу в галузі енергетики і енергетичного машинобудування для проектування і комплектної поставки енергетичного обладнання в інші провінції Китаю і в треті країни; передача технології виробництва тракторів та інших сільгоспмашин;
- науково – технічне співробітництво в галузі хімії, металургії, геології;
- селекція високопродуктивних порід свиней і птиці, виробництво мікробіологічних препаратів;
- проведення спільних виставок, семінарів, симпозіумів;
- культурні, освітні і спортивні обміни.

Також, визначені напрямки співпраця між окремими регіонами обох країн у сфері міжнародних економічних відносин та культурних зв'язків. Починаючи з 1993 роки відносини в економічній сфері на регіональному рівні склалась тенденція до укладання економічних угод між провінціями Китаю і областями України, які

базувались на взаємній вигоді, відображали нагальні економічні потреби регіонів і спирались на принципи міжнародного поділу праці (табл. 3.1):

Таблиця 3.1

Взаємна співпраця між регіонами Україна та Китаю

Рік	Регіон України	Регіон Китаю
1993	Київ	Пекін
1993	Харків	Тяньцзінь
1994	Київська область	провінція Хубей
1994	Луганська область	провінція Хейлунцзян
1994	Херсонська область	провінція Шендунь
1995	Миколаївська область	Спеціальна економічна зона Шаньтоу
1995	Кіровоградська область	округ Сюйчжоу
1995	Автономна республіка Крим	провінція Хайнань
1995	Одеса	Ціндао
1995	Херсон	Цзінань
1995	Чернігів	Цзибо
1996	Донецька область	провінція Гуандун
1996	Черкаси	Цзілінь
1997	Хмельницька область	провінція Хебей
1997	Дніпропетровськ	Сіань
1997	Запоріжжя	Ічан
1998	Івано – Франківська область	провінція Шаньсі

Примітка. Складено автором за даними Міжрегіональна співпраця України і КНР: час парадипломатії. Асоціація українсько-китайського співробітництва – URL: <https://aucc.org.ua/hotite-polechitsya-u-robotu-v-kitae-uzhe-est-takaya-vozmozhnost/>.

З 1992 року Китай був найбільшим партнером у сфері зовнішньої торгівлі за серед азіатських країн і країн світу. Проте, за даними Держкомстату України, якщо у 1994 році Китай посідав перше місце у рейтингу торговельних партнерів України, то починаючи з 1999 увійшов до трійки партнерів, поступившись Росії та США.

Водночас, для Китаю Україна стала одним із найбільших партнерів серед країн Центрально-Східної Європи. За даними китайської статистики, в середині 90-х

років товарообіг між обома країнами був більший, ніж товарообіг між Китаєм і Польщею, Румунією, Болгарією, Австрією, Словаччиною і Чехією.

Хоча процес економічної взаємодії стрімко розвивався, взаємна інвестиційна діяльність, особливо в сфері ПІІ залишалася на низькому рівні. Причиною цього було те, що обидві країни до кінця 90-х років знаходились на етапі модернізації економічного розвитку і відчувала нестачу великих капіталів.

Крім того, існувала проблема інвестиційного середовища – відмінності між ними торкались економічних аспектів розвитку, таких як структура національної економіки, нерозвинута інфраструктура, якість робочої сили, різниця в заробітній праці, тощо.

Інституційні відмінності також не сприяли розвитку взаємного інвестування: це стосувалось адміністративної ефективності, державних правил, законодавства та політики, рівню соціальної та політичної стабільності, тощо. Але найголовніше, активна інвестиційна взаємодія на тому етапі не могла розгортатись через вибір країнами протилежних економічних моделей розвитку, що проявлялось к різному ставленні до ролі держави в економічних процесах.

У китайських партнерів щодо України, її інвестиційного клімату, все ще залишається низка засторог. Китай у сфері інвестиційного співробітництва не готовий брати на себе ризики, тому більшість угод передбачають участь українського уряду і державні гарантії, а з іншого боку, він не практикує пряму участь у галузях, які дуже сильно регулюються.

Ще одна особливість інвестиційної політики Китаю щодо України, є те, що він активно використовує боргові інструменти, багато проєктів, здійснених за допомогою Китаю, передбачали позику значної суми грошей.

Більшість китайських інвестицій вкладено з тактичних міркувань і не сприяють створенню значної доданої вартості, проте у рамках цих проєктів створюються нові робочі місця, що позначається на ланцюжках доданої вартості. Найбільші китайські активи були створені іншими компаніями, а потім куплені або отримані як застава.

У експортних контрактах в сфері високих технологій Китай віддає перевагу включенню у контракт пункту про передачу інтелектуальної власності, а не прямому інвестуванню. А якщо такі положення не передбачаються, китайські компанії намагаються провести зворотну розробку та самостійно сконструювати пристрій, машину чи транспортний засіб.

З 2001 року між Китаєм та Україною, коли національні економіки певною мірою сформувались, в багатьох сферах та вимірах поступово почала розвиватись інвестиційна взаємодія між країнами (рис. 3.1).

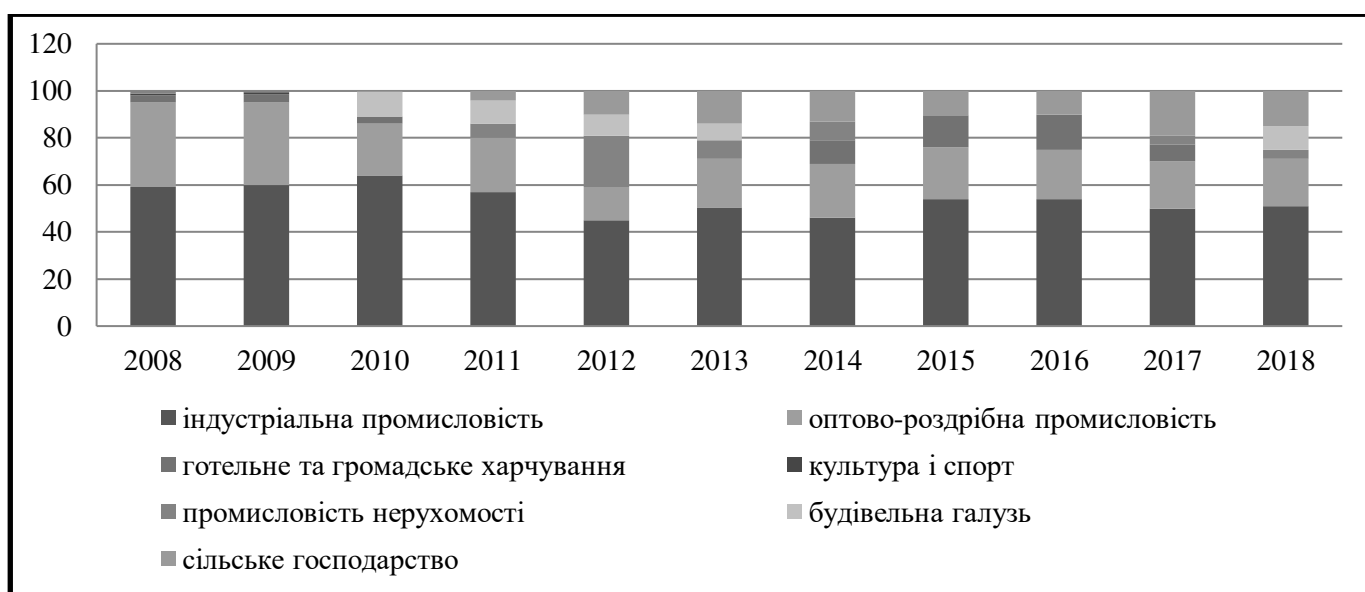

Рис. 3.1. Структура розподілу китайських інвестицій по галузях України, 2008 – 2018 роки, (млн дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Національної служби статистики України.

Загалом, протягом всього періоду інвестиційного співробітництва в Україну з Китаю, зважаючи на його потенціал, були залучені досить незначні обсяги прямих іноземних інвестицій. Так, обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) з Китаю в Україну станом за 2020 рік склав 260 млн дол. США, за останні 5 років сукупний обсяг китайських інвестицій виріс в п'ять разів – з 50 млн дол. США у 2016 році до 260 млн дол. США у 2020 р., 0,5 % від загального обсягу ПІІ в Україну, проте намітились зміни – темпи зростання набагато вище темпів зростання ПІІ в цілому. На кінець 2021 року за даними НБУ, в економіку України було залучено

111 млн дол. США прямих інвестицій з Китаю. Головними напрямками залучення інвестицій були галузі:

- професійної, наукової та технічної діяльності;
- сільського, лісового та рибного господарства;
- оптової та роздрібною торгівлі, ремонту транспортних засобів;
- операцій з нерухомим майном;
- транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності;
- будівництва тощо [91].

Хоча Китай і має великий інвестиційний потенціал, але частка його інвестицій в Україні становить менше 1 %. Структурна частка України в китайських інвестиціях становить 0,004 %, але з кожним роком ця частка зростає. У 2002 році прямі інвестиції Китаю в Україну становили приблизно 8,1073 млн дол. США, у 2018 році вони зросли до 19,2 млн дол. США із середньорічним темпом зростання 5,2 %. Загальне зростання показує короткострокові коливання і стабільну та зростаючу тенденцію, але загальний рівень інвестицій невисокий.

Україна в першу чергу представляє цікавість для Китаю, як країна, наділена природними ресурсами і розвиненим сільськогосподарським виробництвом, з розвиненою сільськогосподарською наукою, високим рівнем електрифікації засобів виробництва. Тому, починаючи з 2006 року інвестиційна експансія Китаю в сільськогосподарський сектор України активізувалась. Хоча інвестиції того року становили лише 0,1 % прямих інвестицій з Китаю в Україну, темпи зростання інвестицій продовжували збільшуватися і у 2018 році їхня частка сягнула 12,1 %.

У 2013 році Українська державна продовольчо-зернова компанія та Xinjiang Production and Construction Corps підписали меморандум про співпрацю у розвитку спільних ключових сільськогосподарських проектів. Загальний обсяг інвестицій у проект перевищив 2,6 млрд дол. США, охоплюючи близько 2 мільйонів гектарів землі, для обробки приблизно чверть використовуються передові китайські технології, що дозволяє різко збільшити виробництво продовольчих культур. На цих землях китайська компанія Xinjiang Production and Construction Corps використовує

сучасні технології для вирощування пшениці, кукурудзи та інших культур, і більшість виробленої сільськогосподарської продукції продається на внутрішньому ринку [107].

Інвестиції з Китаю в Україну направляються також у капіталомісткі галузі – з 2001 по 2018 роки на промисловість припадало близько 72 % інвестиційного капіталу Китаю.

Станом на кінець 2019 року інвестиційні галузі застосування китайських інвестицій в Україні – це промислова галузь (близько 59,7 %), сільське господарство, лісове господарство та тваринництво (близько 35,8 %), готельне та громадське харчування (близько 2,2 %). Серед них найбільше зросли інвестиції в переробну промисловість, паперову промисловість, легку промисловість, хімічну промисловість та неметалеву мінеральну продукцію. У гірничодобувну промисловість Китай часто вкладає разові інвестиції, і їхня частка невисока, зазвичай не перевищує 2 %. – не маючи наміру розвивати її, а також стикаючись з перешкодами адміністративного характеру [107].

Галузь оптової та роздрібною торгівлі з 2001 року займає друге місце в загальних інвестиціях Китаю в Україну. Частка інвестицій у цю галузь досягла найвищої позначки в 2008 році, склавши 37 % від загального обсягу інвестицій Китаю в Україну, і має хороший шанси для зростання. Інвестиційна тенденція в готелі та громадське харчування є відносно стабільною. Річний обсяг інвестицій не сильно коливався з 2008 по 2018 рік, але їх частка в загальних інвестиціях в Україні суттєво змінилася. Найвищий показник становив 13,2 % у 2016 році, а найнижчий у 2008 році ця цифра становила 2,1 %. На сьогодні інвестиції в оптову та роздрібну торгівлю України є відносно стабільними, їхня частка в загальній структурі коливається у межах між 12,6 % та 21,7 % і обсяги торгівлі зростають.

Торгові відносини між Китаєм та Україною значно зросли після 2013 року. Згідно даним Державної служби статистики України, Китай обійшов Росію та став найбільшим торговим партнером України в 2019 році, а загальний товарообіг минулого року склав 18,98 млрд дол. США, що майже на 80 % більше, ніж у 2013 році.

За останніми даними Державної митної служби України (див. Рис. 3.2.), у 2022 році рівень двосторонньої торгівлі склав 11,15 млрд дол. США. При цьому, експорт товарів з України до Китаю склав 2,47 млрд дол. США. (– 69,2 %), імпорт китайських товарів в Україну склав 8,68 млрд дол. США (– 21,1 %). Негативне сальдо для України за цей період склало – 6,21 млрд дол. США.

У 2021 році обсяг торгівлі послугами склав 387,2 млн дол. США. Експорт послуг з України до Китаю склав 88,5 млн дол. США (– 28,7 %), імпорт китайських послуг в Україну склав 298,7 млн дол. США (+51,5 %). Негативне сальдо для України за цей період склало – 210,2 млн дол. США [107].

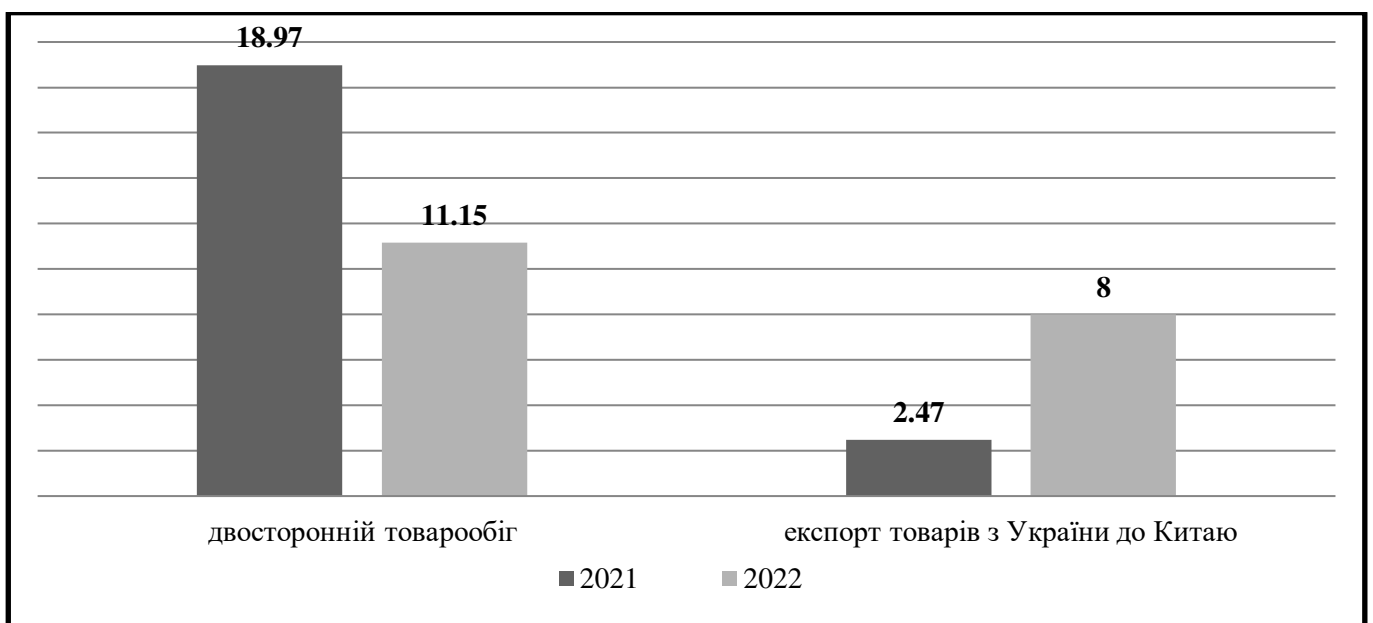

Рис. 3.2. Динаміка двостороннього товарообігу між Україною та Китаєм у 2021 – 2022 роках, (млрд дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними Державної митної служби України.

Починаючи з 2010 року новим і важливим напрямком китайських інвестицій в Україну стала будівельна галузь. З 2010 по 2018 рік середня річна сума інвестицій у будівельну галузь досягла 2,68 млн дол. США, що становить найвищу частку в 10,2 % .

В структурі інвестицій переважають державні інвестиції державних компаній, які інвестують в державні компанії в Україні. Серед них найбільшими інвесторами

є державні підприємства (ДП). Це пов'язано з тим, що Китай має не лише комерційні, а й політичні та стратегічні цілі. Кредити для інвестування також надають державні банки. Китайські компанії найчастіше працюють з українськими державними підприємствами, передусім в енергетиці та сільському господарстві. Хоча китайські компанії і зацікавлені в інвестуванні в різноманітних сфер, включаючи сільське господарство, порти, логістику, енергетику тощо, головними критеріями залишаються безпека та повернення інвестицій.

Характерною рисою інвестиційної діяльності китайських державних компаній в Україні є те, що вони використовують боргові труднощі українських компаній і викупувають їх за борговими зобов'язаннями або прямо, або через інші компанії. Так, китайська державна компанія CNBM стала власницею найбільшої частки в галузі відновлюваної енергетики, яку отримала за борги; завдяки поглинанню міжнародної корпорації Noble Agri китайська компанія COFCO, теж державна, стала одним з найбільших інвесторів в інфраструктуру в українській сільськогосподарській галузі.

З одного боку, Китай і Україна мають подібні рівні економічного розвитку, схожі рівні доходів мешканців, рівні споживання та споживчі звички, а також мають дуже схожі потреби ринку. Тому при виборі України для прямого інвестування більше підходить продукція китайських інвестиційних підприємств, яка надзвичайно легко адаптується і нелегко відкидається, що сприяє інтеграції та швидкій адаптації підприємств.

З іншого боку, порівняно з українською продукцією, більшість китайської продукції випускається за відпрацьованими технологіями та налагодженими виробничими процесами. Ці технології достатньо зрілі для стандартизації. Це може стимулювати розвиток економіки України та полегшити нинішню ситуацію високого тиску зайнятості в Україні. Китай і Україна мають взаємодоповнюючі переваги у сферах високих технологій і можуть співпрацювати в аерокосмічній галузі, новій енергетиці, нових матеріалах та ІТ – індустрії. Україна має високоякісні науково – дослідницькі кадри та очевидні переваги у сфері фундаментальних досліджень, але їй не вистачає інвестицій у розвиток наукових

досліджень. Китай має фінансові переваги та багатий досвід ринкової трансформації науково-технічних досягнень. Китай і Україна вже багато років співпрацюють у сфері науки і технологій. У майбутньому науково-технічне співробітництво між країнами може трансформуватися від чистої торгівлі науково-технологічною продукцією до спільних досліджень і розробок і спільного розвитку сторонніх ринків.

З розвитком бізнес-середовища України (про що свідчить статистика (див. Рис. 3.3.), що з 2009 року воно стрімко покращується – у рейтингу серед інших країн Україна перемістилась з 146- го місця у 2009 на 71-ше у 2019, що прямо впливає на притік ПІІ) інвестиційна взаємодія України і Китаю активізувалась.

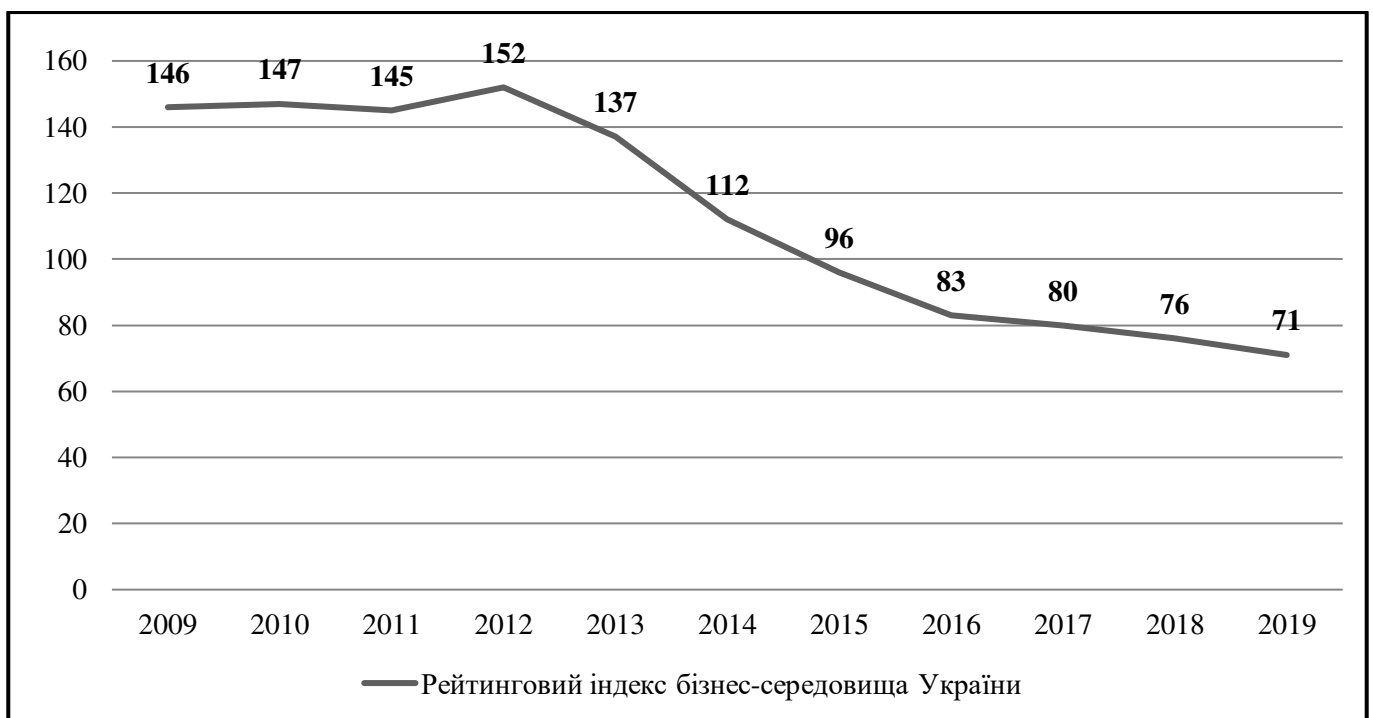

Рис. 3.3. Рейтинговий індекс стану бізнес-середовища України з 2009 р. по 2019 р.

Примітка. Побудовано автором за даними: Doing Business. URL: <https://www.doingbusiness.org>.

Водночас і бізнес-позиції України по відношенню до інших країн покращувались (див. Рис. 3.4.).

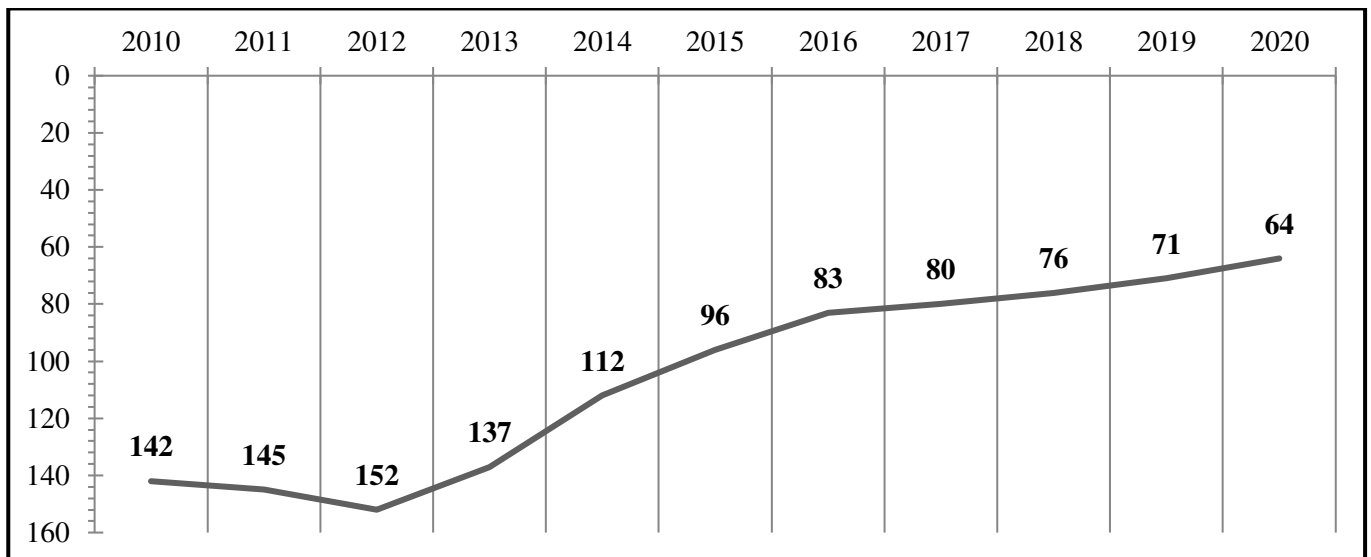

Рис. 3.4. Динаміка позиціонування України в рейтингу Doing Business.

Примітка. Побудовано автором за даними: Doing Business. URL: <https://www.doingbusiness.org>.

Завдяки цьому в Україні Китаєм була успішно реалізована ціла низка інвестиційних проектів (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Інвестиційні проекти, започатковані і реалізовані Китаєм на території України у 2011–2020 рр.

Галузь	Рік	Контрагенти	Сума інвестицій	Об'єкт інвестування
Успішно реалізовано				
Фондовий ринок	2020	Bohai Commodity Exchange та фондова біржа ПФТС	Н.д.	Придбання пакети акцій біржі у розмірі 49,9% статутного капіталу китайською компанією
Енергетика	2018	China Energy Engineering Corporation та Укргазбанк	500 млн дол. США	Надання китайськими інвесторами Укргазбанку кредиту у розмірі 500 млн дол. На будівництво Дніпровської ГЕС
	2016	China National Building Material та Activ Solar	180 млн дол. США	Китайська компанія викупила ряд сонячних електростанцій на півдні України
Банківська сфера	2017	Bohai Commodity Exchange та Український банк реконструкції та розвитку	82 млн грн	Придбання китайською біржою Українського банку реконструкції та розвитку
Агросектор	2016	Cofco Corporation	75 млн дол. США	Запуск терміналу із перевалки зернових та олійних культур
Альтернативна енергетика	2015	CNBM та Activ Solar	Н.д.	Встановлення сонячних електростанцій

Примітка. Складено автором за даними Яценко О. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України та Китаю Міжнародна економічна політика – 2021, № 2 (35), С.195.

Проте, стан інвестиційного клімату в Україні залишається нестабільним і інколи не виправдовує сподівань китайських інвесторів. Так зокрема, Україною було порушено умови кількох угод, що позначилось на її інвестиційному іміджі. Наприклад, підписавши найбільшу угоду про постачання кукурудзи у 2012 р. обсягом близько 69 млн. т на 14 років, Україна відразу її порушила не поставивши узгоджені обсяги сировини до Китаю, натомість здійснюючи поставки зернових третім країнам. Негативно впливає на інвестиційну співпрацю ситуація довкола підприємства «Мотор Січ». Рішення про націоналізацію після укладення угоди про його продаж Китаю підірвало ставлення Китаю до України як надійного партнера.

Тим не менше, низка китайських інвестиційних проєктів знаходиться у стадії реалізації (див. Табл. 3.3).

Відповідно, одним із головних завдань залишається покращення інвестиційного клімату, щоб привертати увагу інвесторів не лише завдяки політичним ініціативам, а з розумінням того, що фактором інвестування є результати комплексного моніторингу інвестиційної привабливості країни: він враховує ефективність діяльності уряду спрямованої на покращення інвестиційного клімату, імідж країни, стан національної економіки в цілому і стабільність політичної та економічної ситуації.

Серед інших аспектів, які можуть завадити залученню нових та збільшення наявних інвестицій з Китаю можна виділити такі:

- постійно нестабільна політична і економічна система;
- невідповідність нормативно-правової бази економічній ситуації і недотримання законодавства приймаючою стороною;
- відсутність гарантій для інвестицій та випадки порушення домовленостей;
- несумісність рівню технологічного розвитку.

Так, хоча Китай реалізує декілька проєктів прямого інвестування в Україні, нестабільність в політиці вплинула на інвестиційну політику Китаю щодо України.

Інвестиційні проекти Китаю в Україні, які знаходяться у стадії реалізації
і досі не реалізовані

На стадії реалізації				
Енергетика	2019	China Energy Engineering	150 млн дол. США	Китайська компанія планує відкрити сміттєспалювальний станцію
	2019	Power China (Kirran) і Scatec Solar (Норвегія)	115 млн дол. США	Китайська компанія спільно з Scatec Solar будують сонячну електростанцію в Миколаївській області
	2018	Sinomach (Китай) та ДТЕК (Україна)	210 млн дол. США	ДТЕК і китайська компанія домовилися про спільне будівництво Нікопольської сонячної електростанції потужністю 200 МВт.
	2018	Power Construction Corp та NTB	340 млн дол. США	Планування будівництва вітряних електростанцій на півдні Херсонської області
Харчова промисловість	2019	4 невідомі компанії та Chortkiv-West	200 млн дол. США	Заплановано будівництво заводу з переробки кукурудзи та трьох заводів з виробництва харчових добавок
Нереалізовані				
Інфраструктура	2013	Beijing Interocenin Canal	3 млн дол. США	Мегапорт у Криму: дно поглиблення до 25 м
	2012	Експортно-імпортний банк Китаю	372 млн дол. США (отримано 52 млн дол. США)	Повітряний експрес аеропорт Бориспіль
Транспорт	2011	Sinomach	2370 млн дол. США	Підписано контракт про будівництво «Повітряного експресу» в аеропорт Бориспіль

Примітка. Складено автором за даними Яценко О. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України та Китаю Міжнародна економічна політика – 2021, № 2 (35), С.195.

В цілому, стан інвестиційного співробітництва між Китаєм та Україною залишається на недостатньому рівні, хоча і триває у декількох сферах, взаємовигідних обом країнам. Інвестиційне співробітництво не відповідає ні потребам обох сторін, ні їхнім можливостям, а з повномасштабним вторгненням на територію України, інвестування з боку Китаю призупинились через ситуацію, що склалась в країні.

3.2. Вплив війни на міжнародну інвестиційну діяльність України

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України, українська економіка зазнає втрат, а, найголовніше, не може запропонувати інвесторам проекти, у яких виступила б гарантом і інвестором одночасно. Україна може пропонувати великий споживчий ринок, високоосвічену та економічно конкурентоспроможну робочу силу, а також багаті природні ресурси, але у воєнний період не може гарантувати його стабільність і захищеність.

І під час війни продовжує впроваджувати нове та розвиває діюче інвестиційне законодавство, вносячи зміни та працюючи на новими проектами законів про корпоративне управління та інші економічні реформи, спрямовані на приведення його у відповідність зі стандартами та правилами ЄС. Впровадження заходів для встановлення відповідності стандартів ЄС відкриває потенційні можливості для інвесторів, які прагнуть отримати доступ до ринку ЄС. Водночас, очікується, що реконструкція інфраструктури України залучить сотні мільярдів доларів від урядів, міжнародних фінансових організацій та приватного сектора, тому інвестиційний ринок України є досить привабливим.

Як приклад можна навести американські компанії, які досягли успіхів на українському ринку в секторі сільського господарства, виробництві споживчих товарів і технологічному секторі. Україна вважається сільськогосподарською державою, є одним з найбільших експортерів зерна. Також українські спеціалісти в сферах ІТ – послуг та програмного забезпечення користуються попитом по всьому світу завдяки високому рівню кваліфікацію, різноманітність та професійність навичок. Зростання технологічного сектору з початку повномасштабного вторгнення на територію України не зупинилось.

Хоча потенціал України і залишається на високому рівні, але приплив ПІІ все ще досить низький. Через події, які відбуваються на українській території, ракетні та безпілотні атаки, бої на передовій, перебої в центральній інфраструктурі країни, та інші екологічні та економічні наслідки війни, що мають негативні наслідки для

нових та вже існуючих інвесторів, через звуження економічної території і надзвичайні ризики, інвестори покидають країну.

Проте, ще однією з головних проблем, які впливають на привабливість України є корупція та ненадійність судової системи, а також запровадження Україною валютного контролю під час війни та режиму фіксованого обмінного курсу, що додало нових ускладнень для іноземної інвестиційної діяльності.

Статистичні дані свідчать (див. Рис. 3.5.), що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну було досить скромними в останні роки. Україна вже у 2014 році, після анексії Криму, зіткнулася зі значним відтоком інвестицій, з вивозом капіталів за кордон вітчизняними і іноземними інвесторами. Під час пандемії COVID – 19 ці процеси посилились.

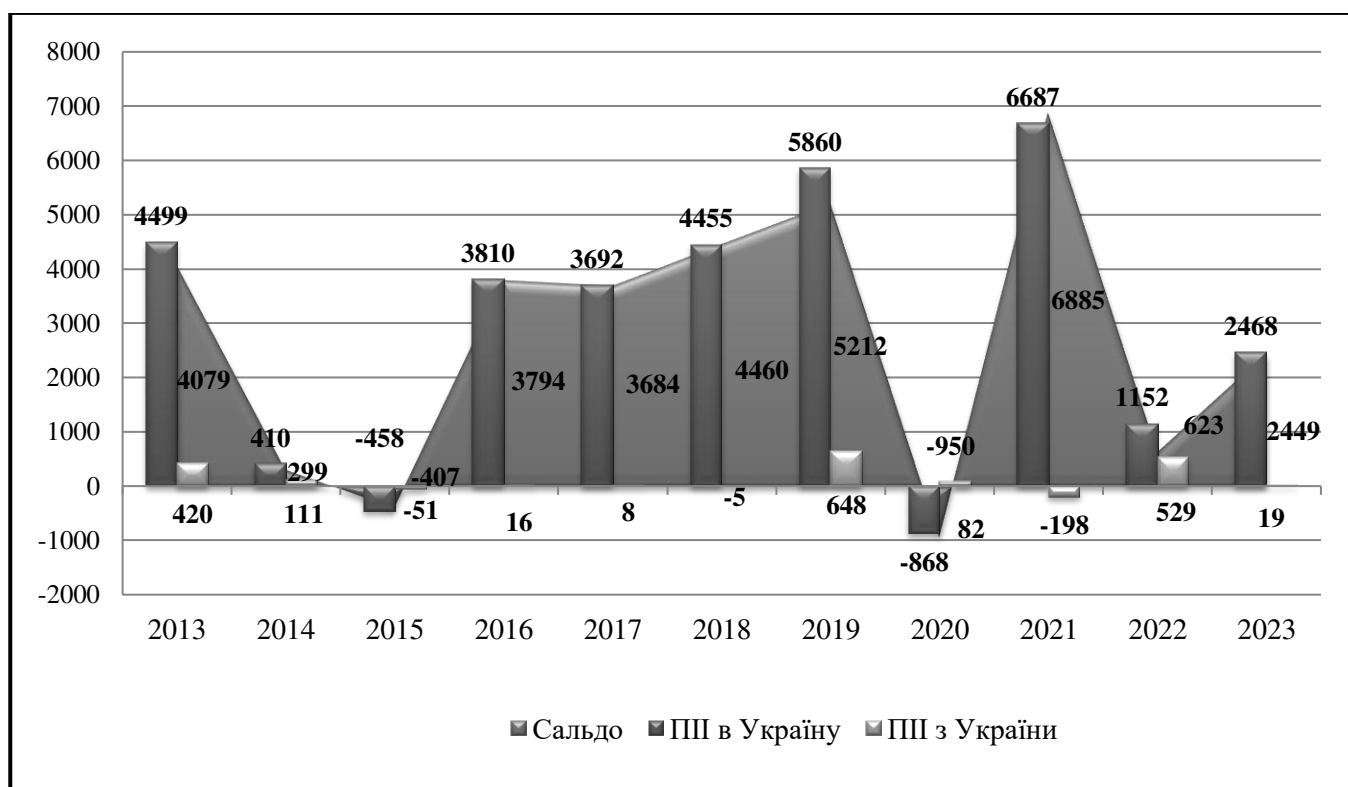

Рис. 3.5. Прямі іноземні інвестиції України з 2013 по 2023 рр.,
(млн. дол. США).

Примітка. Побудовано автором за даними офіційного сайту Міністерства фінансів України.

З початком війни ситуація на українському інвестиційному ринку різко загострилася. Якщо наприкінці 2021 року ПІІ в Україну становили 623,6 млн євро, то вже в лютому 2022 року вони відразу скоротилися – до 529,55 млн євро. У наступні місяці завдяки позикам і допомозі зовнішніх донорів і запровадження національних стимулів, ПІІ знову почали зростати, досягнувши 187,88 млн євро у вересні 2022 року, причому найбільший обсяг ПІІ надходив з країн – членів Європейського Союзу.

Різде падіння ПІІ свідчить про вплив на економіку України, вторгнення агресора, а це, у свою чергу, також впливає на глобальні інвестиційні потоки і напрями їх руху.

Загалом для уряду України залучення ПІІ є пріоритетним напрямом економічної політики, і це відображено в Стратегії національного економічного розвитку України до 2030 року. Урядом постійно оновлюється інституційна система управління інвестиційною діяльністю, зокрема, у 2014 році Уряд створив Національну інвестиційну раду як консультативно-дорадчий орган при Президенті, а в 2016 році Офіс із заохочення інвестицій Ukraine Invest із повноваженнями залучати та підтримувати ПІІ [97].

Перед початком війни змінився перелік пріоритетних секторів інвестицій. До повномасштабного вторгнення основними напрямками інвестицій були агросектор, торгівля та ІТ, будівництво інфраструктури. Проте в даний час інвестиції спрямовуються на розбудову військово-промислового комплексу і на відбудову зруйнованих об'єктів.

Агросектор все ще залишається одним найбільш привабливих сфер для інвестицій. Масштаби потенціалу України в аграрній сфері є непомірними, за власним експортом у довоєнний період Україна займала провідні позиції з експорту в країни ЄС, витискаючи з його ринків росію. Лідером у цьому секторі з найшвидшою окупністю інвестицій є виробництво зерна і олійна промисловість.

Ще однією галуззю інвестицій була промисловість. Головним фактором привабливості цієї галузі є дешева робоча сила та географічне наближення до

Європейського ринку. У 2019 році основні інвестиції у цій галузі припадали на видобувну промисловість, виробництво та обробка скла.

Сфера ІТ є привабливою по всьому світу, але український ринок посідає особливе місце – за останні 8 років він якісно і кількісно розвинувся, результатами чого стало 34 місце у рейтингу StartupBlink, а за 2 роки до війни його позиція піднялася на 29 одиниць. На сьогоднішній день інтелектуальний потенціал і продукт українського ІТ – сектору є не тільки витребуваним, але й залишається цікавим для іноземних інвесторів.

До напрямків інвестицій, приток яких продовжується і після початку війни, можна додати інвестиції у відновлення інфраструктури, природні ресурси.

Інфраструктурний напрям залучення інвестицій умовно можна поділити на такі види: будівництво доріг, система толінгу, будівництво тунелів, розширення залізничних коридорів та заміна на євроколії, відновлення портів та судноплавства, експортна логістика. Ці всі напрями розвивались у контексті Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом, але під час війни набули нової актуальності через постійні руйнування об'єктів російськими атаками.

Важливість України в світовій інвестиційній системі обумовлена експортом, тому цей напрям інвестиції є важливим як для самої України та і для іноземних інвесторів. Інвестиції у видобуток природних ресурсів України також є досить значним напрямом: власний інвестиційний потенціал цієї галузі складає 5,6 млрд дол. США, завдяки насиченню території України мінеральними ресурсами, а потреби її розвитку вимагають у десятки разів більше.

На рисунку 3.6. зображено провідні сфери економічної діяльності за обсягами освоєння капітальних інвестицій.

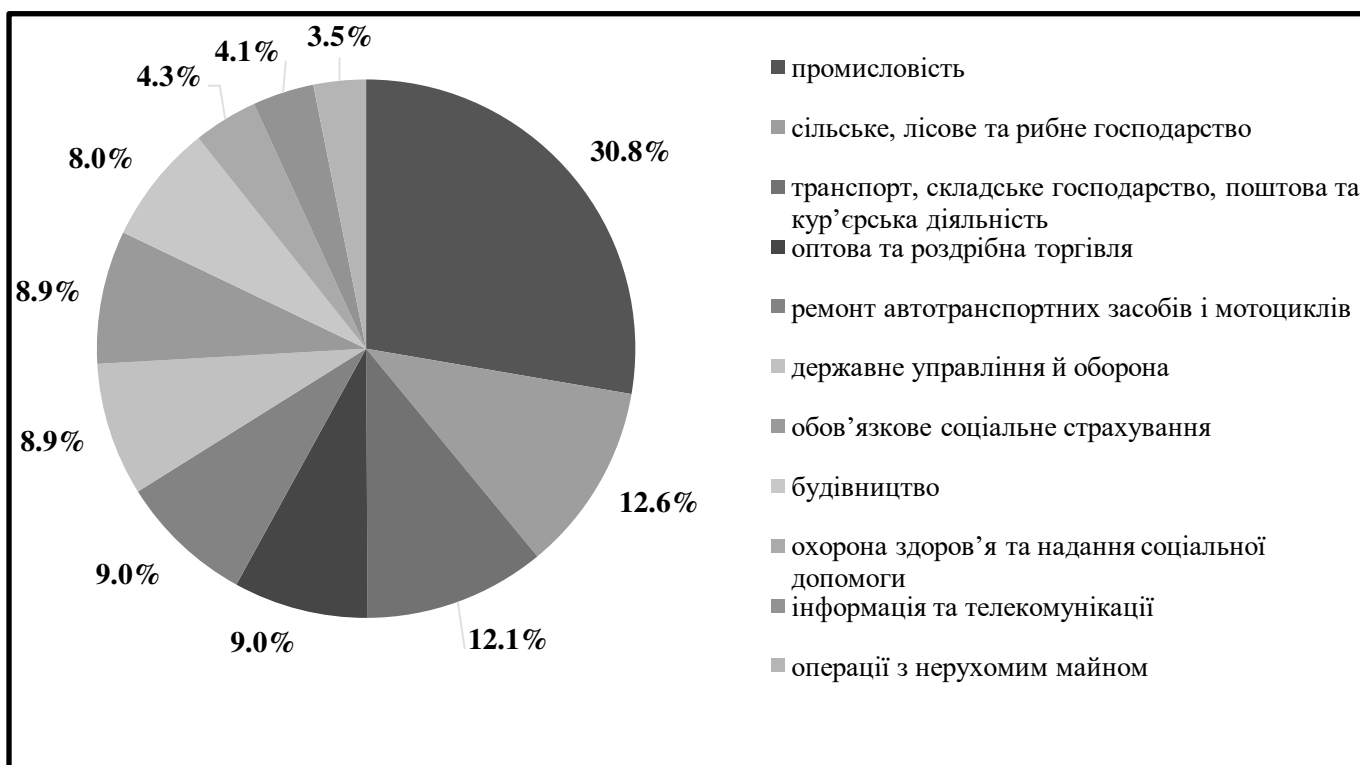

Рис. 3.6. Сфери економічної діяльності за обсягами освоєних інвестицій 2022 р., (%).

Примітка. Побудовано автором за даними Міністерства економіки України.

Згідно даних Міністерства економіки України, в основному інвестиції спрямовуються у вже розвинути сфери економічної діяльності, тому за статистикою 2022 року найвагоміші обсяги прямих інвестицій були спрямовані до підприємств промисловості – 41,9 % та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 16,3 % [68].

На рисунку 3.7. наведено перелік країн – інвесторів з найбільшими частками інвестицій в Україну у воєнний період. Загальний обсяг інвестицій підприємств у 2022 році склало 409660,0 млн грн.

Підтримка діяльності інвесторів, які підтримують Україну, відбувається на державному рівні, тому уже в цей час у дію було впроваджено Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні», а 09 серпня 2023 року Верховною Радою України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями».

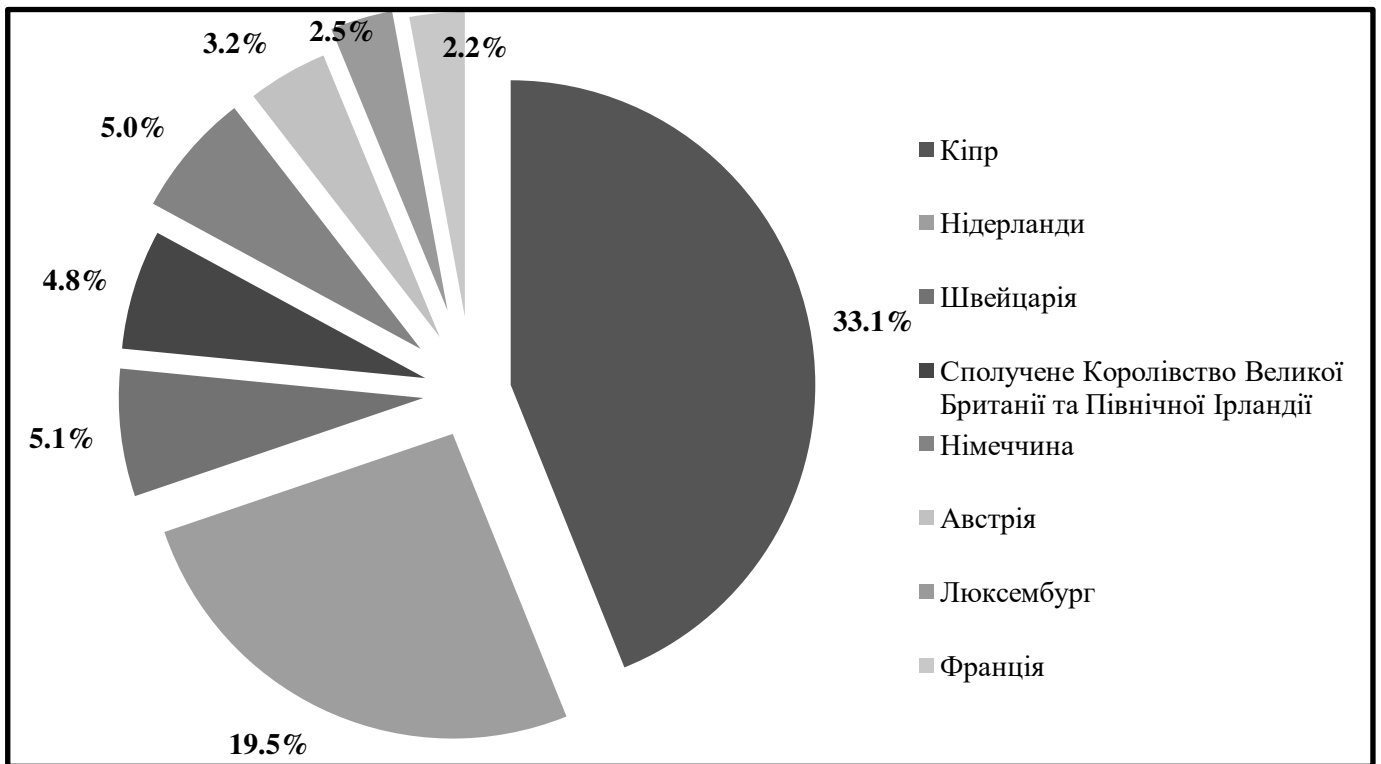

Рис. 3.7. Основні країни – інвестори в економіку України у 2022 – 2023 р., (%).

Примітка. Побудовано автором за даними Міністерства економіки України.

Метою цього Закону є збільшення залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій шляхом зменшення вимог до проєктів, що дає можливість удосконалити форми державної підтримки та створити сприятливі умови для більшого числа потенційних інвесторів із значними інвестиціями, а також забезпечити місцевий розвиток регіонів завдяки реалізації низки проєктів.

Зміни в законі стосуються передбачають:

- розширення сфер реалізації проєктів із значними інвестиціями;
- можливість здійснення значних інвестицій в обсязі до 30 % від загального обсягу значних інвестицій терміном до 18 місяців до дати подання заявки;
- можливість виступати інвестором як окрема юридична особа, та стороною спеціального інвестиційного договору, як інвестор;
- доповнення до переліку форм державної підтримки – компенсація за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законом, вартості збудованих заявником або інвестором із значними інвестиціями об'єктів інженерно – транспортної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній

зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями; компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно – транспортних мереж, необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями; звільнення від відшкодування втрат лісогосподарського виробництва для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями;

- зменшення межі з 20 млн. євро до 12 млн. євро інвестицій та кількості створених робочих місць за час реалізації проекту;

- можливість доопрацювання доданих документів, замість повернення та нового опрацювання;

- гарантована державна підтримка в разі нестачі значних інвестицій повернення коштів, які визначені законом в 12 млн. євро, неможливість збільшення державної підтримки у разі більшої частини фактичних інвестицій, які визначені в інвестиційному договорі.

Хоча Україна і переживає труднощі, вона працює над створенням ефективних умов для залучення вітчизняних та іноземних інвесторів, нарощуванню їх вкладів в економіку України.

Банківська система тісно пов'язана з сегментом інвестицій, так як являється ланкою між інвесторами та кінцевою точкою. Загалом увага фокусується на людських, соціальних, економічних збитках, та руйнуваннях, спричинених російським вторгненням, але однією з головних підтримок економіки України являється банківська система, яка надає необхідні фінансові послуги.

Завдяки заходами НБУ та впровадженню комплексних антикризових надзвичайних регулювань вдалося стабілізувати ситуацію на фінансовому ринку України. Така стабільність забезпечується основними трьома причинами:

- впровадження заходів, зосереджених на антикризових діях. З початку повномасштабного вторгнення НБУ запровадило нові правила банківської системи та валютного ринку, які регулюють фіксований обмінний курс, тимчасові ліміти на зняття готівки та обмежене грошове фінансування бюджетів шляхом прямої купівлі

державних облігацій. Необхідність подібних заходів зберігається і до сьогодні через дефіцит надходження валюти, спричинений падінням експорту.

– діджиталізація та практики, пов'язані з вирішенням проблем, створених COVID. Через ситуацію з пандемією, українська система масово запроваджувала безконтактні картки та NFC – платежі, що стало можливим через динамічний розвиток ІТ – сфери України. Ця динаміка прискорилося завдяки карантинним заходам та віддаленою роботою. Підтримка високого рівня розвитку діджиталізації також обумовлено попитом на функції українських банківських карток, які можна використовувати не лише за кордоном, а й керувати банківським рахунком через смартфони.

– перегляд попередніх реформ банківського сектору НБУ. Починаючи з 2014 року, на українському ринку відбулось масове скорочення банків російського походження. Таким чином банківський ринок України став достатньо вузьким, але добре капіталізованим, з наявністю високопрофесійних кадрів і готовим до прийому капіталів з-за кордону. Скорочення неефективних позик та посилення конкуренції з боку приватних банків біло результатом впроваджених реформ. Зменшення частки валютних депозитів відкрило простір для маневру на випадок раптового відтоку валюти. Нарешті, було посилено роль наглядових рад і колегіальних процесів прийняття рішень у державних банках. Загалом, НБУ розглядається як надійний незалежний орган грошово – кредитної політики та регулятор на внутрішньому ринку таринків за кордоном [61].

За рік повномасштабного вторгнення Українська економіка втратила понад 30 % ВВП, що стало найбільшою втратою економічної активності з моменту здобуття незалежності у 1991 році. Для її підтримки, понад 40 країн (див. Рис. 3.8.), надали фінансову та військову допомогу, а деякі виділили майже 1 % свого ВВП. Така підтримка мотивується забезпеченням безпеки та запобіганням можливих ризиків іншим країнам.

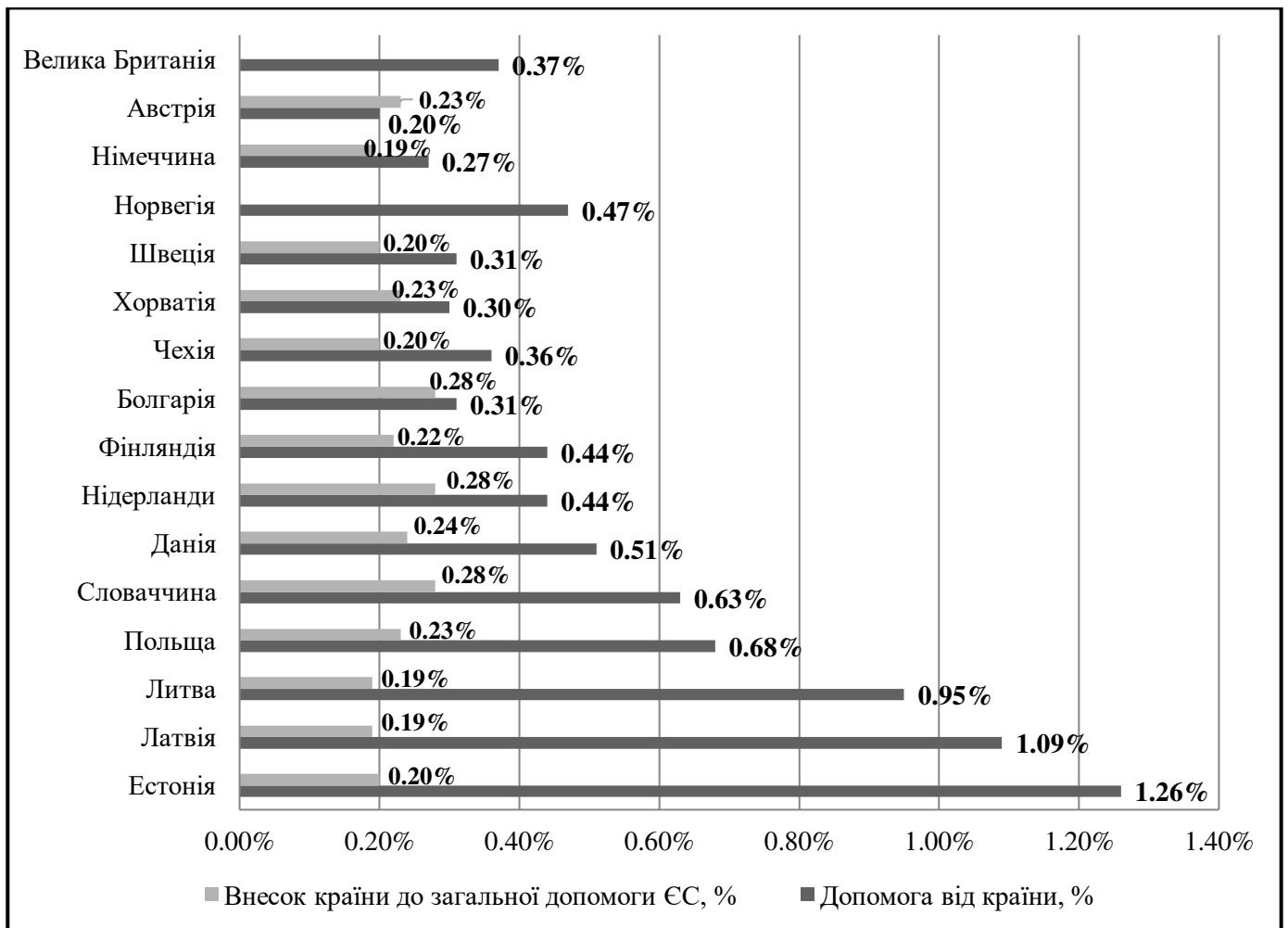

Рис. 3.8. Військова, гуманітарна та фінансова підтримка Україні під час війни у ВВП країн, що її надали, (%).

Примітка. Побудовано автором за даними Кільського інституту світової економіки, станом на 17 липня 2023 року.

Загалом фінансова допомога інших країн забезпечує стабільність механізмів функціонування економіки України. На макроекономічному рівні це зменшення дефіциту бюджету та відносна стабільність валюти.

Розподіл наданої фінансової допомоги є спрямованим на підтримку військового забезпечення, відновлення інфраструктури, та інші важливі аспекти, які підтримують систему економіки України.

Інвестиційна діяльність України стосується і внутрішнього інвестування в новітні проекти, які дадуть змогу забезпечити не тільки безпеку, а й внутрішній розвиток. Використання наданих грошей для підтримки соціальних програм, таких

як охорона здоров'я, освіти та соціальної допомоги, не лише забезпечує підтримку системи, а й дає змогу розвитку окремим проєктам з великим потенціалом.

Фінансову допомогу можна розглядати як інвестиції у економіку України, що допомагає зменшити залежність від внутрішніх проблем та зовнішніх криз. Це дасть можливість створити додаткові фінансові резерви та забезпечити додаткові буфери в разі виникнення економічних труднощів.

Таким чином, можна сказати, що початок повномасштабної війни завдав великий негативний вплив на приваблення та обсяги іноземних інвестицій. Постійно змінна ситуація призвела до погіршення інвестиційного клімату та втрати довіри інвесторів до українського ринку. Поточна ситуація вимагає постійних дій щодо стабілізації внутрішнього ринку України, відновлення економічного середовища та відновлення довіри інвесторів.

3.3. Попит на іноземні інвестиції для повоєнної відбудови економіки України і перспективи залучення інвестицій з Китаю

Відновлення всієї інфраструктури країни є дуже складним питанням, незалежно від самої країни. Зробити інфраструктуру такою ж, як до руйнування, або ще й покращити її, є важливим завданням для майбутнього країни.

Для того, щоб відновити інфраструктуру України після закінчення війни знадобиться чимало ресурсів, починаючи від фінансових, та закінчуючи людськими.

Поки тривають бойові дії та військовий стан, загальні потреби у відновленні достатньо складно спрогнозувати. Але уряд заздалегідь розробляє основні блоки плану, якій передбачає закордонні інвестиції і допомогу міжнародну допомогу.

Для забезпечення майбутніх процесів відновлення інвестиціями урядом було запропоновано у 2023 році створити Фонд для підтримки відновлення, реконструкції та модернізації України. Для цього передбачається використати фінансові інструменти в рамках програми «Ukraine Facility», покликані забезпечити узгоджену та передбачувану підтримку Україні на 2024 – 2027 роки.

Учасниками цього фонду стають державні і приватні інституції з різних країн, передусім Європи (див. Табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Інституційна структура фондів допомоги Україні

Роль	Установа
Партнерство	Держави – члени ЄС та європейські фінансові установи, як Team Europe та інші міжнародні фінансові установи
Координація	Міжвідомча платформа координації донорів
Зацікавлені сторони	Громадянське суспільство, приватний сектор, місцева влада

Примітка. Складено автором за даними What is China’s Belt and Road Initiative (BRI)? URL: <https://www.chathamhouse.org/2021/09/what – chinas – belt – and – road – initiative – bri>.

Загалом для реалізації стратегії відновлення України необхідна досконала, працююча система, яка б включала елементи, здатні стати базовими для такого відновлення.

У перспективі розраховується залучити інвестицій на 50 мільярдів євро у вигляді грантів і позик, Фонд зможе надавати підтримку Україні для макрофінансової стабілізації, сприятиме відновленню та модернізації країни, зможе впливати на впровадження ключових реформ за стандартами ЄС. Фонд показує відданість ЄС щодо підтримки України під час агресії Росії, її дій до членства ЄС.

Важливим кроком на шляху реалізації цієї стратегії стало створення у січні 2023 року Міжнародної донорської координаційної платформи. Ця платформа забезпечує підтримку процесу ремонту, відновлення та реконструкції зруйнованої інфраструктури України. Головною функцією цієї платформи є координація міжнародних волонтерських та фінансових організацій, забезпечує узгоджену, прозору та підзвітну підтримку. Його метою є забезпечення покращеної координації між усіма ключовими гравцями, які надають короткострокову фінансову підтримку, а також довгострокову допомогу на етапі реконструкції.

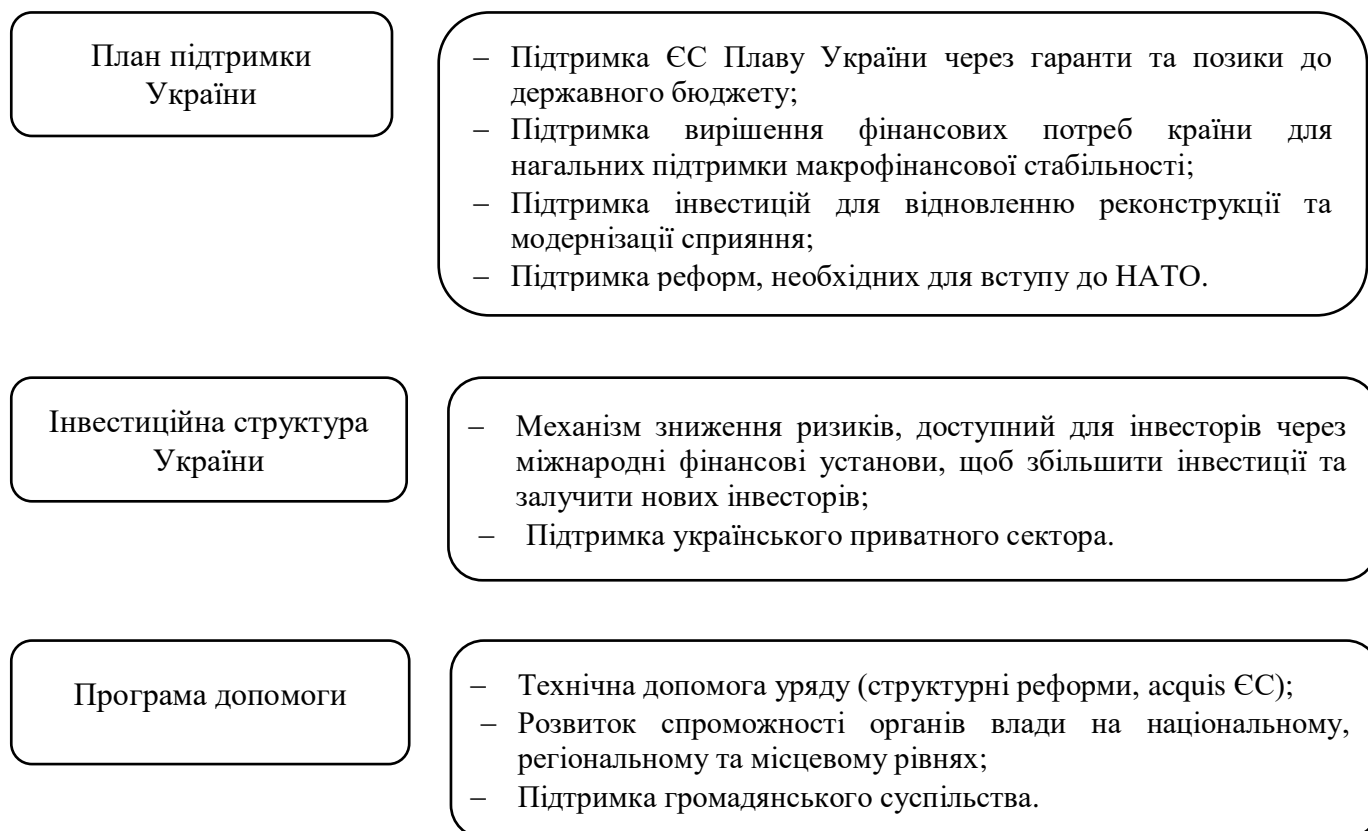

Рис. 3.9. Структурні елементи стратегії повоєнного відновлення України.

Примітка. Побудовано автором за даними Регламенту Європейського Парламенту та Ради щодо створення Фонду в Україні.

Створення системи інформаційно-комунікаційна забезпечення є однією з найважливіших ланок системи функціонування і залучення інвестицій В перший період після повномасштабного вторгнення ІКТ України показали себе найкращим чином, продемонструвавши стійкість. Через обмеженість фінансових ресурсів, Україна потребує значних прямих іноземних інвестицій як для відновлення, так і для модернізації ІКТ – інфраструктури. Налагоджена інфраструктура ІКТ є необхідною умовою для подальших приватних інвестицій і привабливим для них сектором економіки України.

З початку війни цілями стали всі сектори української економіки, а ІКТ-інфраструктура особливо: станом на лютий 2023 року частина ІКТ-інфраструктури вартістю понад 2 млрд дол. США було зруйновано, понад 64 % ІКТ-фахівців були змушені виїхати за кордон. Великою проблемою стали, також, постійні кібератаки,

особливо на об'єкти телекомунікаційні провайдерів. Проте, цей сектор виявився надзвичайно стійким і зміг у 2021-2023 роках збільшити обсяги експорту [116].

Відбудова та поновлення ІКТ-інфраструктури України потребує подвійного підходу: відновлення існуючої інфраструктури та модернізації для упередження загроз в майбутньому. Урядом ведеться робота над активними проектами відбудови комунікаційних мереж на зруйнованих територіях, але українська економіка не може забезпечити інвестування цих процесів самотійно. Сектор ІКТ є перспективним середовищем для приватних інвестицій. Державно – приватне партнерство матиме ключове значення для мобілізації необхідних коштів, а сектор ІКТ особливо добре підходить для ДПП.

Для залучення великих за обсягами інвестицій необхідно вжити певних заходів, які зможуть гарантувати стійкість системи ІКТ при масових збоях. Причому у цій сфері процеси інвестування досить прозорі і стосуються створення альтернативних джерел енергії та систем резервного копіювання, впровадження потужних заходів кібербезпеки та створення нормативної бази, яка сприяє стійким технологіям.

Покращення та модернізація інформаційно-комунікаційних технологій в Україні спричинить позитивний вплив на всю економіку – використовуючи хмарні технології, компанії можуть допомогти зменшити втрати, спричинені війною, як це показав досвід адаптації до викликів під час COVID – 19. Оскільки Україна почне відвойовувати територію, телекомунікаційні системи мають стати одними з перших пріоритетів програми відновлення інфраструктури повернутих територій, і, водночас, сприятимуть цифровій трансформації різних секторів економіки і регіонів.

Важливим аспектом залучення інвестицій у відновлювані процеси є покриття ризиків за допомогою гарантій і страхування – співпраця з міжнародними установами, банками розвитку, приватними страховими компаніями, двосторонніми донорами та спеціалізованими постачальниками гарантій може допомогти Україні залучити більше інвестицій, необхідних для відновлення.

Зважаючи на ситуацію, багато іноземних компаній не готові ризикувати та інвестувати в Україну. Проте, інвестування, обумовлене економічним відновленням

завжди породжує цікавість до економіки і має своїм наслідком збільшення притоку інвестицій (інвестиції притягують інвестиції), створення робочих місць і нового попиту.

Водночас бізнес-структури країни Європи, які в рамках санкційних заходів, викликаних війною в Україні, покинули знаходяться у пошуку місць застосування інвестицій. За даними Міністерства економіки Німеччини, станом на квітень 2023 року 11 проектів в Україні охоплені 21 інвестиційною гарантією із загальним капітальним покриттям 221 млн євро від уряду Німеччини, 21 заявка все ще відкрита. Німецький уряд взяв на себе забезпечення її експорт – страхування залізничних вагонів з зерном і експорт насіння.

Багато європейських країн виявили згоду надати допомогу Україні після закінчення війни, тому у майбутньому Україна має шанс стати одним із найбільших ринків для інвестицій. Для цього необхідно продовжувати покращувати інвестиційний клімат. Інвестиційний клімат, який зараз сформувався, в тім числі, і під час війни, може сильно впливати на якість інвестицій, їх довгостроковість та інклюзивне економічне зростання.

Перш за все, уряд продовжує вдосконалювати законодавство за європейськими нормами. Україна продовжує приймати необхідні закони для захисту права інтелектуальної власності, включаючи новий патентний закон, який наближає патентний режим України до патентних конвенцій ЄС. Зокрема, країна вже повністю відповідає вимогам нової політики Фонду щодо кредитування верхнього кредитного траншу, покращується загальна ситуація з нормативною базою щодо залучення інвестицій. Але виникла нова необхідність – адаптація законодавства до ситуації війни і повоєнного відновлення.

Так при прогнозуванні параметрів інвестиційного клімату необхідно врахувати різноманітність сценаріїв, які можуть виникнути в країні. За найкращими сценаріями при закінченні війни в першій половині 2024 року уже цього року розпочнеться період запиту на інвестиції для реконструкції.

Нові програми, які підтримує МВФ, мають забезпечити макроекономічну та фінансову стабільність, створити основу для запровадження нової структурної політики, яка закладе основи відновлення, реконструкції та остаточного вступу до

Європейського Союзу. З цією метою необхідно здійснити низку змін у внутрішньо-економічній політиці (табл. 3.5):

Таблиця 3.5

Зміни в економічній політиці України, необхідні для залучення інвестицій у відновлення і реконструкцію її економіки

Фіскальна політика	У перспективі фіскальна політика буде зосереджена на забезпеченні необхідних ресурсів для пріоритетних видатків, підтримці міцної бази податкових надходжень і збереженні фіскальної та боргової стійкості. Зосередження на стратегії національних надходжень, поступове відновлення середньострокової бюджетної основи та посилення управління державними інвестиціями дасть змогу підтримати швидку реконструкцію та соціальні витрати.
Грошово – кредитна та валютна політика	Головним завданням є стабілізація інфляції, її зниження, підтримка обмінного курсу, в тому числі шляхом відновлення та підтримки валютних резервів на необхідному рівні, з одночасним регулюванням надлишкової ліквідності у воєнний час.
Фінансовий сектор	Необхідність політики в підтримці фінансової стабільності та підготовки до відновлення, включаючи розробку дій для непередбачуваних ситуацій, діагностику банківського сектору, регулювання проблемних банків та непрацюючими активами.
Управління та зростання	Незалежні та ефективні антикорупційні інституції забезпечуватимуть вдосконалення подальшого управління та сприятиме зміцненню довіри суспільства. Інтеграція з єдиним ринком ЄС і виконання умов вступу до ЄС матимуть вирішальне значення для довгоочікуваних інституційних і структурних реформ.
Стратегія фінансування та стійкість боргу	Ліквідація офіційних та зовнішніх комерційних боргів допоможе владі відновити стійкість боргу. Задоволення потреб у фінансуванні зумовлено покриттю фінансів за рахунок боргових зобов'язань разом із значним пільговим зовнішнім фінансуванням і більшим внутрішнім фінансуванням від продажу боргових зобов'язань

Примітка. Складено автором за даними джерела Center transportnyuh strategij “Odin poias — Odin shliakh”. De kitajski investyucii? Nov 13, 2013 URL: https://cft.org.ua/blogs/odin_poyas_odin_shlyakh_de_kitajski_investitsi.

Ці вимоги формулюються у рамках ініціативи «Ukraine Facility», проте вони завжди залишались актуальними для України – у тім числі для розбудови інвестиційного партнерства з Китаєм, яке не припинялось і під час війни на неокупованих українських територіях.

У післявоєнній розбудові економіки Китаю, зважаючи на його інвестиційний потенціал та зацікавленості у розвитку виробництва сільськогосподарської продукції, може бути відведене одне з провідних місць.

Зокрема, китайські кредити та інвестиції в критичну інфраструктуру України мають певні переваги завдяки їх розгалуженим джерелам, розвинутій системі державного фінансування, орієнтації Китаю (певною мірою – спеціалізації) на інвестування інфраструктурних проєктів. Порівняно низька вартість впроваджуваних китайською стороною і інвестованих ними інфраструктурних проєктів за умови державних гарантій та надання переваги китайським державним підприємствам, робить китайську участь у відновленні бажаною. Враховуючи масштаби руйнувань, яку російські атаки завдали українським дорогам, електростанціям і залізничній мережі, швидкість і відлагодженість китайського будівництва матиме вирішальне значення.

Проте, незважаючи на переваги інвестування Китаєм інфраструктурних проєктів, співпраця китайської влади з владою Росії може зашкодити повоєнній інвестиційній співпраці.

Крім того у рамках вимог трансатлантичної безпеки китайським компаніям можуть ставити перешкоди інші країни, аби не дати забезпечити їм присутність на постійній основі, чи культивувати технологічну залежність у транспортному, енергетичному, залізничному та телекомунікаційному секторах України – в цьому розумінні шанси на залучення довгострокових капітальних інвестицій послаблюються більшу трансатлантичну безпеку.

Отже, аналізуючи ймовірний попит на іноземні інвестиції у післявоєнний час, можна сказати, що Україна стане новим ринком для активних інвестицій. Нові інвестиції будуть надходити в усі сфери, які розвиваються на відновлюються. Участь Китаю в відновленні України за допомогою інвестицій може стати ключовою через якісні переваги китайського інвестиційного ринку, проте, через позицію китайського уряду щодо війни в Україні та ставлення до Китаю країн трансатлантичної спільноти залучення інвестицій з цієї країни залишається під питанням.

Висновки до розділу 3

Проблема розбудови інвестиційних відносин між Україною та Китаєм полягає у відносному браку внутрішньої мотивації, викликаному євроінтеграційною та євроатлантичною орієнтованістю її розвитку та позицією китайської сторони, яку вона зайняла щодо оцінки причин і майбутніх наслідків війни в Україні.

З одного боку, Китай і Україна мають подібні рівні економічного розвитку, схожі рівні доходів мешканців, рівні споживання та споживчі звички, а також схожу потребу у розвитку внутрішнього ринку та внутрішньої інфраструктури. Тому об'єктивно виходячи із потреб реалізації стратегії розвитку Китаю і принципів побудови міжнародної інвестиційної діяльності, Українська економіка цікавить Китай, як об'єкт для прямого інвестування, і товарного в тім числі, оскільки продукція китайських підприємств легко адаптивна до її потреб.

З іншого боку, порівняно з українською, більшість китайської продукції базується на відпрацьованих технологіях і налагоджених виробничих стандартизованих процесах. Залучення товарних інвестицій разом з інноваційними технологіями необхідне для стимулювання технологічного розвитку економіки України та полегшення ситуації високого тиску зайнятості в Україні. Особливо, у післявоєнний період співпраця з Китаєм на отримання китайських інвестицій може справити позитивний вплив на економіку України та пришвидшити її відновлення.

Китай володіє для цього значними ресурсами. Зокрема, китайські кредити та інвестиції в критичну інфраструктуру України бажані з точки зору відпрацьованості механізмів їхнього застосування та адаптованості багатьох китайських підприємств до розвитку проєктів саме інфраструктурного будівництва. А порівняно низька вартість реалізації завдяки їхньому державному фінансуванню, та інвестиціям допомогли б вивільнити кошти для відновлення інших галузей економіки.

Проте, майбутня китайсько-українська співпраця великою мірою залежить від низки політичних чинників, в тім числі, позиції Китаю щодо конфлікту в Україні, і позиції євроатлантичної спільноти.

ВИСНОВКИ

Китай активно використовує комплексну систему інвестиційних стратегій та інструментів, що відповідають інтересам країни. Аналізуючи методологічні підходи до організації міжнародної інвестиційної діяльності, можна зробити висновок, що Китай акцентує свою діяльність на інноваціях, технологічному розвитку та створенню сприятливих умов для іноземних інвесторів. Стратегія Китаю базується на підтримці та покращенні інвестиційного середовища, що в свою чергу прискорює економічний зростання і свідоме формування національної економічної структури, яка забезпечить йому міжнародну конкурентоспроможність та розвиток нових ринків у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Інвестиційна політика Китаю базується на п'яти принципах – законі вартості; взаємовигоди та недискримінаційності; використанні національних переваг; використанні іноземних інвестицій як доповнення економіки, а не фактора розвитку її структури; ефективності.

Важливим орієнтиром державної інвестиційної політики є не лише економічна, а й соціально-економічна ефективність, яка вимірюється у показниках: вирівнювання рівнів розвитку регіонів, формування раціональної інноваційної економічної структури і розгалуженої соціальної сфери, зростання доходів населення і їхньої стабільності (в Китаї, навіть у період реформування економіки (зокрема у 1979–2019 рр.) завжди було гарантовано збереження заощаджень громадян Китаю, що зміцнювало довіру населення до уряду і до проведених економічних реформ), а також забезпечення національної безпеки.

Окремо слід акцентувати увагу на тій обставині, що міжнародна інвестиційна діяльність Китаю знаходиться під абсолютним контролем держави, що особливо стосується структуроутворюючих галузей національної економіки. Причому, в сфері реалізації інвестиційної політики держава, ставлячи національні інтереси вище приватних, відіграє роль організатора і виконавця – визначає національні стратегічні пріоритети розвитку і водночас виступає стратегічним інвестором

Інституційні форми забезпечення міжнародної складової інвестиційної стратегії Китаю чітко орієнтовані на створення привабливого інвестиційного клімату – стабільного і прогнозованого, гарантованого законодавством. Системність та керованість інвестиційної діяльності Китаю забезпечує стійкість та розвиток економіки, а іноземні інвестиції не загрожують національній економічній безпеці завдяки окресленню сфер їхнього застосування за ступенем "відкритості" для іноземних інвестицій на «забороняючи», «дозволяючи» та «заохочуючи» і існування різних форм власності, зручних у використанні для іноземних інвесторів. В свою чергу інституційно-правова база інвестиційної діяльності, враховуючи рівень «відкритості» тієї чи іншої сфери, дозволяє китайській економіці залишатися незалежною і захищеною, оскільки китайське законодавство гарантує стабільні, ясні і чіткі «правила гри» на інвестиційному ринку.

Країна активно розвиває сферу інновацій, інфраструктуру та стимулює споживання і розвиток внутрішнього ринку. Інвестиційна стратегія Китаю розрахована на створення стійкої бази конкурентоспроможності економіки з метою її позиціонування як глобально-домінуючої.

Зміни трендів у експортно-імпортних потоках китайських інвестицій зумовлені його амбіціями глобальної держави. Саме з цією метою Китай адаптує країну до нових умов і глобальних зрушень. Це позначається на методах інвестиційної взаємодії Китаю з зовнішнім світом – Китай у внутрішній економічній політиці визначає інвестиційні пріоритети, виходячи з потреб розширення внутрішнього ринку і забезпечення високого рівню технологічності виробництв, а у зовнішній політиці через інвестиційні важелі впливу – формування локальних банківських систем, систем контролю за економіками інших країн – реалізує програму глобального лідерства. Ця позиція дозволяє йому не змінювати свої пріоритети під впливом війни в Україні.

Співпраця України і Китаю в сфері міжнародної інвестиційної діяльності, зважаючи на інвестиційний потенціал Китаю та потреби України у іноземних інвестиціях розвивається недостатньо інтенсивно. Її розвиток обмежується, перш за все, амбіціями Китаю та специфічними вимогами стратегії експорту китайських

інвестицій – вони прямують до сільськогосподарської сфери, джерел ресурсів, прив'язуючись до можливості реалізовувати при цьому інфраструктурні проекти, або у високотехнологічні сфери з метою забезпечення участі Китаю в зарубіжних інноваційних проектах. У експортних контрактах в сфері високих технологій Китай віддає перевагу включенню у контракт пункту про передачу інтелектуальної власності, а не прямому інвестуванню.

Економічні та інституційні відмінності у параметрах інвестиційного клімату також не сприяли розвитку взаємного інвестування: це стосувалось адміністративної ефективності, державних правил, законодавства та політики, рівню соціальної та політичної стабільності, тощо. Але найголовніше, активна інвестиційна взаємодія на тому етапі не могла розгортатись через вибір країнами протилежних економічних моделей розвитку, що проявлялось к різному ставленні до ролі держави в економічних процесах. У китайських партнерів щодо України, її інвестиційного клімату, все ще залишається низка засторог. Китай у сфері інвестиційного співробітництва не готовий брати на себе ризики, тому більшість угод передбачають участь українського уряду і державні гарантії, а з іншого боку, він не практикує пряму участь у галузях, які дуже сильно регулюються.

В структурі інвестицій переважають державні інвестиції державних компаній, які інвестують в державні компанії в Україні. Серед них найбільшими інвесторами є державні підприємства (ДП). Це пов'язано з тим, що Китай має не лише комерційні, а й політичні та стратегічні цілі. Кредити для інвестування також надають державні банки. Китайські компанії найчастіше працюють з українськими державними підприємствами, передусім в енергетиці та сільському господарстві. Хоча китайські компанії і зацікавлені в інвестуванні в різноманітних сфер, включаючи сільське господарство, порти, логістику, енергетику тощо, головними критеріями залишаються безпека та повернення інвестицій.

Проблема розбудови інвестиційних відносин між Україною та Китаєм полягає у відносному браку внутрішньої мотивації, викликаному євроінтеграційною та євроатлантичною орієнтованістю її розвитку та позицією китайської сторони, яку вона зайняла щодо оцінки причин і майбутніх наслідків війни в Україні.

З одного боку, Китай і Україна мають подібні рівні економічного розвитку, схожі рівні доходів мешканців, рівні споживання та споживчі звички, а також схожу потребу у розвитку внутрішнього ринку та внутрішньої інфраструктури. Тому об'єктивно виходячи із потреб реалізації стратегії розвитку Китаю і принципів побудови міжнародної інвестиційної діяльності, Українська економіка цікавить Китай, як об'єкт для прямого інвестування, і товарного в тім числі, оскільки продукція китайських підприємств легко адаптивна до її потреб.

З іншого боку, порівняно з українською, більшість китайської продукції базується на відпрацьованих технологіях і налагоджених виробничих процесах, достатньо зрілих для стандартизованого виробництва. Залучення товарних інвестицій разом з інноваційними технологіями необхідне для стимулювання технологічного розвитку економіки України та полегшення ситуації високого тиску зайнятості в Україні. Особливо, у післявоєнний період співпраця з Китаєм на отримання китайських інвестицій може справити позитивний вплив на економіку України та пришвидшити її відновлення – знадобиться чимало ресурсів, починаючи від фінансових та закінчуючи людськими. Китай володіє для цього значними ресурсами. Зокрема, китайські кредити та інвестиції в критичну інфраструктуру України бажані для її економіки з точки зору відпрацьованості механізмів їхнього застосування та адаптованості багатьох китайських підприємств до розвитку проєктів саме інфраструктурного будівництва. А порівняно низька вартість реалізації китайських інфраструктурних проєктів завдяки їхньому державному фінансуванню, державним інвестиціям допомогли б вивільнити кошти для відновлення інших галузей економіки.

Проте, майбутня китайсько-українська співпраця великою мірою залежить від низки політичних чинників, в тім числі, позиції Китаю щодо конфлікту в Україні, і позиції євроатлантичної спільноти.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук М. В. Відносини США та Китаю на сучасному етапі (торговельно – економічний аспект). Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини». Випуск 5. 2020. С. 110.
2. Баронін А. Колпаков А. Україна і Китай: «дружній спаринг» у різних вагових категоріях. Дзеркало тижня. Україна. – 8 листопада 2013. – № 33.
3. Білорус О.Г. Гаврилюк О. В. Стратегічні імперативи адаптації та трансформації зовнішньоторговельної діяльності України в умовах європейської інтеграції. Економіка України. 2015. № 11. С. 4–15.
4. Ван Пен Особливості українсько – китайської комерційної співпраці в умовах глобалізації. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Вип. 66. 2007. Ч. 3. С. 197–204.
5. Гальперіна Л. П. Шаповал А. В. Стратегічні напрями торговельно – економічних відносин України з Китаєм. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Науковий журнал. НАУ, 2013. № 4. С.31–35.
6. Дудко І.Д. Стратегічна парадигма США на початку 2010 – х рр.: дилема підходів і шляхів реалізації. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2012. Випуск 107 (частина 1). С. 46 – 53.
7. Дужа І.А. Еволюція політики США в Азійсько – Тихоокеанському регіоні: монографія. Біла Церква: ДНВЗ «БНАУ», 2018. 198 с.
8. Ерфан Є.А., Посипанко О.А. Китай як центр тяжіння прямих іноземних інвестицій. Економіка і Суспільство. Випуск #12/2017 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/6.pdf.
9. Іващук І., Орнат М. Інвестиційні пріоритети економічних реформ Китаю в умовах глобальної нестабільності. Економічний аналіз. 2015 рік. Том 21. № 2. С. 309–316.
10. Кучмій О. П. Стратегія інформаційної безпеки в структурі внутрішньої й зовнішньої політики КНР. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні концепції і

практика. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 102 (Частина І), 2011. С. 158 – 171.

11. Кіца М. Свиначенко Г. Теоретичні та практичні аспекти ведення інформаційної війни у ЗМІ. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. № 3. С. 69 – 75.

12. Лі І., Захарін С. В., Волосюк М. В. Перспективи зростання торговоекономічного співробітництва Китайської Народної Республіки та України в контексті реалізації ініціативи «Один пояс — один шлях». Економіка та держава. 2018.

13. Олійник О.М. Досвід Китаю з реалізації геополітичних інтересів шляхом здійснення іноземних інвестицій і надання закордонних кредитів: уроки для України. ISSN 1681 – 116X. Український соціум. 2014. №4 (51). С. 130 – 143.

14. Петрук А. В. Прямі іноземні інвестиції у Китай. Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2020 рік. Випуск 1 (13). С. 73 – 76.

15. Сунгуровський М. В. Геополітичний аналіз балансу сил і змін у ньому на фоні російсько – українського конфлікту. Центр Разумкова. 14 с.

16. Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин: матеріали Міжнар. наук. – практ. конф., м. Київ, 8–9 квіт. 2020 р. М – во освіти і науки України, Київ. нац. ун – т культури і мистецтв. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2020. 332 с

17. Фесенко М. В. Боротьба США та Китаю за глобальне лідерство у ХХІ столітті. Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки» (6). 2015.

18. Фесенко М. В. Перспективи збереження лідерства США в постбіполярній міжнародній системі. Інститут всесвітньої історії НАН України. С. 31.

19. Хоруженко О. Аспекти китайської геополітики. Визвольний шлях. 2005. Вересень – Жовтень. С. 50 – 61.

20. Чжоу Ли У Китая и Украины нет никаких препятствий для сотрудничества. Киевский телеграф. 2009. № 27. С. 27–32.

21. Якубовський С. О., Родіонова Т. А., Бабінчук О. С. Торговельне протистояння США та Китаю: причини та наслідки. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 11, 2020. С. 35.
22. Закон КНР «Об иностранных инвестициях» – <http://chinawindow.ru/china/legal-information-china/zakon-kitajskoj-narodnoj-respubliki-ob-inostrannyh-investitsiyah/> (2013 г.).
23. Alon, I., Fetscherin, M. Chinese International Investments. –London: Palgrave Macmillan. – 2013. – 138 p.
24. Branstetter, L., & Lardy, N. China’s Embrace of Globalization.
25. In L. Brandt & T. Rawski (Eds.), China’s Great Economic Transformation (pp.633-682). – Cambridge: Cambridge University Press. 2008.
26. Brown, K. China and the EU in Context: Insights for Business and Investors. London: Palgrave Macmillan. – 2014.
27. Cai, C. China-US BIT Negotiations and the Future of Investment Treaty Regime: A Grand Bilateral Bargain with Multilateral Implications. *Journal of International Economic Law*, 12(2), – 2009. –Pp. 457-506.
28. Collins, D. . The BRIC States and Outward Foreign Direct Investment. Oxford: Oxford University Press.– 2018. – 124 p.
29. Jin, Z. The Chinese Delegation at the 1944 Bretton Woods Conference: Reflections for 2015. Retrieved April 8, 2019, from <https://www.omfif.org/media/1067515/chinese-reflections-on-bretton-woods-by-jin-zhongxia.pdf>.
30. Juan J. Cortina, Mr. Maria Soledad Martinez Peria, Mr. Sergio L. Schmukler, and Jasmine Xiao. The Internationalization of China’s Equity Markets. IMF Working Papers. 10 Feb 2023. P. 62.
URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2023/026/article-A001-en.xml>.
31. Le Corre, P., & Sepulchre, A. (2016). China’s Offensive in Europe (Geopolitics in the 21st Century). Washington, DC: Brookings Institution Press.

32. Li, Y. Factors to be Considered for China's Future Investment Treaties. In W. Shan & J. Shu (Eds.), *China and International Investment Law: Twenty Years of ICSID Membership* (pp. 171-179). – 2020. – Leiden: Brill., 223 p.

33. Nation Bureau of Statistics of China URL: <https://www.stats.gov.cn/english/>.

34. Salacuse, J.W. *The Three Laws of International Investment: National, Contractual, and International Frameworks for Foreign Capital*. Oxford: Oxford University Press. – 2018. – 232 p.

35. Toohey, L., Picker, C.B., & Greenacre, J. (Eds.). *China in the International Economic Order: New Directions and Changing Paradigms*. Cambridge: Cambridge University Press. – 2015. –186 p.

36. Wang, G. *International Investment Law: A Chinese Perspective*. London: Routledge. – 2020. – 248 p.

37. Wang, H., & Lu, M. *China Goes Global: The Impact of Chinese Overseas Investment on its Business Enterprises*. London: Palgrave Macmillan. – 2016. – 156 p.

38. World investment report, 2015. Investment and digital economy. UNCTAD URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2015_en.pdf.

39. World Trade Organization. (n.d.). China and the WTO. Retrieved April 8, 2019, from https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/china_e.htm.

W. Shan. *China and International Investment Law: Twenty Years of ICSID Membership*. – Leiden: Brill, 2020, PP. 171-179.

40. Zhang, H., *China's Outward Foreign Direct Investment:*

41. *Theories and Strategies*. – Hong Kong: Enrich Professional Publishing. – 2020. –312 p.

42. Berger, A. China's new bilateral investment treaty program: Substance, rationale and implications for international investment law making. Biennial conference "The Politics of International Economic Law: The Next Four Years", Washington, D.C., November 14 – 15, 2008 URL: https://www.idos-research.de/uploads/media/Berger_ChineseBITs.pdf.

43. Cameron, H., Stern, N Chunping Xie and Dimitri Zenghelis. *China's Economic Development in the New Era: Challenges and Paths*. China Finance and Economic

Review. February 11, 2023. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/cfer-2022-0007/html>.

44. Chinese outward investment: an emerging policy framework. International Institute for Sustainable Development, 2012, 307 p.

45. Deruda, The Digital Diplomacy Handbook: How to Use Social Media to Engage with Global Audiences Create space Independent Publishing Platform. Chapter 6 Twitter, 2014. С. 63 – 61.

46. G. Wiseman and P. Sharp. Diplomacy in R. Devetak et al. An Introduction to International Relations, 3rd ed. Cambridge University Press, 2017. С. 297.

47. Huafei Q. Contemporary Chinese Foreign Affairs and International relations. Beijing, Current Affairs Press, 2012, 428 p.

48. Ross John. The rise of China's global companies. China Today, 2013, Vol. 62, No. 12, p. 82.

49. Wei Liu. Foreign direct investment in China. OUT – LAW GUIDE. 07 Jun 2023 URL: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/foreign-direct-investment-china>.

50. Борох О.Н. Обсуждение курса реформ в экономических кругах // Экономическая реформа в КНР: на рубеже веков. Ин – т Дальн. Вост. РАН, 2008. С. 41–57.

51. Мяо Хуашоу. Использование иностранного капитала в Китае. Экономическая политика: стратегия и тактика. Номер 1/01 – URL: http://vasilieva.narod.ru/2_1_01.htm.

52. Asian Infrastructure Investment Bank, 2017 URL: https://www.aiib.org/en/news-events/annual-report/2017/_common/pdf/AIIB-Annual-Report-2017.pdf.

53. 2020 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment URL: <https://www.gov.cn/xinwen/2021-09/29/5639984/files/a3015be4dc1f45458513ab39691d37dd.pdf>.

54. Bank of China URL: <https://www.boc.cn/en/>.

55. China's Export Controls – URL: <https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/2021>.
56. FDI in figures – April 2023 URL: <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/FDI-in-Figures-April-2023.pdf>.
57. Guterres, A., Kituyi, M. World Investment Report 2020, UNCTAD, USA. Geneva, 2020. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf.
58. International Monetary Fund, IMF URL: <https://www.imf.org/en/Home>.
59. Nation Bureau of Statistics of China URL: <http://www.stats.gov.cn/english/>
60. Nation Development and Reform Commission URL: <https://www.ndrc.gov.cn/>.
61. The banking sector during war: challenges and outlook URL: <https://www.german-economic-team.com/en/newsletter/the-banking-sector-during-war-challenges-and-outlook/>.
62. The World Bank URL: <https://www.worldbank.org/en/home>.
63. Value of foreign direct investment (FDI) inward stock in China from 2000 to 2022(in billion U.S. dollars) URL: <https://www.statista.com/statistics/1017011/china-foreign-direct-investment-inward-stock/>.
64. World Investment Report 1991 – 2022 URL: <http://site.uibe.edu.cn/CRCFDI/news/ViewNews.aspx?NewsID=5&TypeID=41>.
65. Вебсайт Державної служби статистики (Держстат) URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
66. Гавриленко Н. М., Широкий Г. М. Щодо відносин між США та КНР у торгівельній сфері. Національний інститут стратегічних досліджень. С. 4 – 5. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-11/china-usa.pdf>.
67. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDialnistVUkrainiZa2022-Rik&isSpecial=true>.
68. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. МІНФІН. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>.

69. 自由贸易试验区外商投资准入特别管理措施（负面清单）（2021 年版）
URL:<https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/zcfb/fzggwl/202112/P020211227540591870254.pdf>.
70. 自由贸易试验区外商投资准入特别管理措施（负面清单）（2021 年版）
URL: <https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/zcfb/fzggwl/202112/P020211227540530036342.pdf>.
71. 中华人民共和国国家发展和改革委员会 中华人民共和国商务部 令 URL:
https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/zcfb/fzggwl/202012/t20201228_1260594.html.
72. 中华人民共和国国家发展和改革委员会 令 URL:
https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/zcfb/fzggwl/202101/t20210126_1265895.html.
73. 外贸观察 | 中国外贸结构分析：出口市场多元化战略超预期，对美出口商品结构持续优化 – URL:
<https://m.21jingji.com/article/20230321/herald/efc1b2200f949c0dc9b0e29b69ce2bb3.html>.
74. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/kytai – ameryka – zbroni – syly – komentar/5908204.html>.
75. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric – world/3694268 – kitaj – ta – rosijaska – vijna – proti – ukraini – dinamika – berezna – 2023.html>.
76. Вплив російсько – української війни на світ URL:
<https://voxukraine.org/vplyv – rosijsko – ukrayinskoyi – vijny – na – svit>.
77. Геополітичний трикутник США–Китай–ЄС. Економічні інтереси України на тлі суперечностей. URL: <http://prismua.org.tilda.ws/china>.
78. Інвестиції в Китай URL: <https://www.kreston.com/uk/article/investing – in – china/>.
79. Каталог галузей, які заохочують іноземні інвестиції (видання 2022). URL:
<https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/zcfb/fzggwl/202210/P020221028505148430874.pdf>.
80. Китай та російська війна проти України. Динаміка березня 2023.
81. Кобернік О., Горюнов Д. 5 історій про дорогі наслідки дешевих китайських кредитів. Центр економічної стратегії. 2021. URL: <https://ces.org.ua/5 – stories – about – chines – loans/>.
82. Кулицький С. Глобальна експансія Китаю та проблеми розвитку української економіки. Україна: події, факти, коментарі. 2021. № 2. С. 37 – 50. URL:

http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=5118:evolyutsiya-ekonomiki-knr-v-globalnomuvimiri&catid=8&Itemid=350.

83. Міжрегіональна співпраця України і КНР: час парадипломатії. Асоціація українсько-китайського співробітництва – URL: <https://aucc.org.ua/hotite-polechitsya-u-robotu-v-kitae-uzhe-est-takaya-vozmozhnost/>.

85. Нова торгова реальність: які наслідки для миру та України несе угода США та Китаю.– URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2020/01/27/7105581/>.

84. Обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Китаї з 2000 по 2022 рік. URL: <https://www.statista.com/statistics/1017011/china-foreign-direct-investment-inward-stock/>.

85. Почепцов Г. Г. Інформаційна війна як інтелектуальна війна. URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/5380/2012-12-16-informatsiyna-viynayak-intelektualna-viyna/>.

86. Редзюк Є. Інвестиційний потенціал Китаю в глобальному торговельно-економічному співробітництві URL: <http://doi.org/10.32750/2019-0107>.

87. Руслан Ленівський: "Ленівський Р. Правові основи інвестиційної співпраці України та КНР" URL: <http://tuipravo.info/en/publications-en/our-news/item/3121-ruslan-lenivskiy-legal-framework-for-investment-cooperation-between-ukraine-and-prc.html>.

88. Спільна мета: інвестиції Китаю в світі URL: <https://aucc.org.ua/spilna-meta-investitsiyi-kitayu-v-sviti/>.

89. Торгівельно-економічне співробітництво між Україною та Китаєм. Торговля та інвестиції. URL: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/186-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem/torgivlya-ta-investitsiyi>.

90. Торгові війни США vs Китай – Kyiv International Economic Forum. URL: <https://forumkyiv.org/uk/analytics/torgovi-vijni>.

91. Хто виграє: Китай чи США? Економічний аспект протистояння. URL: https://lb.ua/world/2022/02/04/504635_ho_vigraie_kitay_chi_ssha_ekonomichniy.html.

92. Як і чому Китай стане наддержавою. Інформаційне агентство «Business Views» URL: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/kak-i-pochemu-kitaj-stanetsverhderzhavoj-vmesto-ssha-1905/>.

93. Як КНР нарощує свою військову потужність. URL: https://defenceua.com/army_and_war/jak_knr_naroschuje_svoju_vijskovu_potuzhnist – 5922.html.

94. Яценко О. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України та Китаю Міжнародна економічна політика – 2021, № 2 (35), с.195.

95. 2017 Country Reports on Human Rights Practices: Ukraine URL: <https://www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/ukraine/>.

96. 2018 Investment Climate Statements: China URL: <https://www.state.gov/reports/2022-investment-climate-statements/china/>

97. 5 principles for a successful China investment strategy URL: <https://www.allianzgi.com/en/investable-themes/china/5-principles-how-to-invest-in-china>.

98. Alon, I., Fetscherin, M. Chinese International Investments. –London: Palgrave Macmillan. –2013. – 138 p., p. 78.

99. Amid War, Ukraine Is Maintaining Macroeconomic Stability and Embarking on Reforms URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/04/05/cf-amid-war-ukraine-is-maintaining-macroeconomic-stability-and-embarking-on-reforms>.

100. Center transportnyuh strategij “Odin poias — Odin shliakh”. De kitajski investyucii? Nov 13, 2013 URL: https://cft.org.ua/blogs/odin_poyas_odin_shlyakh_de_kitajski_investitsi_ , с. 48.

101. China’s 2022 Negative List for Market Access: Restrictions Cut, Financial Sector Opening URL: <https://www.china-briefing.com/news/chinas-2022-negative-list-for-market-access-restrictions-cut-financial-sector-opening/>.

102. China’s 40 Years of Reform and Development: 1978–2018 URL: <https://press-files.anu.edu.au/downloads/press/n4267/html/ch29.xhtml?referer=&page=41>.

103. China has strong economic prospects despite losing rank of most populous nation: top demographer. Apr 21, 2023 URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202304/1289573.shtml>.

104. China's business and economic interests in Ukraine URL: <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/chinas-business-economic-interests-ukraine-2022-02-23/>.

105. China's grand plan for a world – beating digital future URL: <https://asiatimes.com/2023/03/chinas-grand-plan-for-a-world-beating-digital-future/>.

106. China's Pledge to Be Carbon Neutral by 2060: What It Means URL: <https://www.nytimes.com/2020/09/23/world/asia/china-climate-change.html>.

107. Fitch Ratings, S&P Global Ratings, Goldman Sachs, Citigroup, J.P. Morgan .

108. Foreign Direct Investment Statistics: Data, Analysis and Forecasts URL: <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/statistics.htm#:~:text=FDI%20in%20Figures%20April%202023&text=Nevertheless%2C%20the%20United%20States%20and,to%20increased%20reinvestment%20of%20earnings>.

109. Foreign investment in developing Asia hit a record \$619 billion in 2021 URL: <https://unctad.org/news/foreign-investment-developing-asia-hit-record-619-billion-2021#:~:text=FDI%20growth%20in%20China%20picked,a%206%25%20increase%20in%202020>.

110. How to Understand China's Common Prosperity Policy. China Briefing.

111. How to Understand China's Common Prosperity Policy URL: <https://www.china-briefing.com/news/china-common-prosperity-what-does-it-mean-for-foreign-investors/>.

112. Li, Y. Factors to be Considered for China's Future Investment Treaties. In W. Shan & J. Shu (Eds.), China and International Investment Law: Twenty Years of ICSID Membership. – 2020. – Leiden: Brill., 223 p.

113. Rebuilding and Modernizing Ukraine's ICT Infrastructure Will Be Essential to Attract Private Investment URL: <https://www.csis.org/analysis/rebuilding-and-modernizing-ukraines-ict-infrastructure-will-be-essential-attract-private>.

114. REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-06/COM_2023_338_1_EN_ACT_part1_v6.pdf.

115. What is China's Belt and Road Initiative (BRI)? URL: <https://www.chathamhouse.org/2021/09/what-chinas-belt-and-road-initiative-bri>.

116. What is China's Green and Low-Carbon Plan and Why is it Relevant to Foreign Investors? URL: <https://www.china-briefing.com/news/what-is-chinas-green-and-low-carbon-plan-and-why-is-it-relevant-to-foreign-investors/>.

117. Zhang, H. China's Outward Foreign Direct Investment: Theories and Strategies. – Hong Kong: Enrich Professional Publishing. – 2020. – 312 p.